

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav světových dějin

**Československo-korejské vztahy v době
korejské války 1950-1953**

Vypracoval: Pavel Janeček

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jaroslav Cuhra, Ph.D.

Praha 2005

Prohlašuji, že tuto diplomovou práci jsem vypracoval samostatně za použití uvedených pramenů a literatury.

A handwritten signature in black ink, consisting of several fluid, connected strokes. The signature is positioned below the text and is not clearly legible.

m
Chtěl bych poděkovat pracovníkům všech tří archivů, jejichž fondy byly v práci použity. Velmi si vážím jejich ochoty a vstřícnosti. Můj dík patří také Prokopu Tomkovi, jenž mi poskytl možnost použít materiály shromážděné Úřadem pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu. Tím jsem ušetřil spoustu času, který bych jinak strávil nad inventáři archivních fondů. Cenné byly i mnohé jeho rady a postřehy. S pravopisem korejských vlastních jmen mi pomohla slečna D. Beladová a patří jí za to můj dík.

Obsah

1. Úvod	6
1.1. Hodnocení pramenů a literatury	6
2. Navázání styků Československa a KLDR	9
3. Československé vyslanectví v KLDR	11
4. Vyslanectví KLDR v Československu	18
5. Československá republika a korejská otázka v OSN	20
5.1 Před vypuknutím války v Koreji	20
5.2. Korejská otázka v OSN během korejské války	23
5.2.1 V. Valné shromáždění OSN	25
5.2.2 VI. Valné shromáždění OSN	29
5.2.3 VII. Valné shromáždění OSN	30
6. Protestní kampaně	35
7. Hospodářská pomoc Korejské lidově demokratické republice	42
8. Korejské děti a studenti v Československu	49
9. Československá vojenská nemocnice v Koreji	54
9.1. Přípravy vyslání nemocnice do Koreje	54
9.2 Cesta	58
9.3 V 56. nemocnici Korejské lidové armády	59
9.4 Lékařská práce	61
9.5 Ostatní život skupiny	64
9.6 Zima	67
9.7 Přesun	68
9.8 Druhý turnus – přípravy	69
9.9 Cesta a příjezd	70
9.10 Nové začátky	71
9.11 Péče o pacienty	72
9.12 Ostatní život skupiny	73
9.13 Nový materiál, auta a domky	75
9.14 Příměří, stěhování do Čchongdžinu	76
9.15 Výsledky práce vojenských lékařů	80
9.16 Pokusy na amerických zajatcích?	80
10. Závěr	82
Resumé	84

Použité zkratky	85
Literatura a prameny	87
Přílohy	89

1. Úvod

Dne 25. června 1950 zahájila vojska Korejské lidově demokratické republiky masivní útok přes 38. rovnoběžku, dosavadní hranici s Jižní Koreou. Začala korejská válka, první horký konflikt války studené. Přímými protivníky zpočátku byli vojáci jihokorejské a severokorejské armády. Zakrátko se na straně napadeného státu v rámci akce OSN proti agresi vojensky angažovaly Spojené státy americké a dalších 15 států. Ani Korejská lidová armáda (vojska KILDR) nebojovala bez spojenců. Na podzim roku 1950 se do bojů zapojili čínští „dobrovolníci“. Bez sovětských dodávek, specialistů a Stalinova svolení by severokorejský vůdce Kim Ir Sen válku nezahájil.

KILDR našla podporu také v zemích sovětského bloku. Kromě nejrůznějších protestů a manifestací na mezinárodní scéně (například protesty proti „nezákonnosti“ rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN, učiněného bez účasti Čínské lidové republiky a Sovětského svazu) začaly již v létě 1950 dodávky nejrůznějšího materiálu od knoflíků po lokomotivy. Na této pomoci se podílelo velkou měrou i Československo. Jeho vztahy s Korejskou lidově demokratickou republikou v období korejské války jsou tématem následujících stránek.

Historie československo-korejských vztahů v letech 1950-53 (a v následujících letech) je především příběhem československé pomoci válčící Severní Koreji. Tato pomoc měla několik podob – hospodářskou (poměrně velké dodávky nejrůznějšího zboží), diplomatickou (především na Valném shromáždění Organizace spojených národů a „mírovým“ hnutím v souladu s politikou Sovětského svazu) a zdravotnickou (vyslání vojenské nemocnice v roce 1952). Do Československa byly také přijaty stovky sirotek a studentů ze Severní Koreje.

1.1 Hodnocení pramenů a literatury

Vztahy Československé republiky s Korejskou lidově demokratickou republikou v období korejské války patří k málo probádaným tématům českých i světových moderních dějin. Neexistuje původní česká práce, která by zachycovala dějiny tohoto konfliktu jako celku.

Z celé problematiky československo-korejských vztahů v době korejské války se pozornost badatelů soustředila na československou vojenskou nemocnici, která v KILDR působila od roku 1952. Výsledkem dosavadního bádání jsou dvě časopisecké studie V. Piláta a pracovníků Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu o zmiňované nemocnici a jeden článek Pilátův o československé účasti v

Repatriační komisi neutrálních států a dozorčí komisi neutrálních států. Další článek Československo a korejská válka vyšel časopise Historický obzor v roce 1997 a napsal jej M. Píša.

Zmíněná práce V. Piláta, článek *Českoslovenští vojenští lékaři v korejské válce*, vyšla v časopise *Historie a vojenství*.¹ Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu studii *Československé aktivity v jihovýchodní Asii v době korejské a vietnamské války* uveřejnil v devátém čísle *Securitas imperii*. Pilátův článek je opřen prakticky jen o prameny z Vojenského historického archivu, pracovníci ÚDV využili i Archivu Ministerstva zahraničních věcí, Národního archivu archivu Ministerstva vnitra.

Účelem studie ÚDV² bylo potvrdit, nebo vyvrátit tvrzení bývalého generála J. Šejny (jemuž je věnován osmý sešit *Securitas imperii*) o pokusech prováděných na amerických zajatcích československými lékaři v Koreji. Píšův článek³ je poměrně dosti stručný.

Ke svému působení v Koreji se v pamětech vrátil velitel nemocnice v období duben 1953 – duben 1954 Bedřich Placák.⁴ Svě vzpomínky psal několik desítek let po korejské válce, z čehož vyplývá jejich faktografická nepřesnost. Zajímavá byla některá Placákova hodnocení osob a událostí s jeho misí spojených.

K pochopení motivů stojících za akcemi „za mír“ je podnětný článek B. Titzla *Podpisové akce za mír 1950 a 1951* publikovaný v *Securitas imperii* 7.⁵

Uvedené práce mi byly pouze doplňkem. Pramenný materiál v archivních fondech České republiky vztahující se k tématu mé práce je vcelku bohatý. Nejvíce zpráv o korejském vyslanectví v Československu a československém vyslanectví v KLR se nachází ve fondech archivu Ministerstva zahraničních věcí České republiky. V těchto fondech je též poměrně velké množství dokumentů o československé hospodářské a diplomatické pomoci (jednání OSN).

Mnoho pramenů k pomoci KLR a také o „mírových“ akcích se nalézá ve fondech bývalého Archivu ÚV KSČ, jenž je nyní v Národním archivu (do 1. ledna 2005 Státní ústřední archiv). O pomoci rozhodoval Politický sekretariát ÚV KSČ,

¹ Pilát, V.; Českoslovenští vojenští lékaři v korejské válce, In: *Historie a vojenství* 1994, č. 2 a 3, Praha 1994

² Kol. pracovníků ÚDV: *Aktivity československých institucí v jihovýchodní Asii v době korejské a vietnamské války*, In: *Securitas imperii* 9, Praha 2002

³ Píša, M.; Československo a korejská válka, In: *Historický obzor* roč. 8, č. 3-4, str. 81 an., Praha 1997

⁴ Placák, B.; *Paměti lékaře*, Praha 1997

⁵ Titzl, B.; *Podpisové akce za mír 1950 a 1951*, In: *Securitas imperii* 7, Praha 2001

jednala o ní také vláda. „Mírové“ kampaně, včetně samotných rezolucí, jsou zdokumentovány především ve fondech Mezinárodního oddělení ÚV KSČ a Organizačního sekretariátu ÚV KSČ.

Nejvíce informací o působení československé nemocnice je ve fondech Vojenského historického archivu. Zde se nalézají hlášení vedoucích pracovníků nemocnice, nejrůznější materiální a účetní výkazy a další materiály.

Použity byly také materiály nashromážděné pracovníky Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu, většinou z archivů a fondů vyjmenovaných výše.

Pokud se jedná o hlášení a souhrny událostí, jsou prameny komunistickou ideologií zatíženy relativně málo. Stejný poznatek platí i o zápisech jednání orgánů KSČ a vlády. Nejvíce se ideologie stalinistického režimu odráží v případě akcí za „mír“ a pramenech k československé účasti na jednání OSN.

Téma své práce jsem časově vymezil počátkem vztahů mezi Československou republikou a Korejskou lidově demokratickou republikou a 27. červencem 1953, tedy dnem, kdy byla v Panmudžonu podepsána Dohoda o příměří.⁶ V důsledku ukončení bojů došlo ve vztazích ČSR a Severní Koreje k podstatným změnám. Určitý přesah do roku 1954 je zde v případě kapitoly o československé vojenské nemocnici, jejíž vývoj měl větší setrvačnost a ke změnám v důsledku příměří došlo později. Zde je mezníkem odjezd druhé skupiny vojenských lékařů z Koreje v dubnu 1954.

2. Navázání styků Československa a KLDK

První kontakty mezi Československem a Koreou se začaly objevovat po skončení bojů druhé světové války v Evropě. Tisk v opět svobodném československém státě přinášel zprávy z Tichomoří, kde boje dosud trvaly. Pozornost přivábila i dosavadní součást japonského impéria, Korea.⁷ V té době kromě mála zasvěcenců a několika Korejců⁸ pobývajících na našem území o této zemi málokdo něco věděl.

V následujících třech letech byly zprávy o Koreji sporadické, ještě vzácnější byly styky s Jižní či Severní Korejí. Na úrovni vlád došlo k prvním jednáním po vyhlášení Korejské lidově demokratické republiky.⁹

Dne 8. října 1948 se ministr zahraničních věcí KLDK Pak Chen Jen telegramem obrátil na ministra zahraničí ČSR Vladimíra Clementise s návrhem na navázání diplomatických a hospodářských styků. O věci jednala vláda ČSR, která 19. října 1948 uznala vládu Korejské lidově demokratické republiky a vyslovila souhlas s korejským návrhem. Clementis zakrátko (21. října) Pak Chen Jenovi poslal telegram o československém souhlasu.¹⁰ Československá republika byla jednou z prvních zemí, které KLDK uznaly. Do ustanovení československého zastupitelského úřadu měly uplynout téměř dva roky. Korejské vyslanectví vzniklo až v červenci 1951.

V téměř dvouleté odmlce se vztahy mezi ČSR a Severní Koreou udržovaly např. formou setkání na mezinárodních sjezdech nejrůznějších organizací (mj. v říjnu 1950 sjezd novinářů ve Finsku). Při těchto setkáních mluvili Korejci o důležitosti vzájemné výměny vyslanců.

Další kontakty mezi představiteli Československa a nově se formující Korejské lidově demokratické republiky se uskutečnily v Moskvě. Bylo to logické, neboť KLDK zde měla velvyslanectví, svůj zatím jediný zastupitelský úřad na světě.

⁶ Korejskou republiku komunisty ovládané Československo neuznalo a tak se styky naší země s druhým korejským státem začaly až roku 1991.

⁷ Například Národní osvobození přineslo 23. srpna 1945 zprávu, že Koreu obsadí Rudá armáda jménem Spojenců. A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 3, výstřížek z Národního osvobození 23. srpna 45

⁸ Jedním ze dvou Korejců tehdy pobývajících v Praze byl pracovník Orientálního ústavu Akademie věd, lektor korejštiny Dr. Hung Soo Han. Tento člověk se podílel na vzniku československé koreanistiky. Po vzniku Korejské lidově demokratické republiky se Hung Soo Han stal předsedou severokorejské státní komise pro archeologická bádání. V roce 1949 vydal knihu *Korea včera a dnes*, která se v následujících dvou letech dočkala několika českých vydání. Byla to první publikace, která českého čtenáře seznamovala s dějinami Korejského poloostrova.

⁹ Vyhlášení provedlo Nejvyšší národní (též označované jako Nejvyšší lidové) shromáždění na svém prvním zasedání v Pchjongjangu 9. září 1948.

¹⁰ Oba telegramy lze nalézt v A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2,

Při vzájemném „ořukávání“ se mimo vzájemných sympatií hovořilo především o možnostech hospodářské spolupráce. Dochovala se zpráva o jediném takovém jednání, které se konalo v únoru a březnu 1949. 17. února toho roku navštívil velvyslanec KLDK Dju En Cha velvyslance československého a v rusky vedeném rozhovoru vyjádřil korejský zájem na obchodních stycích s Československem. Pro Koreu, která měla stejný rozchod kolejnic jako Československo, byly vítaným zbožím lokomotivy. Ministerstvo zahraničního obchodu tato nabídka zaujala, za lokomotivy mohly být získány barevné kovy. Jednání však skončilo bez výsledku. Při setkání 15. března 1949 vyslovil korejský obchodní rada zamítavou odpověď na československou nabídku, prý kvůli transportním potížím a nedostatku zboží, které by korejská strana mohla za lokomotivy dát.¹¹

Určitá obchodní spolupráce již v té době fungovala. Hospodářské styky s Koreou mají počátky v roce 1947. Do roku 1950 bylo do Koreje dodáno různé průmyslové zboží (elektromotory, tkaniny, papír) za asi 3,5 milionu korun (700 000 Kčs po měnové reformě roku 1953).¹²

Po navázání vztahů s Korejskou lidově demokratickou republikou si československé ministerstvo zahraničních věcí nebylo jisté, zda založit v Koreji samostatné vyslanectví, nebo rozšířit působnost velvyslanectví v Pekingu na tuto zemi. S velvyslancem Weiskopffem o tom bylo před jeho odjezdem do Číny několikrát jednáno, avšak definitivní rozhodnutí nepadlo. O tom, jak se věci mají, nevěděl Weiskopff ani po příjezdu do Pekingu a opakovaně se proto tázal československého ministerstva zahraničí, zda byla jeho působnost rozšířena na Koreu či zůstala v působnosti moskevského velvyslanectví. „Čínská“ varianta by však znamenala pouze formální navázání styků a mínění zodpovědných se nakonec přiklonilo k myšlence samostatného vyslanectví v Koreji.¹³

¹¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 1, obchodní a hospodářské věci 1949-1952

¹² A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo-korejské styky, 5.8. 1955, Většina zpráv, které ke stykům s Koreou před vypuknutím války ve fondech archivu Ministerstva zahraničních věcí existovala, vzala za své během skartací.

¹³ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2, navázání diplomatických styků s Koreou.

3. Československé vyslanectví v KLTR

Od navázání diplomatických styků mezi Československou republikou a Korejskou lidově demokratickou republikou uběhlo 23 měsíců, než první československý vyslanec, Emil Hršel, odevzdal své pověřovací listiny předsedovi presidia Nejvyššího lidového shromáždění Kim Du Bonovi. Stalo se tak v Pchjongjangu 23. září 1950.¹⁴ V době jeho příjezdu byli u vlády KLTR akreditováni zastupitelé Sovětského svazu, Čínské lidové republiky, Mongolska a Maďarska.¹⁵

Již cesta z Antungu do hlavního města KLTR předznamenala budoucí potíže. Personál zastupitelského úřadu (v té době šest zaměstnanců a manželky dvou z nich) byl dopravován auty. Kvůli leteckým útokům bylo třeba často seskakovat z vozů a schovávat se v polích.

V hlavním městě KLTR byla vyslanectví poskytnuta poměrně vyhovující budova. Korejská strana nabídla zřízení diplomatického úvěru, což ale Hršel zatím nevyužil. Po několika měsících však k zřízení diplomatického úvěru došlo a do června roku 1954 vyčerpalo z tohoto úvěru částku 32 949 000 vonů.¹⁶ Zastupitelský úřad ČSR v Severní Koreji byl do konce války financován také prostřednictvím velvyslanectví v Peking.

Ihned po přivítání v Pchjongjangu byl vyhlášen letecký poplach a Hršelovi lidé se museli uchýlit do krytu. V krytu pak strávili většinu času svého pobytu v severokorejském hlavním městě. První týden nebylo výjimkou osm až deset poplachů denně. Poté však býval přes den v Pchjongjangu vyhlašován permanentní letecký poplach (od páté až sedmé hodiny ranní do přibližně 19:00). V noci se průměrný počet poplachů pohyboval mezi třemi a čtyřmi. Personál vyslanectví chodil spát oblečen v denních šatech, spánek však prakticky nebyl možný.

Dne 8. října bylo československému vyslanci oznámeno, že se severokorejské ministerstvo zahraničních věcí rozhodlo evakuovat diplomatický sbor z Pchjongjangu. Důvodem bylo ohrožení města vojsky OSN. Ještě téhož dne o půlnoci nastoupila československá skupina cestu do Sinidžu u řeky Jalu (korejsky Amnokgang). Zde se skupina rozdělila. Pět osob (dva pracovníci zastupitelského úřadu, manželka jednoho

¹⁴ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2

¹⁵ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 1. Nejdůležitější byl sovětský zastupitelský úřad, který v Koreji fungoval od října 1945. Mise ostatních států vznikly až po vzplanutí války v Koreji.

¹⁶ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, Zpráva o pomoci Korejské lidově demokratické republice, (7.7. 1954). Kurz vonu nebylo možno přesně určit, pohyboval se mezi hodnotami 30-125 vonů za rubl.

z nich, manželka vyslancova a žurnalista Hronek¹⁷⁾ nastoupilo cestu domů. V Sinidžu zůstali čtyři pracovníci vyslanectví (Hršel, Reif, Andryšek a Kolář).¹⁸

Vyslanectví obdrželo v Sinidžu malý, nezařízený domek. V místě nebylo žádné telegrafické spojení. Styk s čs. velvyslanectvím v Pekingu byl od listopadu udržován prostřednictvím čínských kurýrů.

„Pro nemožnost obstarání ... jídla byli jsme nuceni zařídit si na dvoře primitivní kuchyň a vůbec jsme žili životem více méně cikánským. O vlastní naší práci jakožto vyslanectví nebylo ani řeči, jelikož jsme neobdrželi skoro vůbec žádné informace.“¹⁹

21. října 1950 bylo vyslanectví opět donuceno změnit působiště a přemístilo se do Supunu, kde se nacházela tehdy největší vodní elektrárna v Asii. Ač to Hršel zpočátku nepovažoval za možné, panovaly v Supunu ještě horší podmínky než v Sinidžu. Neuběhlo však mnoho dní a přišel další rozkaz k evakuaci. Druhého prosince překročila čtveřice pracovníků československého zastupitelského úřadu v KLCDR čínskou hranici.

„Byli jsme ubytováni střídavě ve stájích, různých opuštěných budovách a místnostech, které vypadaly jako místní vězení.“²⁰

Po několikadenním putování po mandžuských horách přibylo 8. listopadu vyslanectví opět na půdu Koreje. Jeho novým sídlem se stalo město Manpo. Vyslanectví se tak stále nacházelo na hranicích s Čínou. V Manpo nebyla jiná voda než v řece Jalu. Ta se ovšem dala pít pouze po zcezení a převaření. Pro velké mrazy nebyla možná hygiena. Nefungovala ani elektřina a následkem toho ani rozhlas. Noviny se do města nedostaly a tak bylo vyslanectví dokonale odříznuto od světa.

„Žijeme na nejnižší životní úrovni, trpíme zimou, nedostatkem jídla a teplého výstroje.“ „Musíme žít co nejprimitivněji. Psát a jíst všichni v jednom, stále spát na holé zemi. ...Spousty myši nedají spát a ničí potraviny. Jídlo většinou musíme vařit sami venku v kotli. Ač je již zima, topit v místnosti nelze. Náš korejský překladatel je naprosto neschopný a dožadovat se nápravy je... nemožné. Neustálé letecké popluchy a odstřelování ve dne i v noci stále nás honí do krytu. Naše životní úroveň nepředstavitelně nízká...Ceny nejprimitivnějších výrobků a potravin jsou zde velmi

¹⁷ Hronek krátce pobýval v Koreji těsně před válkou a jeho reportáže o této zemi vysílal československý rozhlas. V září 1950 byl do Koreje opět vyslán, aby ji musel o několik dní poté opustit.

¹⁸ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, Celková inform. zpráva, 21. 11. 1950

¹⁹ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, Celková inform. zpráva, 21. 11. 1950

vysoké, přičemž ovšem nelze žádné hodnotné produkty dostat. Noviny zde nevycházejí, rozhlas nefunguje, možnost sehnat jakékoliv informace ohromně ztížena.²¹

„Možnost stravování neexistuje, zásoby nemáme. A tak jsme se ocitli v posledních dnech ve velmi tíživé situaci. Již delší dobu jsme se normálně nenajedli. ... Nervově jsme ... vyčerpáni.“²²

Nedostatkem všech životních potřeb a izolací od informačních zdrojů byl československý ZÚ donucen k nečinnosti a mohl vykonávat pouze „morální funkci“. Činnost se omezila na málo významné zpravodajství a nejnutnější úkoly spojené s chodem úřadu. Hršel zvažoval možnost dalšího přesunu na čínské území. Praha nařídila setrvat v Koreji a ve všem se držet sovětského velvyslanectví.

V tomto období byla jediným okamžikem, kdy vyslanectví plnilo svou funkci, recepcie na sovětském velvyslanectví. Konala se v den příjezdu československých zástupců do Manpo. Přítomni byli i nejvyšší představitelé severokorejského režimu, Kim Il-sung a Kim Du Bon. Při této příležitosti byl Hršelovi sdělen požadavek vlády KLDK na zimní prádlo pro armádu. Tuto žádost Hršel poslal do Prahy z československého velvyslanectví v Pekingu, kam zavítal o několik dní později.

Čtvrtého dne po příjezdu československého vyslanectví byl jeho domek při bombardování zničen. Pracovníci zastupitelského úřadu přežili. Mezi první a druhou vlnou bombardování přeběhli do krytu sovětského velvyslanectví. Zachránit stačili i velkou část dokumentů a spisového materiálu. Novým sídlem československého vyslanectví se stal jiný domek, ve kterém strádali pracovníci úřadu zimou. Domek postrádal protiletický kryt a tak museli pracovníci zastupitelského úřadu trávit celé dny na dvoře sovětského velvyslanectví v blízkosti jediného spolehlivého protiletického krytu ve městě.

Přesun fronty na jih v důsledku vstupu čínských vojsk do války nevedl k výraznému zlepšení situace československého vyslanectví. Město (či spíše to, co z města zbylo, na podzim roku 1951 zůstala stát třetina domů, mnohé z nich však byly poškozeny) a jeho okolí bylo často napadáno jednotlivými stíhacími bombardéry. Každý den se bylo nutno připravit na nálet, který mohl přijít kdykoliv. Časté byly noci, během kterých byl osmkrát vyhlášen letecký poplach. V únoru tyfová epidemie

²⁰ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, Celková inform. zpráva, 21. 11. 1950

²¹ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104 aj. 338

²² A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Celková inform. zpráva, 21. 11. 1950

vedla k výraznému omezení styku s ostatními lidmi. Zprávy do Manpo přicházely sporadicky a se značným zpožděním. Při své izolaci od informačních zdrojů nemohlo vyslanectví zasílat do Prahy hodnotnější zprávy.²³ Vyslanectví navíc mělo s Prahou od počátku špatné spojení. Kurýrní pošta byla nepravidelná a telegrafovat šlo jen z velvyslanectví v Pekingu. Telegramy, zvláště šifrované, došly často zkomoleny. Poštovní styk byl možný pouze prostřednictvím československého velvyslanectví v Čínské lidové republice. Poštu si zaměstnanci pekingského a korejského zastupitelského úřadu ČSR předávali v hraničním městě Antungu.²⁴ Činnost úřadu byla proto nadále ochromena.

Zásobování z korejských zdrojů nebylo možné. V Koreji nebylo na jaře 1951 prakticky možné sehnat základní potraviny. Obyvatelstvo města, které se v důsledku náletů zmenšilo z 15 000 na polovinu, trpělo hladem. Téměř nemožné bylo opatřit textilní zboží. To málo, co se dostalo na prodejní pulty, bylo velmi drahé. Pracovníci zastupitelského úřadu tento problém řešili prostřednictvím velvyslanectví v Pekingu nákupy na čínském území.

Korejci československému vyslanectví poskytli automobil Buick, pro který se však při jeho spotřebě 45 litrů na 100 kilometrů neustále nedostával benzín. Severokorejské MZV v létě 1951 oznámilo, že každému zastupitelskému úřadu bude týdně přidělováno 20 litrů benzínu. Československá delegace si nakonec vyjednala přiděl 40 litrů. Buicka po čase nahradil vůz značky Škoda Tudor, ten se však na špatné korejské cesty nehodil. V dubnu 1953 získala nákupem v SSSR terénní vůz Poběda.

Vyslanec Hršel již nebyl nejmladší a jeho zdraví se rychle horšilo. Ze zdravotních důvodů musel po necelých šesti měsících v Koreji nastoupit cestu do Prahy (6. března).²⁵ Ze zdravotních důvodů již v prosinci opustili Koreu další dva zaměstnanci vyslanectví. Do Koreje se už ani jeden z nich nevrátil.²⁶

Dočasně byl jako vedoucí pracovník do Koreje vyslán zaměstnanec československého velvyslanectví v Čínské lidové republice Pánovec, kterého po čase vystřídal jeho kolegové Rotter a Legler.²⁷ Po Leglerově odjezdu zůstali na vyslanectví pouze dva českoslovenští pracovníci, charge d'affaires Zdeněk Ryška a

²³ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, k. 6, Hlášení s. Pánovce o zkušenostech a poznacích z Koreje

²⁴ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 6 Hodnocení čs. velvyslanectví ve Fenjanu

²⁵ Diplomatickou službu E. Hršel neopustil. Později se stal velvyslancem v Německé demokratické republice.

²⁶ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 6, Hodnocení čs. velvyslanectví ve Fenjanu

úředník (později atašé) Václav Pizinger. Ryška převzal vedení úřadu. Byla to již čtvrtá výměna šéfa vyslanectví během půl roku. Vyslanectví mělo v té době tři korejské zaměstnance - uklízečku, řidiče a překladatele.²⁸

V červnu 1951 bylo vyslanectví přesunuto do Maramu asi 25 kilometrů severovýchodně od Pchjongjangu, kde zůstalo až do roku 1955. Díky přesunu do blízkosti hlavního města nabyly na intenzitě styky s Korejci a ostatními zastupitelskými úřady. Informovanost československého vyslanectví měla stále daleko k ideálnímu stavu. Zpravodajství zůstalo nepravidelné, k dispozici byly informace jen o nejdůležitějších událostech. Do Prahy vyslanectví posílalo zprávy, které se zakládaly na zprávách korejského tisku a poznátcích z konferencí, které pro informování zastupitelských úřadů pořádala Korejská strana práce. Potíže však po dobu války mělo také severokorejské ministerstvo zahraničních věcí, které nezvládalo uspokojivě věnovat se diplomatickému sboru.²⁹

V Maramu sídlilo vyslanectví v typickém korejském domku. Před ním byl umístěn protiletický kryt. Ten však nesplňoval nároky na objekt tohoto typu kladené. Prosakovala do něj voda, která kryt někdy celý zaplavila. Po bombardování objektů zastupitelských úřadů v Sopo (tam sídlila sovětská delegace) do Maramu z Kim Il-sungova pověření přijel generál Korejské lidové armády, aby pro tamní diplomatické mise provedl výstavbu nových protiletických krytů. O krytu československého vyslanectví prohlásil, „že je to hrob“. Dva dny po generálově návštěvě se v Maramu objevilo 60 severokorejských vojáků, kteří v následujících dnech vybudovali nové kryty.³⁰

Bylo to potřeba. Dne 9. listopadu 1951 dopadla puma ve vzdálenosti 150 metrů od domku vyslanectví. Nikdo nebyl zraněn, domek byl lehce poškozen tlakovou vlnou (dvě vyražená okna a opadaná omítka).³¹

Nebylo to poprvé, kdy chybělo velice málo a mohlo dojít k tragédii. Nebezpečí hrozící od letadel bylo všudypřítomné a neustálé. 11. září 1951 měli pracovníci československého vyslanectví také namále. Večer vybuchly 160 metrů od vyslanectví dvě pumy. Lehce zraněni byli čínský kuchař a úředník Pizinger. Na domku střepiny a

²⁷ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 6, Obsadenie vyslanectva vo Fenjane

²⁸ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, k. 6, Hlášení s. Pánovce o zkušenostech a poznátcích z Koreje

²⁹ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 6, Hodnocení čs. velvyslanectví ve Fenjane

³⁰ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 4, Bombardování v Sopo, (6. 11. 1952)

³¹ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 4, Svrhnutí bomby, (17.11. 1951)

tlaková vlna způsobily lehčí poškození.³² Velké nebezpečí představovalo také cestování, které však bylo nezbytné. Kromě nebezpečí leteckého útoku byla riskantní už samotná jízda po špatných korejských cestách. Jezdilo se pouze v noci se zhasnutými světly. Dne 28. srpna 1952 byl vůz vyslanectví při jedné Ryškově cestě hozen do řeky výbuchem pumy. Vedoucí vyslanectví vyvázl s lehčím zraněním, vůz musel do opravy.³³

Spartánské podmínky, sdílení poměrně malého prostoru, neustálé nervové vypětí a osobní vlastnosti obou československých pracovníků způsobily, že si Ryška s Pizingerem vypěstovali vůči sobě vzájemnou averzi. Ryška byl nakonec v únoru 1952 odvolán. Jeho odchodem zůstalo vyslanectví bez diplomatického úředníka, který by mohl formálně převzít jeho vedení.³⁴

Neustálé výměny vedoucích pracovníků vyslanectví nebudily u severokorejské vlády a diplomatického sboru příznivý dojem. V roce 1951 byli českoslovenští diplomaté nejnižší v severokorejském diplomatickém protokolu. Dne 13. března 1952 Ryšku nahradil zaměstnanec ministerstva národní obrany, major Rudolf Babka. Vyslání vojenské osoby Praze bylo považováno za vhodnější, předpokládalo se, že voják bude lépe snášet podmínky, za jakých zastupitelský úřad v Koreji pracoval. Babka s Pizingerem zůstali v Koreji po celý zbytek války.³⁵

V říjnu roku 1952 dvojici Babka-Pizinger doplnil K. Doucek. V tomto složení pracovalo vyslanectví až do konce korejské války. Po uzavření příměří nemohl takto slabě obsazený úřad stačit potřebám československých skupin v komisích neutrálních států a skupině technických odborníků, vyslané do Koreje pro upřesnění potřeb KLLDR. Proto byl zastupitelský úřad po uzavření příměří posílen dvěma telegrafisty a šifrantkou.

Pro mimořádně náročné podmínky (nedostatečné zásobování a špatné ubytování, nemoci, nálety, nervové vypětí) byli R. Babka a hlavně V. Pizinger, který v Koreji trávil už třetí rok, na pokraji fyzického i duševního zhroucení. Jejich vystřídání a obsazení postu vyslance se plánovalo již dlouho, shodou okolností však nemělo československé ministerstvo zahraničních věcí šťastnou ruku při výběru

³² A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 4, Svrhnutí pum, (25.9. 1951)

³³ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 4, Situační zpráva, (26.9. 1952)

³⁴ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 6, Obsadenie vyslanectva vo Fenjane

³⁵ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, k. 6, Vyslanectvo vo Fenjanu – personálne obsadenie. Václav Pizinger se do Československa vrátil v říjnu 1953. Rudolf Babka v Koreji zůstal až do 6. srpna 1954, kdy jej vystřídal první československý vyslanec v KLLDR, Jaroslav Sýkora.

kandidátů. Jeden kandidát na československého vyslance v KLTR byl nakonec přidělen na moskevské velvyslanectví, druhý musel odjet na léčení.³⁶

Jak již bylo řečeno, působili českoslovenští diplomatictí zástupci v Koreji v náročných zdravotních a pracovních podmínkách. Většina lidí, kteří byli během války delší dobu v Koreji, se vrátila ve špatném zdravotním stavu. Výjimkou nebyla ani malárie.

Československé ministerstvo věnovalo vyslanectví v Korejské lidové demokratické republice trvale jen velmi malou pozornost. Praha na vyslanectví v Koreji také šetřila, každý jeho požadavek byl pečlivě zkoumán. Mezi československými zastupitelskými úřady byl ten v Koreji „Popelkou“.³⁷

Vyslanectví v Koreji často muselo vypomáhat velvyslanectví v Peking, především v období do příjezdu Rudolfa Babky v březnu 1952. Kromě toho do doby, kdy byl ustanoven vojenský přidělenec ZÚ v Pchjongjangu (až v roce 1955), připadaly příslušné korejské záležitosti pod pravomoc přidělence pekingského velvyslanectví, jímž byl od srpna 1951 major Karel Prouza.³⁸

³⁶ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, k. 6, Vyslanectvo vo Fenjanu – personálne obsadenie

³⁷ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 6, Hodnocení čs. velvyslanectví ve Fenjanu

³⁸ Aktivity československých institucí v jihovýchodní Asii v době korejské a vietnamské války, In: Securitas imperii 9, Praha 2002, Do Prouzovy působnosti spadala i československá vojenská nemocnice v Koreji.

4. Vyslanectví KLDŘ v Československu

Vyslance k nám korejská strana poslala až v polovině roku 1951. Korejský vyslanec Kim Un Gi³⁹ se svým doprovodem dorazil do Čierne nad Tisou v červenci 1951. Přivítání bylo ze strany zdejších komunistů pojato jako bojový úkol. Podle plánů komunistických funkcionářů mělo Kim Un Giho na každé zastávce vlaku vítat nadšené a početné obyvatelstvo. Vrcholem bylo uvítání v Praze. Mezi vítajícími byl náměstek předsedy vlády a ministr zahraničí Viliam Široký a další ministři (Rais – spravedlnost, Kliment – těžký průmysl) a též zástupci Sovětského svazu a ostatních lidových demokracií.⁴⁰ K předání pověřovacích listin Širokému došlo 19. července.⁴¹

Jako sídlo severokorejského vyslanectví byl na tehdejších Sibiřském náměstí vybrán dvoupatrový dům s 12 obytnými místnostmi, dvěma kuchyněmi a dvěma koupelnami. Součástí domu byla i garáž. Rezidence vyslance se nacházela nedaleko. Po vysídlení obyvatel budovy (čtyři rodiny) začaly 3. srpna 1951 opravy a úpravy budoucího vyslanectví a vybavení místností jiným nábytkem. Konverze domů na vyslanectví, respektive vyslaneckou rezidenci se ukázala být finančně náročná. Československé MZV za čtyři měsíce na zřízení a zařízení budov vyslanectví KLDŘ vynaložilo 1 401 343 koruny.

Kromě toho byla na žádost Kim Un Giho a konto diplomatického úvěru vyplacena suma dvou milionů korun. „S odvoláním na praxi v ostatních lidově-demokratických státech“ požádal vyslanec KLDŘ i o zřízení diplomatického úvěru. Jeho otevření ve výši 10 milionů korun ročně schválil politický sekretariát Ústředního výboru KSČ 19. listopadu 1951.⁴² Dohoda o diplomatickém úvěru pak byla uzavřena mezi československým ministerstvem zahraničí a korejským vyslanectvím dne 7. ledna 1952 s platností na jeden rok a automatickým prodloužením, pokud se jedna ze stran nevysloví jinak. Oproti původním návrhům činila výše úvěru pět milionů korun

³⁹ Jiná podoba jeho jména: Kim Yn Gi

⁴⁰ Ne všude se to podařilo. Představitel „hrdinného korejského lidu“ podle plánu uvítal pouze košický kraj. V Přeově se tamní funkcionáři masovým ovacím vyhnuli poukazem na neustálé posunování vlaku a tak davové nadšení suplovala pětice představitelů místních vedoucích. V Kolíně nebylo dokonce žádné uvítání. A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 1, Příjezd prvního vyslance KLDŘ do Československa

⁴¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2, Československo-korejské styky 1951

⁴² NA, 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54, sv. 10, aj. 69, bod 12 – diplomatický úvěr pro Koreu

ročně.⁴³ Po měnové reformě 1. června 1953 pak činil diplomatický úvěr vyslanectví KLDŘ milion Kčs ročně.⁴⁴

Po dobu války mělo severokorejské vyslanectví v Praze především reprezentativní funkci. Vyslanec Kim Un Gi býval zván na nejrůznější recepce, besedy v závodech a pod. Vyslanectví také pořádalo společenské akce, například v době státních svátků KLDŘ (důležitým byl 15. srpen, výročí osvobození Severní Koreje Rudou armádou). Zastupitelský úřad byl též pověřen ideologickým dohledem na výchovu korejských dětí a studentů v Československé republice (viz další kapitola). Jako komunikační kanál mezi československým a severokorejským komunistickým vedením působil zřídka.

Kim Un Gi byl v dubnu 1953 odvolán do Koreje.⁴⁵ Novým vyslancem Korejské lidově-demokratické republiky byl jmenován Pak Kil Jon (jeho jméno bylo psáno v této podobě: Pak Il Jon).⁴⁶

⁴³ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, kanton 1, Dohoda o dipl. úvere pre KLDŘ

⁴⁴ Měnová reforma způsobila mnohé menší komplikace ve vzájemných vztazích. Podle předepsaných kurzů byly převedeny částka ze sbírky na pomoc Koreji i peněžité dary, které obdrželo korejské vyslanectví – v době reformy asi 200 000 korun. Problém se vyskytl také u zaměstnanců korejského vyslanectví. Ti dostávali své platy kolem 24. dne každého měsíce. Po 24. květnu však již prakticky nebylo možné něco nakoupit, obchody byly zavřené. Kvůli těmto problémům se 2. června sešli představitelé korejského vyslanectví a československého MZV. Korejcům se nepodařilo vyjednat žádné úlevy.

⁴⁵ Kim Un Gi se po svém návratu měl stát velvyslancem v Pekingu, ale na poslední chvíli bylo rozhodnutí změněno a bývalý vyslanec v Československu se stal předsedou jedné z východokorejských provincií KLDŘ. Později byl předsedou Komise stranické kontroly. Odsud přešel do funkce náměstka předsedy presidia Nejvyššího lidového shromáždění KLDŘ.

5. Československá republika a korejská otázka v OSN

5.1 Před vypuknutím války v Koreji

Korea byla od roku 1910 součástí japonského impéria. Za druhé světové války se stala zájmem mocností Velké trojky. Káhirská schůzka vůdců spojených států, Velké Británie a Číny, konaná na konci roku 1943, měla na programu také budoucnost Korejského poloostrova po japonské porážce. V příhodné době se jí podle tehdy učiněného rozhodnutí mělo dostat svobody a nezávislosti. Bylo stanoveno, že okamžiku vzniku nezávislého korejského státu by mělo předcházet poručení. V Jaltě bylo trvání budoucího poručenského systému v Koreji omezeno na dobu nejvýše pěti let. V Postupimi se představitelé Velké trojky shodli na požadavku bezpodmínečné kapitulace Japonska. Osvobození Koreje se stalo úkolem Sovětského svazu a Spojených států.

K osvobození Korejského poloostrova došlo až na samém sklonku války. Rudá armáda vstoupila na korejské území 10. srpna, Američané 8. září 1945. Hranicí mezi sovětskou a americkou zónou se stala 38. rovnoběžka.

Dne 27. prosince 1945 se v Moskvě ministři zahraničních věcí SSSR, Spojeného království a USA dohodli na utvoření americko-sovětské smíšené komise. Její mandát neměl trvat déle než pět let. Jednání mezi oběma okupačními mocnostmi zakrátko uvázla ve slepé uličce. Jak Sověti, tak Američané sledovali stejný cíl, tj. vznik jednoho nezávislého korejského státu, ale rozdíl tkvěl v tom, jaký politický režim v tomto státě vznikne. Při svém setkání (uskutečnilo se 16. ledna 1946 v Soulu na jednání americko-sovětské komise) se vojenští guverněři generálplukovník I. Čistjakov a generálporučík J. R. Hodge nedokázali shodnout na významu pojmu „demokracie“.⁴⁷

Na severu vznikaly za sovětské podpory struktury komunistické moci podle vzoru evropských lidových demokracií. V čele komunistů stál tehdy třiatřicetiletý Kim Il-sung.⁴⁸ Všechny politické strany a společenské organizace byly spojeny do svazku Jednotné demokratické vlastenecké fronty, kterou kontrolovali komunisté. Ve všech odvětvích hospodářství, v armádě a státním aparátu hráli klíčovou roli sovětské poradci. V roce 1946 byly znárodněny velké průmyslové podniky a provedena pozemková reforma.

⁴⁶ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo-korejské styky, 5.8. 1955

⁴⁷ Catchpole, B.; Korejská válka 1950-53, Praha 2003, str. 16

Na jihu se s americkou pomocí prosazoval I sung-man⁴⁹, dlouholetý čelný představitel korejského exilu (především v USA). Jeho vládu nelze označit za demokratickou, ale autoritativní režim v Jižní Koreji nikdy nepoužil takový teror jako stalinisté v Koreji severní.

V roce 1946 se na severu a na jihu začaly formovat státní orgány, které v každé zóně vedly ke vzniku separátního státního útvaru. V únoru 1946 se v Jižní Koreji sešlo Prozatímní ústavodárné shromáždění. Kim Il-sung ve stejné době s podporou Moskvy svolal Prozatímní lidový výbor severní Koreje. Cesta ke vzniku dvou korejských států byla nastoupena.

V této situaci nebylo možné, aby smíšená americko-sovětská komise dosáhla jakýchkoliv pozitivních výsledků. Vedoucí Sovětů v Komisi, generál F. T. Štykov, odmítal komunikovat s jihokorejskými nacionalistickými představiteli.

Spojené státy se za situace, kdy bylo zřejmé, že situace prostřednictvím smíšené komise není řešitelná, obrátily na Organizaci spojených národů. Problém rozdělené Koreje a jejího sjednocení se proto objevil na II. zasedání Valného shromáždění OSN na podzim 1947. V listopadu 1947 hlasovalo plénum VS OSN o americkém návrhu rezoluce o Koreji. Podle něj měla vzniknout Dočasná komise OSN pro Koreu (United Nations Temporary Commission on Korea - UNTCOK). Komise, složená ze zástupců Austrálie, Kanady, Číny (Čankajškovy), Filipín, Francie, Indie, Salvadoru, Sýrie a Ukrajinské sovětské socialistické republiky, měla mít právo cestovat, pozorovat a konzultovat na celém území Koreje. Podle doporučení tohoto návrhu měly být nejpozději do 31. března 1948 na celém území Korejského poloostrova uspořádány svobodné, tajné volby. Volební právo měli mít všichni dospělí muži a ženy. Další bod rezoluce doporučoval oběma okupačním mocnostem co nejrychlejší stažení jejich vojsk z území Korejského poloostrova.⁵⁰

Sovětský svaz, pro nějž byly svobodné a nezmanipulované volby v Koreji nežádoucí, protestoval proti bodu o zřízení Dočasné komise pro Koreu a hlasování se nezúčastnil. Podobně se zachovalo Československo, Jugoslávie, Polsko, Ukrajina a Bělorusko. Bez přítomnosti komunistických zemí byl návrh přijat všemi hlasujícími.⁵¹

⁴⁸ V našich zemích je známější jako Kim Ir Sen, což je porušená podoba jeho jména. U korejských vlastních jmen se snažím dodržet jejich korejskou podobu

⁴⁹ Česky též Li Syn-man, v angličtině Sungman Rhee.

⁵⁰ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-54, karton 3, rezoluce VS OSN ze dne 14. 11. 1947.

⁵¹ Komise se sešla v Soulu 12. ledna bez zástupců Ukrajiny, která odmítla členství. Korejská lidově demokratická republika neuznala mandát Komise a nepustila ji na své území. Volby pod dohledem OSN proběhly pouze v Jižní Koreji 10. května roku 1948.

Již od roku 1947 tak Československo v OSN podporovalo věc Korejské lidově demokratické republiky. Pro československou zahraniční politiku v té době byla jediným vzorem, od kterého se nikdy ani trochu neodchýlila, politika sovětská. Sovětská stanoviska byla automaticky přebírána a hájena. Únorový převrat roku 1948 v tomto ohledu neznamenal výraznou změnu.

V roce 1948 došlo ke vzniku dvou států na Korejském poloostrově. Oba si činily nárok na vládnutí celé Koreji. Korejská republika s Li Syn-manem v čele byla ze strany OSN diplomaticky uznána. Přijata do OSN zatím nebyla. III. Valné shromáždění také navzdory protestům a hlasům SSSR a jeho spojenců prohlásilo vládu Korejské republiky za jedinou legitimní.⁵²

Korejská problematika se dostala na pořad jednání čtvrtého zasedání Valného shromáždění OSN v říjnu 1949. Dočasná komise OSN pro Koreu předložila 21. října svou zprávu, ve které bylo konstatováno, že „úkol sjednocení Koreje nebyl dosažen.“⁵³

V prosinci se v plénu Valného shromáždění střetly dva návrhy rezolucí. Sověti mluvili o „nepřípustnosti cizího vměšování do vnitropolitických záležitostí Koreje“ a navrhli okamžité zrušení Dočasné komise pro Koreu. Sjednocení Severní a Jižní Koreje měl podle sovětského návrhu vyřešit korejský lid, což by při úzké sociální základně Li Syn-manova režimu a bez dohledu nestranných pozorovatelů pravděpodobně znamenalo rozšíření komunistické moci na jih od 38. rovnoběžky.

Pro sovětský návrh však hlasovalo pouze pět komunistických států ze šesti, které v té době byly členy Organizace spojených národů. Oněmi pěti členy byl Sovětský svaz, dvě svazové republiky (Bělorusko a Ukrajina) a dva satelity, Československo a Polsko. Poslední komunistická země v OSN byla Jugoslávie.

Vedoucí československé delegace, ministr zahraničních věcí Vladimír Clementis, vystoupil při jednání o korejském problému s proslovem, jehož nosnou myšlenkou bylo, „že korejskou otázku může rozhodnout jen korejský lid“, pokud budou odvolána okupační vojska.⁵⁴

⁵² „Declares that there has been established a lawful government (the Government of the Republic of Korea) having effective control and jurisdiction over that part of Korea where the Temporary Commission was able to observe and consult and in which the great majority of the people of all Korea reside; that this Government is based on elections which were a valid expression of the free will of the electorate of that part of Korea and which were observed by the Temporary Commission; and that this is the only such government in Korea.“ Citováno <http://www.un.org/documents/ga/res/3.htm>

⁵³ A MZV ČR, MO-O, 1945-55, karton 69, Korea – základní informace o dosavadním vývoji

⁵⁴ A MZV ČR, MO-O, 1945-55, karton 62,

Americká delegace navrhla, aby byla Dočasná komise OSN pro Koreu nahrazena Komisí OSN pro Koreu (United Nations Commission on Korea, UNCOK) s rozšířenými pravomocemi. Komise měla získat právo mít své vlastní vojenské pozorovatele, kteří by vyšetřovali všechny události, které by mohly vést k ozbrojenému konfliktu. V nové komisi již neměla být zastoupena Ukrajina, která se práce Dočasné komise neúčastnila, a Kanada, jinak zůstalo složení stejné.⁵⁵ Tento návrh byl 12. prosince 1949 schválen. Země „mírového tábora“ byly jako obvykle přehlasovány.

5.2 Korejská otázka v OSN během korejské války

Významné korejské události června a července 1950 se projednávaly v Radě bezpečnosti OSN, kde v té době neměla Československá republika zastoupení. Proti rozhodnutím Rady bezpečnosti z 25. (výzva Korejské lidově demokratické republiky, aby zastavila palbu a stáhla se na sever od 38. rovnoběžky) a především 27. června (výzva členům OSN, aby poskytli pomoc napadené Korejské republice), která sankcionovala zákrok proti agresorovi, protestovali českoslovenští vedoucí představitelé. Podle nich se události sebehly jinak.

Agresorem podle sovětského výkladu nebyla Korejská lidově demokratická republika, ale Jižní Korea a jejím prostřednictvím Spojené státy americké. Jihokorejská armáda prý ráno 25. června zahájila ofenzívu na sever po celé délce 38. rovnoběžky. Po postupu o jeden až dva kilometry na sever zachytily a zastavily její postup severokorejské hraniční jednotky. Korejská lidová armáda bleskurychle zareagovala a do konce prvního dne pronikla pět až deset kilometrů na jih od 38. rovnoběžky.

Nebylo v té době v silách žádné armády, aby dokázala skutečně zachytit útok nepřítele a během několika hodin již pochodovat územím nepřítele. Kim Il-sungova vojska provedla během prvních dní války několik vylodovacích operací, jejichž úspěchy byly komunisty oslavovány a vytrubovány do světa. Takové vojenské akce jsou velmi náročné na čas potřebný k jejich přípravě, organizaci a shromáždění dopravních prostředků. Verzi o útoku Jižní Koreje zpochybňuje i zpráva Komise OSN pro Koreu vypracovaná australskými vojenskými pozorovateli majory F. S. Peachem a R. J. Rankinem. Tito důstojníci od 9. do 23. června podnikli inspekční cestu po jihokorejských jednotkách. Zjistili, že vojska Korejské republiky byla rozmístěna

⁵⁵ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Rozbor politického, státoprávního a mezinárodního

podél 38. rovnoběžky. Většina z nich byla organizována a vyzbrojena k obraně. Australané nezjistili žádné známky toho, že by jihokorejské ozbrojené síly v nejbližší době plánovaly organizovaný útok na sever.⁵⁶ Je s podivem, že verzi o útoku z jihu a teprve následné reakci KLDR věřilo poměrně hodně lidí i na Západě.

Otázku, kdo je agresorem, Sověti a jejich spojenci ve dnech po začátku války nevznášeli. V době, kdy se zdálo, že zákrok Organizace spojených národů neodvrátí rychlé vítězství Kim Il-sungových sil, to ani nebylo třeba. Sověti se konflikt snažili vydávat za občanskou válku vedenou s cílem sjednotit Koreu. Občanská válka jako vnitřní záležitost [neexistujícího] korejského státu by znamenala, že OSN nemá právo zasáhnout.

Hned po vypuknutí války rozvinuli českoslovenští vládnoucí představitelé „snahy o zastavení imperialistické agrese v Koreji“⁵⁷. Nepochybně podle sovětských instrukcí se držela těchto zásad:

1) „Ozbrojený konflikt v Koreji je občanskou válkou, která byla uměle vyvolána agresivním útokem Li Synmanovské kliky za přímé podpory Spojených států.“

2) „Podle uznávaných norem mezinárodního práva běží o vnitřní korejskou záležitost a vojenské vměšování cizích států je tudíž nepřípustné.“⁵⁸

3) Rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN bylo nezákonné, protože odporovalo Chartě Organizace spojených národů.⁵⁹

Již 29. června zaslal náměstek předsedy československé vlády a ministr zahraničních věcí V Široký telegram generálnímu tajemníku OSN Trygve Liemu.

postavení Severní a Jižní Koreje od r. 1945

⁵⁶ Říha, R.; Korejská válka, diplomová práce, obor historie FF UK, Praha 1997

⁵⁷ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo-korejské styky, 5.8. 1955

⁵⁸ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo-korejské styky, 5.8. 1955

⁵⁹ „Politika USA a s nimi sdružených států porušila rozhodnutími o Kórei ustanovenia Charty o složení Rady bezpečnosti, o zistení skutkového stavu pred rozhodovaním, o zásade jednomyselnosti 5 členov Rady bezpečnosti, o nutnosti vypočutia oboch stran sporu a iné.“ NA, fond ÚPV-T, kart. 312, 142/3, OSN - V. valné shromáždění – zpráva ministra zahraničních věcí (5.1. 1951) „Nezákonnost usnesení RB z 27. června, kterým jsou členové OSN vyzýváni, aby Jižní Koreji poskytli ‚takovou pomoc, již by bylo zapotřebí k odražení ozbrojeného útoku a obnově mezinárodního míru a bezpečnosti v této oblasti‘, vyplývá dále z toho, že toto usnesení je vlastně výzvou k vojenským sankcím. K provedení vojenských sankcí však Charta SN vyžaduje, aby RB uzavřela s jednotlivými členy OSN speciální ujednání o počtu a druhu vojenských sil, jež mají být poskytnuty.

Tato jednání nebyla ani uzavřena ani ratifikována. RB však porušila i ustanovení čl. 106 Charty, který stanoví, že dokud nenabudou účinnosti zmíněná speciální ujednání, může RB zahájit plnění svých úkolů, až se poradí velmocí zúčastnivší se Moskevské konference 3. února 1943, tj. SSSR, USA, Velká Británie, Čína a Francie. Ani k této poradě nedošlo. Je tedy jasné, že nejde o opatření, které by bylo v souladu s Chartou SN.“ A MZV ČR, TO-O, Korea 1945-59, karton 3, spisový obal 6, neoznačený rkp. dokument ve složce Nota velvyslanectví USA o blokadě korejského pobřeží

Protestoval proti tomu, že rozhodnutí Rady bezpečnosti byla učiněna bez účasti SSSR a Čínské lidové republiky.⁶⁰

Proti „americké agresi“ protestovalo na své schůzi Národní shromáždění 13. července. Proti námořní blokádě korejského pobřeží vyhlášené na počátku července a „nezákonnosti rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN“ zase protestovalo ministerstvo zahraničních věcí (11. července).⁶¹ Ve stejné době protestoval také Svaz československých spisovatelů nebo Karlova univerzita.⁶²

Sovětský svaz se v této době (1. srpna se do Rady bezpečnosti vrátil sovětský zástupce Jakov Malik) snažil dosáhnout toho, aby při řešení korejského problému na půdě OSN byly přítomni zástupci Korejské lidové demokratické republiky a Čínské lidové republiky. Tyto požadavky byly 4. srpna v Radě bezpečnosti zamítnuty.⁶³

Požadavek Sovětského svazu v následujících týdnech opakovaly jeho satelity. Československo svou žádost, aby Rada bezpečnosti vyslechla zástupce „korejského lidu“ (tedy KILDR) a zakročila proti „barbarským činům amerického imperialismu v Koreji“ dne 18. srpna 1950.⁶⁴

5.2.1 V. zasedání Valného shromáždění OSN

Korejská otázka byla jedním z hlavních problémů na V. zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů, které bylo zahájeno 19. září 1950.⁶⁵ Již sedmého dne zasedání pronesl vedoucí československé delegace ministr zahraničí Viliam Široký projev věnovaný korejskému problému. V něm zopakoval tvrzení, jež byla v Československu během předcházejících tří měsíců obsahem protestních rezolucí, tj. že „imperialistické a militaristické kruhy USA zneužily jména a praporu OSN k agresi opírající se o dodatečná a nezákonná usnesení Rady bezpečnosti.“⁶⁶

⁶⁰ A MZV ČR, MO-O, 1945-55, karton 68, Rada bezpečnosti – Korea, 29. 6. 1950. Text telegramu je v přílohách

⁶¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 10, Politická zpráva za prosinec 1950, 4.1. 1951

⁶² A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, Přehled akcí pro Koreu v ČSR, 9.2.1951

⁶³ Říha, R.; Korejská válka; diplomová práce, historie, FF UK, Praha 1997, str. 42

⁶⁴ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, Přehled akcí pro Koreu v ČSR, 9.2.1951

⁶⁵ Na programu jednání V. Valného shromáždění OSN byl také tzv. Achesonův plán, který nebyl bez souvislosti s událostmi na Korejském poloostrově. Ten se vyhýbal zásadě jednomyslnosti pěti velmocí v Radě bezpečnosti tím, že jakoukoliv otázku by bylo možno z Rady přenést na jednání Valného shromáždění, jestliže by v případě ohrožení míru Rada bezpečnosti nebyla schopna přijmout patřičná opatření. V takovém případě se mělo Valné shromáždění mimořádně sejít do 24 hodin. SSSR se svými spojenci s tímto plánem samozřejmě nesouhlasil, ale pozměňovací návrhy, kterými se snažil americký návrh rozmělnit, byly zamítnuty. Americký návrh s názvem „Uniting for Peace“ Valné shromáždění přijalo.

⁶⁶ A MZV ČR, MO-O, 1945-55, karton 62, Zpráva o průběhu prvních deseti dnů V. Valného shromáždění OSN, New York (19. 9.-29. 9. 1950)

Na V. Valném shromáždění navrhly delegace Sovětského svazu, Ukrajinské SSR, Běloruské SSR, Polska a Československa „pokojné a demokratické“ řešení korejské otázky „v duchu odpovědi J. V. Stalina na návrh indického premiéra Nehrua“.⁶⁷ Mělo dojít k okamžitému zastavení bojů, stažení „intervenčních vojsk“, vzniku dvou paritně zastoupených komisí (komise měly být složeny ze zástupců Severní a Jižní Koreje) pro uskutečnění svobodných voleb do celokorejského parlamentu a pro správu země do vytvoření celokorejské vlády.

Dokud se zdálo, že ani zásah sil OSN nezabrání Kim Il-sungovi v jeho násilném sjednocení Koreje, neusiloval Sovětský svaz o ukončení války a řešení korejského problému mírovou cestou. Hlavním požadavkem bylo stažení intervenčních vojsk. Návrhy na zastavení bojů se v sovětských návrzích objevily až po obratu na bojišti, tedy až na konci září a počátku října.

SSSR zřejmě nepočítal s tím, že by jeho návrhy byly úspěšné. Jednání na Valném shromáždění spíše chápal jako fórum, na kterém by propagandou získal sympatie arabských a asijských zemí.⁶⁸ Kromě návrhů na řešení korejského problému tak se svými spojenci napadal politiku USA „každodenním demaskováním útočné a válečné politiky amerického imperialismu a anglo-amerického bloku.“ V rámci tohoto „zápasu za mír“ delegace komunistických zemí „soustavně odhalovaly porušování Charty a mezinárodního práva anglo-americkým blokem“ a „rozvinuly zápas za respektování zásad Charty“.⁶⁹

Československá delegace⁷⁰ ve svých vystoupeních vždy a zcela stála za sovětským výkladem událostí a sovětskými návrhy. Při jednáních o korejské otázce a sovětské mírové iniciativě se delegace ČSR podílela na některých návrzích.⁷¹

⁶⁷ Stalinova odpověď z 15. 7. 1950 - Sovětský svaz vítá mírové řešení korejské otázky v rámci Rady bezpečnosti s tím, aby na jednání byli i zástupci korejského lidu. 18. 7. návrh indického premiéra odmítly USA. (A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 10, Politicko-hospodářská zpráva o Koreji, duben 1951)

⁶⁸ Sovětská delegace například roku 1948 přednesla návrh s požadavky zákazu válečné propagandy, postavení „válečných štváčů“ mimo zákon, bezpodmínečný zákaz výroby a použití atomových zbraní a účinnou kontrolu dodržování tohoto zákazu, uzavření Paktu míru mezi pěti velmocemi a odzbrojení velmocí o třetinu během jednoho roku. Tyto návrhy pak byly několik let evergreenem sovětské zahraniční politiky. Při každém zasedání Valného shromáždění v letech 1948-1953 byl tento návrh zopakován (Na VII. Valném shromáždění na jaře 1953 byli navrhovateli těchto požadavků Poláci)

⁶⁹ NA, fond ÚPV-T, k. 312, sign. 142/3, OSN - V. valné shromáždění – zpráva ministra zahraničních věcí (5.1. 1951)

⁷⁰ V delegaci byl také náměstek ministra zahraničních věcí dr. Vavro Hajdů, který byl později jedním z odsouzených ve Slánského procesu.

⁷¹ NA, fond ÚPV-T, k. 312, sign. 142/3, OSN - V. valné shromáždění – zpráva ministra zahraničních věcí (5.1. 1951)

Dne 2. října se Československo podílelo na návrhu rezoluce pěti zemí z 2. října (kromě ČSR byli navrhovateli Sovětský svaz, Polsko, Ukrajinská sovětská svazová republika a Běloruská SSR). Návrh požadoval doporučit:

- 1) oběma stranám v Koreji, aby okamžitě zastavily palbu
- 2) vládě Spojených států a vládám jiných zemí, aby stáhly svá vojska z Koreje a umožnily korejskému lidu svobodně vyřešit vnitřní záležitost svého sjednocení
- 3) aby za účelem sjednocení Koreje byly co možná v nejkratší době provedeny celokorejské svobodné volby⁷²
- 4) zvolit paritní komisi zástupců Severní a Jižní Koreje k organizování a provedení voleb
- 5) K doзору nad prováděním voleb ustanovit komisi OSN s povinnou účastí zástupců států sousedících s Koreu
- 6) aby Hospodářská a sociální rada za účasti zástupce Koreje připravila plány na poskytnutí nutné hospodářské a technické pomoci korejskému lidu prostřednictvím OSN
- 7) aby po ustavení celokorejské vlády Rada bezpečnosti projednala přijetí Koreje do Organizace spojených národů.⁷³

Návrh pravděpodobně nebyl pro předpokládané zamítnutí míněn vážně a nevedl by ke skutečně demokratickému řešení záležitosti rozdělené Koreje. Body 4 a 5 byly výhodnější pro Severní Koreu. Pro hlasovali pouze navrhovatelé, což samozřejmě pro schválení nestačilo.⁷⁴

Dne 7. října byla schválena tzv. Rezoluce sedmi o ustavení „jednotné, demokratické a nezávislé korejské vlády“, jež v podstatě byla souhlasem s překročením 38. rovnoběžky, ke kterému již ze strany MacArthurových vojsk došlo. Proti tomuto návrhu kromě pěti zemí „mírového tábora“ hlasovala také Indie.⁷⁵

Po zahájení ofenzivy čínských „dobrovolníků“ projednávalo Valné shromáždění MacArthurovu zprávu o jejich nasazení. Číňané to považovali za provokaci a akci vydávali za „spontánní rozhodnutí čínského lidu dobrovolně pomoci

⁷² A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo - korejské styky

⁷³ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 4, Přehled návrhů vlád SSSR a Čín. lid. republiky na mírové vyřešení korejské otázky

⁷⁴ ÚPV-T, k. 312, 142/3, OSN - V. valné shromáždění – zpráva ministra zahraničních věcí (5.1. 1951)

⁷⁵ Nálevka, V.: Kapitoly z dějin studené války, díl 1, Praha 1997, str. 89

Koreji.⁷⁶ „Dobrovolníci“ prý byli podřízeni velení Korejské lidové armády a v Koreji bojovali za své osoby, ne jako armáda čínského státu. To podle Sovětů nebylo proti platným zásadám mezinárodního práva a bylo spravedlivým činem. Když 11. listopadu vedoucí sovětské delegace na Valném shromáždění OSN, ministr zahraničních věcí A. Vyšinskij, přednesl návrh rezoluce na „okamžité stažení všech cizích vojsk z Koreje“ a „přenechání řešení korejské otázky korejskému lidu samotnému“, nebyli čínští vojáci jako „cizí vojska“ míněni.⁷⁷ Pro sovětský návrh hlasovali jen členové „mírového tábora“ a tak byl zamítnut.

Dalšími sovětskými návrhy ve věci korejské otázky byly požadavky na zastavení bombardování a zrušení Korejské komise OSN. Československo samozřejmě hlasovalo pro oba návrhy. Návrhy ale opět neprošly, protože pro ně hlasovalo pouze „povinných“ pět zemí.⁷⁸

Valné shromáždění místo toho schválilo návrh osmi západních zemí na vytvoření nového výboru pro Koreu s většími pravomocemi. Proti tomuto návrhu hlasoval Sovětský svaz a jeho spojenci, hlasy většiny zemí však byla rezoluce přijata.⁷⁹ Na jejím základě byla zrušena Komise OSN pro Koreu (UNCOK) a nahradila ji Komise OSN pro sjednocení a obnovu Koreje (United Nations Commission for Uniting and Rehabilitation of Korea, UNCURK) a Generální agentura OSN pro obnovení Koreje (United Nations Korean Reconstruction Agency), která byla této komisi podřízena. Komise se měla stát hlavním orgánem OSN pro korejskou politickou a hospodářskou problematiku.⁸⁰

Stejně jako Sovětský svaz odsoudili českoslovenští zástupci v OSN rezoluci 13 zemí z 13. prosince 1950. Obsahem návrhu přitom bylo zastavení palby v Koreji, za které se donedávna Sověti a jejich spojenci zasazovali. „Boj za mír“ však ve chvíli, kdy se vojska čínských „dobrovolníků“ valila na jih, pozbyl pro Sověty na půvabu. SSSR se svými satelity neustále protestoval proti tomu, aby se OSN „stala ještě povolnějším nástrojem při provozování zájmů amerických monopolistů.“⁸¹

V únoru plénum projednávalo americký návrh na označení komunistické Číny za agresora v souvislosti s jejím zapojením do války v Koreji. Stalo se tak na základě

⁷⁶ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 10, Politicko-hospodářská zpráva o Koreji, duben 1951

⁷⁷ A MZV ČR, TO-T, Korea 1945-54, karton 10, Politicko-hospodářská zpráva o Koreji, duben 1951

⁷⁸ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Korejská lidově demokratická republika chronologický přehled událostí od 1.-15. října 1950

⁷⁹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 10, Politicko-hospodářská zpráva o Koreji, duben 1951

⁸⁰ A MZV ČR, MO-O, 1945-55, karton 69, Pomoc a obnova Koreje

⁸¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo - korejské styky (5.8. 1955)

zpráv Komise OSN pro Koreu, která v prosinci podala generálnímu tajemníkovi zprávu, že čínští vojáci nejsou dobrovolníci, ale příslušníci pravidelné čínské armády.⁸² Z toho vyplývalo, že čínská armáda napadla OSN. Proti návrhu zvedlo ruce obligátních pět delegátů, ale kromě nich i Barma a Indie⁸³. 44 států však hlasovalo pro a 1. 2. 1951 byl americký návrh přijat.⁸⁴

Sověti odpověděli za šest dní, kdy navrhli odsoudit USA pro jejich „agresi proti Číně“ (té se měly Spojené státy dopustit „okupací a námořní blokádou Tchajwanu“). Skóre 50 proti, pět pro znamenalo zamítnutí.⁸⁵

5.2.2 VI. zasedání Valného shromáždění OSN

Korejská otázka byla i na VI. zasedání Valného shromáždění (odehrávalo se v Paříži ve dnech 6. listopadu 1951 až 5. února 1952) hlavním konkrétním problémem.

Sověti, stejně jako na předchozím zasedání VS OSN, navrhli novou definici agrese, „ušitou na míru“ jejich výkladu počátku korejské války a zaměřenou proti „americké agresi v Koreji a agresivním plánům amerického imperialismu“⁸⁶. Staronový návrh byl nyní doplněn bodem, který označoval za agresora i takový stát, který organizuje a podporuje „ozbrojené bandy na svém území, aby vtrhly na území jiného státu“.⁸⁷ V následujících desetiletích Sovětský svaz navodil několik situací, ve kterých mohl být podle podmínek svého návrhu sám označen za agresora.

Sověti ve svém dalším návrhu požadovali prohlásit za neslučitelné s členstvím v OSN budování vojenských základen na cizím území či dokonce i samotné členství v

⁸² Již předtím se Američané tázali Sovětů, zda letadla startující z mandžuských letišť byla také „dobrovolněna“ a podivovali se nad tím, kolik „dobrovolníků“ v tehdy chudé Číně mělo dostatek prostředků na nákup moderního bojového stroje.

⁸³ Ve zprávách pro pražské ústředí se neustále psalo o tom, jak Sovětský svaz se svými spojenci měl na zasedáních Valného shromáždění iniciativu, jak hravě odrážel „lživé útoky“ a nutil Američany k „vytáčkám“. Pouze na základě četby těchto hlášení by situace vypadala, že Sověti se svými spojenci neustále drtivě vítězili a svými argumenty naprosto ztrapnili americké protivníky a uchvátili pro svou politiku asijské a arabské státy. Ovšem statistika hlasování o sovětských návrzích vyzněla skoro pokaždé jednoznačně v sovětský neprospěch, málokdy pro ně kromě obligátních pěti hlasů zvedla ruku ještě nějaká delegace. Českoslovenští diplomaté měli sklon k tomu, aby silně přečeňovali jakýkoliv náznak odlišnosti v přístupu vůči severoamerické politice. Například bylo podrobně hlášeno každé zdržení se hlasování a bylo hned vykládáno jako souhlas se sovětskou politikou. (Tohoto přístupu se českoslovenští diplomaté nezbavili ani o deset let později, stejný jev v souvislosti s Karibskou krizí zaznamenal prof. V. Nálevka – viz. Nálevka, V.: Karibská krize, Praha 2001, str. 210, text poznámky č. 9 k čtvrté části kapitoly IV.).

⁸⁴ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Chronologický přehled zpráv od 1. do 15. února 1951

⁸⁵ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Chronologický přehled zpráv od 1. do 15. února 1951

⁸⁶ NA, fond ÚPV-T, karton 312, sign. 142/3, Informace k návrhu vládního usnesení ve věci zprávy o VI. Valném shromáždění Organizace spojených národů

⁸⁷ Poslední část sovětského návrhu byla namířena proti americkému zákonu o vzájemné bezpečnosti (Mutual Security Act), který uvolňoval 100 milionů dolarů pro uprchlíky z komunistických zemí.

NATO. Součástí „mírové iniciativy“ bylo i nové vznesení tradičního požadavku jaderného odzbrojení a uzavření Paktu pěti velmocí.

V Politickém výboru předložil SSSR 12. ledna návrh rezoluce pod názvem „Opatření proti hrozbě nové světové války a k upevnění míru a přátelství mezi národy“, který obsahoval požadavky okamžitého zastavení palby a uzavření příměří, stažení vojsk od 38. rovnoběžky do deseti dnů a aby cizí vojska (nyní už včetně čínských „dobrovolníků“) opustila Korejský poloostrov do tří měsíců od podepsání dohody o příměří. Stejný návrh sovětská delegace předložila na Valném shromáždění v listopadu 1951. Oba návrhy byly velkou většinou zamítnuty.⁸⁸

Československá delegace kromě hlasování pro sovětské návrhy podpořila Sověty tradičně při útocích proti politice USA a jejich spojenců. ČSR dokonce podala návrh rezoluce o zhoršení postavení pracujících v kapitalistických zemích v souvislosti se závody ve zbrojení. Návrh obsahoval doporučení, aby členové OSN ihned přijali opatření „ke zvýšení životní úrovně pracujících, k zajištění odborových práv a pro zlepšení normálních hospodářských styků.“⁸⁹

5.2.3 VII. zasedání Valného shromáždění OSN

Toto zasedání mělo dvě části (první v období 14. října 1952 – 22. prosince 1952 v New Yorku, druhá se konala také v New Yorku ve dnech 24. února až 23. dubna 1953). Korejská otázka opět byla ústředním projednávaným problémem.

V průběhu první části zasedání podala dne 3. prosince návrh rezoluce indická delegace. Snahou Indie bylo překonat problém válečných zajatců, který zablokoval jednání o Dohodě o příměří. Indové navrhli v duchu dobrovolné repatriace vytvoření repatriční komise neutrálních států ve složení: Československo, Polsko, Švédsko a Švýcarsko. Repatriční komise by převzala starost o repatriaci všech válečných zajatců. Každá strana dostávala právo provést u zajatců „objasňovací a vysvětlovací kampaň“. Ti zajatci, kteří by po třech měsících (90 dnech) po podepsání Dohody o příměří nebyli repatriováni, by zůstali pod dohledem této komise. Ta by vypracovala zprávu s návrhy, jak se zbylými zajatci naložit. Těmi by se poté zabývala politická konference svolaná na základě Dohody o příměří. Po uplynutí dalších 30 dní by nerepatriované zajatce převzala do své péče Organizace spojených národů.

⁸⁸ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Chronologický přehled událostí v Korejské lid. dem. republice za leden 1952

Sověti ústy vedoucího delegace na první části VII. Valného shromáždění, ministra zahraničních věcí Andreje Vyšinského, oponovali tomuto návrhu. Vyšinskij tvrdil o indické rezoluci, že nesměřuje k zastavení války, ale k jejímu prodlužování. Sověti předložili vlastní návrh:

„Doporučit bojujícím stranám v Koreji okamžité a úplné zastavení palby ... na základě Dohody o příměří, na němž se strany už dohodly a předat otázku úplné repatriace válečných zajatců k vyřešení komisi pro mírové urovnání korejské otázky.“

Sověty navrhovaná komise by měla větší pravomoci než Repatriační komise. Místo otázky repatriace válečných zajatců měla vyřešit celou korejskou otázku. Členy měly být Spojené státy americké, Velká Británie, Francie, SSSR, Čínská lidová republika, Barma, Švýcarsko, Československo, KILDR, Korejská republika. K přijetí rozhodnutí by bylo třeba dvoutřetinové většiny. Pro tuto podmínku by komise s vysokou pravděpodobností nevyřešila téměř nic.⁹⁰

Sovětské návrhy potkal jejich obvyklý osud, zamítnutí. Pro hlasovalo pět zemí „mírového tábora“, některé asijské a arabské země se zdržely hlasování. Indická rezoluce byla přijata 54 hlasy, proti hlasovalo pět komunistických zemí a hlasování se zdržel Tchajwan.⁹¹

Na této (ani druhé) části VII. Valném shromáždění nepředložila československá delegace žádné návrhy na řešení korejského problému, neochvějně však podporovala sovětské a polské návrhy. Zvláště velkou aktivitu projevila při jednání o dobrovolné repatriaci válečných zajatců a prosazování sovětského požadavku na vrácení všech zajatých.⁹²

Druhá část zasedání se zpočátku odehrávala podle stejného scénáře jako část první. Do počátku března bylo Valné shromáždění svědkem již tradiční „mírové iniciativy“ Sovětů a jejich spojenců, československá delegace s delegacemi komunistických zemí opět „tvrdě odhalovala, a s použitím citací a výroků pranýřovala

⁸⁹ NA, fond ÚPV-T, karton 312, sign. 142/3, Informace k návrhu vládního usnesení ve věci zprávy o VI. Valném shromáždění Organizace spojených národů

⁹⁰ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 4, Závěrečná fáze jednání o příměří v Koreji

⁹¹ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Rozbor politického, státoprávního a mezinárodního postavení Severní a Jižní Koreje od r. 1945

⁹² Do programu jednání první části VII. zasedání Valného shromáždění OSN prosadila československá delegace otázku „vměšování Spojených států do vnitřních záležitostí jiných států“. Tento počín byl zaměřen proti americkému zákonu o vzájemné bezpečnosti. NA, fond ÚPV-T, karton 312, sign. 142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů, červen 1953

a definovala zločinné činy amerických imperialistů, zejména v Koreji.⁹³ Slovní střety tentokrát byly chvílemi dosti ostré, delegáti USA a SSSR, H. Cabbot Lodge jr. a A. Vyšinskij, navzájem přiřkli svým zemím vinu za rozpoutání korejské války, následného osočování se aktivně účastnily i ostatní země sovětského tábora.⁹⁴

Sověti podali návrh na zrušení Komise pro sjednocení a obnovu Koreje, ale kromě pěti zemí „mírového tábora“ pro něj žádná ze zemí nehlasovala. Proti hlasům SSSR a spojenců byla přijata rezoluce vyzývající členy OSN k dalším příspěvkům určeným na pomoc Koreji.⁹⁵

Tentokrát to byli Poláci, kdo podal neustále se vracející, dříve sovětský, návrh rezoluce s tradičními požadavky okamžitého ukončení palby v Koreji, uzavření příměří a stažení cizích vojsk. Dále navrhli Poláci zákaz atomových zbraní a zbraní hromadného ničení a jejich mezinárodní kontrolu, snížení stavů pěti velmocí o třetinu do jednoho roku a předložení úplných údajů o jejich armádách, neslučitelnost členství v NATO s členstvím v OSN a uzavření Paktu míru mezi USA, SSSR, Británií, Francií a lidovou Čínou.⁹⁶

Na Valném shromáždění se jednalo také o obvinění Američanů z použití bakteriologických zbraní proti KLDK. SSSR navrhl k projednávání tohoto bodu zástupce ČLR a KLDK, ale ani tento sovětský návrh nebyl úspěšný. Sověti předložili „důkazy“, tj. svědectví (nepochybně vynucená) zajatých amerických letců a závěry „mezinárodních vědeckých komisí“, do kterých ovšem nebyl přizván jediný nezávislý pozorovatel. Valné shromáždění proti hlasům SSSR a jeho spojenců schválilo

⁹³ NA, ÚPV–T, k. 312, sign.142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených Národů, (červen 1953)

⁹⁴ NA, ÚPV–T, k. 312, sign.142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených Národů, (červen 1953). V průběhu tohoto zasedání Valného shromáždění OSN byly SSSR a jeho vazalské státy obviňovány z rasové a náboženské diskriminace, pronásledování Židů a příslušníků církví

⁹⁵ NA, ÚPV–T, k. 312, sign.142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených Národů, (červen 1953) Československá republika se odmítla podílet na humanitárních dodávkách OSN do Koreje a většinu výzev k účasti na nich nechávala bez odpovědi. Několikrát vyjádřila stanovisko, že „pokud nebudou dány záruky, že se této pomoci nezneužije pro další vedení války a že opravdu bude určena jen pro strádající civilní obyvatelstvo, nemůže ČSR této komisi [míněna Komise OSN pro sjednocení a obnovu Koreje, UNCURK, pozn. P.J.] žádnou pomoc poskytnout.“ To byla ovšem od československých představitelů naprostá nehoráznost. Vyjádření obav, aby československé pomoci nebylo zneužito k vedení války přišlo v době, kdy z ČSR do Severní Koreje putovaly poměrně masivní dodávky zboží, jež bylo určeno především pro Korejskou lidovou armádu (více v kapitole Hospodářská pomoc KLDK). Citace převzata z A MZV ČR, MO-O, 1945-55, kart. 69, Korea – základní informace o dosavadním vývoji.

⁹⁶ NA, ÚPV–T, k. 312, sign.142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených Národů, (červen 1953). Tentokrát byly tyto požadavky spojeny do jednoho návrhu.

rezoluci, na jejímž základě byla ustanovena vyšetřovací komise ve složení Brazílie, Egypt, Pákistán, Švédsko a Uruguay.⁹⁷

Rezoluci k problému bakteriologické války z 23. dubna odsoudila československá delegace s odůvodněním, že při projednávání chyběli čínští a severokorejští zástupci, jako „nelegální, neslušnou a svým provokativním charakterem porušující zásady Charty Organizace spojených národů.“⁹⁸

Záhy po Stalinově smrti projevíli sovětští a poté i čínští a severokorejští vládcí ochotu ke změně dosud ryze konfrontační pojetí vztahů se Západem. Již 15. března předseda Rady ministrů SSSR G. Malenkov prohlásil před Nejvyšším sovětem: „Nyní neexistuje taková sporná nebo nevyšetřená otázka, která by nemohla být vyřešena mírovou cestou a vzájemnou dohodou zúčastněných zemí. To platí o poměru Sovětského svazu ke všem zemím, nevyjímaje Spojené státy americké.“⁹⁹

Další signály byly vyslány přímo k Američanům. Na konci března přistoupili Korejci a Číňané na návrh vrchního velitele vojsk OSN, amerického generála Marka Clarka z 22. února 1953. Generál nabídl vzájemnou výměnu raněných a nemocných válečných zajatců. Na konci března s tímto návrhem souhlasili severokorejští a čínští vůdci. Dohoda o výměně raněných a nemocných zajatců byla podepsána 11. dubna.

Dne 30. března předseda Státní administrativní rady a ministr zahraničních věcí Čínské lidové republiky Čou En Laj navrhl, aby ti váleční zajatci, kteří se obávají návratu domů, byli odevzdáni neutrálnímu státu. Opuštění rezolutního stanoviska, že všichni zajatci mají být vráceni bez ohledu na jejich vůli k návratu, znamenalo překonání slepé uličky, ve které v říjnu roku 1952 uvízla jednání o příměří. V dubnu proto na Valném shromáždění OSN panovala optimistická atmosféra.

Brazílie za této příznivé situace předložila návrh rezoluce, která vyjadřovala uspokojení nad dohodou o výměně zajatců a naději na brzké příměří. Podle tohoto návrhu mělo být jednání o korejské otázce v OSN přerušeno. Obnoveno mělo být buď jakmile spojenecké velení bude informovat Radu bezpečnosti o podpisu Dohody o příměří v Koreji, nebo jestliže většina členů usoudí, že to vyžaduje vývoj situace v Koreji.¹⁰⁰

⁹⁷ NA, ÚPV-T, k. 312, sign.142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených Národů, (červen 1953)

⁹⁸ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo - korejské styky (5.8. 1955)

⁹⁹ NA, ÚPV-T, k. 312, sign.142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených Národů, (červen 1953)

¹⁰⁰ A MZV ČR, TO-O, Korea, 1945-59, karton 4, Politická konference v Koreji – ohlas, 28. 7. 1953

Poláci následně stáhli svůj návrh a zbavili jej bodů týkajících se Koreje. Brazilský návrh byl pak 16. dubna jednomyslně schválen. Bylo to první jednomyslné hlasování v OSN od roku 1949.¹⁰¹

¹⁰¹NA, ÚPV–T, k. 312, sign.142/3, Zpráva o druhé části VII. zasedání Valného shromáždění Organizace Spojených Národů, (červen 1953)

6. Protestní kampaně

Vstup Spojených států do korejské války a postup OSN, kdy Rada bezpečnosti vyzvala k zákroku proti Korejské lidově demokratické republice označené za agresora, byly události, které vyvolaly v zemích sovětského bloku silnou reakci. Komunistická verze událostí posledních červnových dnů označovala za viníka války Jižní Koreu, která prý jako loutka v rukou „amerických imperialistů“ zaútočila přes 38. rovnoběžku. Vlády těchto zemí se obracely na OSN s námitkami proti rozhodnutí Rady bezpečnosti, které označovaly kvůli neúčasti „lidové Číny“ a SSSR při onom klíčovém hlasování za nezákonné. Celý konflikt byl Sověty a jejich spojenci předkládán jako korejská vnitřní záležitost. OSN měla podle nich nechat Korejskou republiku napospas severokorejským vojskům.

„Korejská“ kampaň protestů vstoupila na scénu nedlouho (cca jeden měsíc) po rozsáhlé podpisové akci. Všechny složky Národní fronty sbíraly podpisy na tzv. Stockholmskou výzvu.¹⁰²

Tato podpisová kampaň ještě neskončila a už zde byl nový podnět k jiné – proces s Miladou Horákovou. Požadavky přísných trestů pak vystřídal rozhořčení nad „agresí amerických imperialistů v Koreji“.

Korejské události dosáhly v tomto období obrovské publicity. Rudé právo a ostatní listy informovaly o dění na bitevním poli, seznamovaly své čtenáře s dosud neznámou zemí a její historií. Později se začaly objevovat i projevy význačných severokorejských představitelů.

30. června byla probíhající kampaň proti mandelince spojena se začínající kampaní proti intervenci v Koreji. Kombinovány tak byly dva „zákeřné zločiny amerických imperialistů“, jeden namířený proti československému lidu a druhý ohrožující světový mír. Obě tato témata byla často spojována také s výrazy díky za snížení cen některého spotřebního zboží a rozšíření oblasti volného trhu.

„Odhalte před všemi pracujícími zločinnou útočnost amerických imperialistů vůči mírumilovnému korejskému lidu: vůči asijským národům! Organizujte projevy solidarity s hrdinným bojem korejského lidu za svobodu!

¹⁰² Tato podpisová kampaň se konala ve dnech 14. až 30. května 1950. Díky všudypřítomné agitaci, dobovým protiválečným náladám a dalším faktorům bylo sebráno asi 9,5 milionu podpisů. Požadavky výzvy byly: 1) bezpodmínečný zákaz atomových zbraní 2) přísnou mezinárodní kontrolu dodržování tohoto zákazu 3) prohlásit použití atomových zbraní za zločin proti lidstvu. Blíže viz. Titzl. B.; Podpisové akce za mír 1950 a 1951, In: Securitas imperii 7, Praha 2001

Odhaluje zvláště před rolníky zákeřnou útočnost amerických imperialistů, kteří by chtěli mandelinkou poškodit naše bramborářství a naše rolníky, ohrozit výživu národa! Ved'te všechny pracující do organizovaného boje proti americkému brouku!“¹⁰³

O několik dní později začala akce protestních rezolucí ze závodů, úřadů a škol. 8. července zveřejnily noviny výzvu Československého výboru obránců míru k protestním akcím. 10. července začaly přicházet závazky dělníků a ostatních pracujících. Hesla byla: „Naše odpověď na americký útok – zvýšení výroby“ „Zvýšenou výrobou ubráníme mír.“¹⁰⁴

„Lid protestuje proti úkladům o mír a zároveň děkuje za snížení cen a rozšíření volného trhu.“¹⁰⁵

Od konce června začaly z nižších organizací KSČ, „masových organizací“, od skupin zaměstnanců ministerstev proudit rezoluce plné rozhořčení nad americkou intervencí v Koreji, následované závazky. Vyskytli se sice přesvědčení pisatelé osobních rezolucí, většinou podepsaných byla daleká Korea nejspíše lhostejná.

Někdy iniciativní jedinci zašli mnohem dále, než stanovovala linie např. ojedinělé hlasy čtenářů Rudého práva žádaly zakoupení zbraní, letadel či tanků pro korejskou armádu.¹⁰⁶ V březnu 1951 se v plzeňském kraji objevilo velké množství letáků vyzývajících k tomu, aby se českoslovenští občané přihlásili jako dobrovolní vojáci do Koreje.¹⁰⁷

Proud rezolucí byl vyvoláván, povzbuzován a řízen z Ústředního výboru KSČ. Již několik dní po začátku války, konkrétně 1. července 1950, byly krajským představitelům komunistické moci zaslány agitační materiály. Další instrukce krajským tajemníkům celého Československa přišly 8. července v dálnopise Josefa Franka.

„V této agitační kampani necht' uspořádají agitační důvěrníci a funkcionáři strany co nejvíce besed v dílnách, na vesnici, v úřadech i v městských domech!

¹⁰³ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 339, Dálnopis(8.7.1950)

¹⁰⁴ A MZV ČR, TO-O, Korea 1945-59, karton 9, Ohlas korejských událostí v ČSR, (23.8. 1950)

¹⁰⁵ NA, fond ÚPV-B, kart. 1183, sign. 1441/1

¹⁰⁶ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 339, Zpráva pro soudruha Gemindera, nedat.

¹⁰⁷ Kopie letáku je součástí příloh. Originál lze nalézt v NA, fond 1261/0/32, Generální sekretariát ÚV KSČ, sv. 61, aj. 494

Využijte všech veřejných schůzí, zvláště shromáždění lidu při různých letních slavnostech!“¹⁰⁸

Při vhodných příležitostech (polední přestávky, po skončení směny) měli agitátoři uspořádat krátké manifestační projevy na závodech. Projev měl „osvětlit význam událostí v Koreji“ a následovat jej mělo přijetí rezoluce. Ta měla podle instrukce J. Franka ze dne 8. července obsahovat:

1) požadavek, aby americká vojska byla stažena z Koreje, a aby byla zastavena válečná intervence Američanů v Asii v duchu hesla „Ruce pryč od Koreje a Číny!“.

2) protest proti zneužití Organizace spojených národů a požadavek, aby OSN vystoupila proti „americké agresii v Asii“.

3) odhodlání ubránit mír, na jehož stranu „se staví stamiliony lidí v čele se Sovětským svazem“

4) konkrétní závazky k posílení míru, respektive republiky.¹⁰⁹

Heslem prvé kampaně bylo „Ruce pryč od Koreje!“. (Stejně jméno pak nesla i kantáta pro baryton a orchestr, složená roku 1950, za kterou její autor, skladatel Barvínek, dostal státní vyznamenání, Řád státního praporu III. stupně.)¹¹⁰

„Ve všech městech i vesnicích jsou pořádány manifestační schůze, jejichž závěr zní vždy jednoznačně: ‘Ruce pryč od Koreje!’“.¹¹¹

Většina rezolucí byla prakticky stejná (někdy byly dokonce předtištěné, místo pro vepsání obce bylo vytečkováno)¹¹², stejná ustanovení se objevovala i ve stejném pořadí. Model byl následující: Na počátku vyjadřovali pisatelé rezoluce své pobouření nad „zločinnou agresí amerických imperialistů proti KLDR“, pokračovali odsouzením „nezákonného rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN, učiněného bez přítomnosti zástupců Sovětského svazu a lidové Číny“ a končili závazky zvýšit své budovatelské úsilí, neboť „jsme přesvědčeni, že naše zvýšené pracovní úsilí posiluje tábor míru a náš dobrovolný závazek dodá sil hrdinným korejským bojovníkům.“

¹⁰⁸ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 339, Dálnopis(8.7.1950)

¹⁰⁹ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 339, Dálnopis(8.7.1950)

¹¹⁰ NA, fond 1261/2/4 Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 337,

¹¹¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 10, Politicko – hospodářská zpráva o Koreji, duben 1951

¹¹² „My, zemědělci z obce protestujeme proti zavlečení mandelinky bramborové a rozpoutání nové ničivé války v Korei západními státy.“

Poměrně často se v červenci 1950 objevovala prohlášení, podobná známému „U Madridu se bojuje za Prahu“ z doby občanské války ve Španělsku, s přímým odkazem právě na toto heslo.

„Ihned po zahájení americké agrese v Koreji, čsl. pracující vyjadřují své sympatie s hrdinným bojem korejského lidu za nezávislost a osvobození země. Zaměstnanci závodů jako svou odpověď imperialistům vyhlásili řadu socialistických závazků, zvyšující své vlastní budovatelské úsilí.“¹¹³

„Ze všech stran ČSR přichází rozhodná odpověď našeho lidu na válečné zločiny imperialistů v Koreji. Jsou zakládána nová Jednotná zemědělská družstva, jsou uzavírány nové socialistické závazky a celé závody se zavazují, že na počest bojující Koreje splní celoroční plán již do 15. 12. 1950.“¹¹⁴

„Horníci z řady dolů se zavazují dát jako dar Koreji své soboty a neděle, aby hrdinství korejského lidu bylo posíleno hrdinstvím na poli práce.“¹¹⁵

Závěrem rezolucí bylo ohlašováno přijetí závazků. To byla důležitá část rezolucí, domnívám se, že to byla dokonce část nejdůležitější. To, aby rezoluce závazky obsahovaly, bylo taky z Ústředního výboru neustále vyžadováno.

„Ved'te všechny pracující k tomu, aby na stále drzejší útočnost imperialistů odpovídali ještě lepší prací pro republiku a pro posílení míru! V závodech tvořením a zpevňováním technickohospodářských a výkonových norem, plněním mírových závazků a vytyčením smělych vstřícných plánů pro třetí rok pětiletky, na vesnici společným prováděním žní podle plánu, rychlymi manifestačními dodávkami obilí pro republiku a přípravou společných osevů v jednotlivých družstvech!“¹¹⁶

Vojáci, členové sboru národní bezpečnosti a další silové složky režimu se zavazovaly (vedle všudypřítomného zavazování se k plnění norem a usilovnému budování) k „utuzení svazku s dělnictvem a pracujícím lidem“, „napomáhání k vytvoření kolektivní bezpečnosti po vzoru bezpečnostních orgánů SSSR“ a samozřejmě ke zvyšování bojeschopnosti.

¹¹³ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 10, Politicko – hospodářská zpráva o Koreji, duben 1951

¹¹⁴ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, Přehled akcí pro Koreu v ČSR, 9.2.1951

¹¹⁵ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 10, Politicko – hospodářská zpráva o Koreji, duben 1951

¹¹⁶ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ 1945-1962, sv. 104, aj. 339, Dálnopis (8.7.1950)

„Ještě více budeme prohlubovat svoji nenávisť k vnitřnímu i zahraničnímu nepříteli, ještě více zvýšíme ostrážitost a bdělost.“ „...i my budeme neohroženě chránit náš lid a neúprosně ničit všechny nepřátele našeho státu.“¹¹⁷

„Jestliže v civilním životě je agitace za podpis spojována s výzvami k zvyšování produktivity práce, tak v armádě není účelem zabývat se malováním holubiček míru, nýbrž zdokonalovat si vojenskou zdatnost a lépe si osvojovat zkušenost Sovětské armády.“¹¹⁸

Místní organizace KSČ zase chtěly všude, „hlavně u nestraníků, vysvětlovat a obhajovat příčiny a zájmy západních štváčů na této [korejské] občanské válce.“¹¹⁹

Ke dni 31. července došlo na adresu Československého výboru obránců míru celkem 7 835 protestních projevů.¹²⁰ V období 19. – 31. srpna bylo Radě bezpečnosti z Československa posláno 6 468 rezolucí a 6 326 telegramů.¹²¹ Denní průměr počtu rezolucí odeslaných Radě bezpečnosti byl 200 leteckých doporučených, 350 obyčejných leteckých a 50 obyčejných dopisů.¹²² Požadovanou odezvu kampaň měla pouze v Čechách a na Moravě, počet protestů příšlých ze Slovenska byl neuspokojivý. Do 20. září bylo ze Slovenska na adresu Rady bezpečnosti OSN odesláno asi 900 rezolucí. Dalších asi 500-600 rezolucí bylo zasláno stranickým a státním institucím, jejich celkový počet za necelé tři měsíce byl mezi 1400 a 1500.¹²³

Děni v Koreji bylo velkým tématem a tak nezůstalo u jediné sérii protestů proti „zločinům amerických imperialistů“. Po celý zbytek roku 1950 přicházely do Prahy každý den desítky a stovky rezolucí. Se změnami na válečném poli se měnilo i vyznění protestů. Dokud se dařilo Korejské lidové armádě, bylo heslem kampaň „Ruce pryč od Koreje!“, tedy stažení vojsk OSN a v konečném důsledku pohlcení napospas ponechané Korejské republiky komunisty. O vítězství komunistické věci v Koreji se v Československu v létě roku 1950 nepochybovalo. Když však vojska OSN zahájila ofenzívu a rychle postupovala územím Korejské lidově demokratické

¹¹⁷ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ 1945-1962 sv. 104, aj. 339, rezoluce vedení útvarových organizací KSČ učiliště SNB Praha -Smíchov

¹¹⁸ Titzl, B.; Podpisové akce za mír 1950 a 1951, In: Securitas imperii 7, Praha 2001, str. 113

¹¹⁹ NA, fond 1261/2/4 Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-62, sv. 104, aj. 339, Resoluce schválená na členské schůzi 3. dílčí organizace (28.6.1953)

¹²⁰ A MZV ČR, fond TO-O, Korea, 1945-59, karton 9, Ohlas korejských událostí v ČSR, 23. 8. 1950

¹²¹ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 339, Zpráva o stavu rezolucí Radě bezpečnosti, nedat.

¹²² NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 339, Zpráva o průběhu akce protestů, 26. 8. 1950

¹²³ A MZV ČR, MO-O, 1945-55, kart. 68, OSN, Rada bezpečnosti, Korea

republiky, bylo heslo změněno na „Chceme mír!“ a v rezolucích bylo požadováno „zastavit vraždění v Koreji“.

Větší zájem o Koreu byl na závodech než na vesnicích. Vylodění Američanů u Inčchonu prý někteří rolníci využívali proti JZD. Vysloužili si tak přídomek rozvratníci. Porážka severokorejské armády postavila stranické funkcionáře do složité situace. Předvídané rychlé vítězství KLTR se náhle ocitlo v nedohlednu a při schůzích chyběly argumenty, ofenzíva čínských „dobrovolníků“ je vyvedla z trapné situace.¹²⁴

Na přelomu let 1950 a 1951 se zájem „mírového“ hnutí o Koreu dočasně snížil. Pozornost v prvních měsících roku 1951 poutalo západní Německo a možnost jeho remilitarizace.¹²⁵

V následujících dvou letech se ještě dvakrát Korea stala podnětem k vlně rezolucí. Roku 1952 se protestovalo proti bakteriologické válce¹²⁶ Manifestace a uzavírání závazků si vyžádalo také podepsání Dohody o příměří v Panmudžonu.

Účel takových akcí byl několikerý. Kampaní, které probíhaly ve všech lidově demokratických zemích využíval Sovětský svaz se svými spojenci ke své zahraniční politice. Při jednáních v OSN delegáti těchto zemí argumentovali tím, že za jejich „mírovými“ návrhy stojí stamiliony lidí.

Ani s touto argumentací neměly takové návrhy za stávajícího složení orgánů Organizace spojených národů velkou naději na úspěch. S ním ani nikdo vážně nepočítal. Mír nebyl cílem Stalinovy politiky. Naopak, od tajné schůzky s vedoucími představiteli komunistických stran sovětských satelitů, uskutečněné v lednu 1951, se vystupňovaly přípravy na konflikt velkého rozsahu. Dočasná převaha ve vojenské oblasti musela být zužitkována. Následný růst vojenských rozpočtů a podřízení hospodářství zbrojní výrobě mělo dlouhodobé negativní následky pro ekonomiky

¹²⁴ NA, fond 1261/0/32, Generální sekretariát ÚV KSČ, 1945-51, sv. 61, aj. 494, Opis dálnopisu pro soudruha Slánského a soudružku Švermovou (22. 9. 1950)

¹²⁵ Dne 27. dubna 1951 byla zahájena další podpisová akce na výzvu Světové rady míru. Svými podpisy se tentokrát obyvatelé Československé republiky zastávali podpisu mírového paktu pěti velmocí. Mimo požadavku uzavření Paktu míru se podpisy měly stvrdit další dva body: požadavek zastavit znovuvyzbrojování Spolkové republiky Německo a odsouzení „reakce“ (emigrace). Režim obratně využil protiválečných nálad a protiněmeckého smýšlení většiny obyvatelstva. Během této akce byl osloven téměř každý občan Československé republiky a vyzván k podpisu. Počet podpisů a odmítnutí se evidoval a posílal na ústředí. Více viz. Titzl, B.; Podpisové akce za mír 1950 a 1951, In: Securitas imperii 7, Praha 2001

¹²⁶ Čínská lidová republika a Severní Korea obvinily Američany, že na severokorejském území shazují bomby s infikovaným hmyzem a drobnými živočichy. Obvinění bylo vykonstruováno. Obyvatelstvo KLTR sice zasáhlo několik rozsáhlých epidemií, ale na vině byla špatná hygiena, podvýživa a nedostatek lékařů a léčiv pro civilní obyvatelstvo.

lidově demokratických zemí. Slovy Borise Titzla: „Okázalá a přitom agresivní ‚ochrana světového míru‘ byla kamufláží cílů přesně opačných.“¹²⁷

Hlavní účel podpisových a dalších kampaní byl vnitropolitický. „Mírové“ kampaně byly především prostředkem k upevnění moci komunistického režimu a to hned několika způsoby. Z pohledu státního vedení byly nejvíce žádoucí závazky často obsažené v protestních rezolucích. V systému, kde neexistovalo mnoho ekonomických stimulů produktivity práce, to byl jeden z mála způsobů, jak jejího zvýšení dosáhnout bez donucování. Stejně jako pracující slibovali zvýšit své pracovní úsilí, příslušníci silových složek se zavazovali zvyšovat svou bojeschopnost.

Obyvatelstvo mělo být také přesvědčeno, že jeho život v míru je garantován pouze Sovětským svazem. Vedoucí role SSSR v „boji za mír“ také měla legitimovat podřízené postavení jeho spojenců. Agitace z velké části směřovala k nestraníkům, kteří měli být „mobilizováni“.

Závazkové hnutí mělo i velký význam pro pomoc Koreji. Hodnota této pomoci v období korejské války dosáhla přibližně jedné miliardy korun (v měně před měnovou reformou). Více než čtvrtina byla uhrazena ze sbírky, kam přispívali českoslovenští občané. Výrobky zaslané do Koreje v rámci vládní pomoci z velké části pocházely z produkce „mírových směn“, přesčasů a odpracovaných sobot a nedělí, ke kterým se pracující zavázali v protestních rezolucích. Z oné miliardy možná více než polovinu nemusel československý stát hradit ze svých prostředků, ale učinili tak jeho občané.

¹²⁷ Titzl, B.; Podpisové akce za mír 1950 a 1951, In: *Securitas imperii* 7, Praha 2001, str. 113

7. Hospodářská pomoc Korejské lidově demokratické republice

Hospodářská pomoc Československa Korejské lidově-demokratické republice byla zahájena krátce po vypuknutí korejské války. Organizována byla po dvou liniích, obě se pak sbíhaly v Politickém sekretariátě ÚV KSČ, který, byť často nebyl iniciátorem pomocných akcí, tyto akce schvaloval a nařizoval jejich provedení. Jedna z linií byla linie vládní. Její součástí byly materiální dodávky, vyslání polní nemocnice s personálem, starost o korejské sirotky a studium korejských studentů na školách III. stupně a školách vysokých. Linie druhá probíhala „masovými organizacemi“, tedy ROH, AV NF, Svaz žen, stále existující Sokol aj.

Nedlouho po začátku války byla péčí Ministerstva národní obrany odeslána první zásilka do Severní Koreje. První transporty s materiálem pro Koreu byly vypraveny v létě 1950 z Mikulovic ve Slezsku, kde byl velký armádní sklad materiálu původně určeného pro řecké levicové povstalce. Tyto zásoby většinou pocházely z kořisti po německé Wehrmacht (např. pláště).¹²⁸ Část léčiv a zdravotnického materiálu odeslaného v roce 1950 pocházela z dodávek UNRRA.

V srpnu 1950 předali Korejci prostřednictvím moskevského velvyslanectví žádost, ve které zdůraznili prioritu dodávek zimního ošacení pro armádu.¹²⁹ Žádost opakovali v listopadu prostřednictvím československého vyslanectví v Koreji. Bylo to právě ošacení, které pomohlo tisícům severokorejských vojáků v zimě 1950 – 1951 (která byla v Koreji jednou z nejstudenějších ve dvacátém století) přežít mráz.

V roce 1950 a na počátku roku 1951 bylo do Koreje odesláno

sukno na uniformy a pláště	60 000 m
vojenská obuv	31 736 párů
pokrývky	10 000 ks
pláště	100 000 ks
materiálové náležitosti pro divizní obvazště	3 vagony
obvazový materiál pro polní potřebu	1 vagon
sterilní přístroj	1 kus
polní rentgen	1 kus
přenosný rentgen	1 kus
zimní prádlo (30 000 souprav)	120 000 ks

¹²⁸ VHA, MNO 1952, Sekretariát ministra, karton 10, sign. 94/1, Záznam výpovědi mjr. Vác. Břečky

¹²⁹ NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 340, Zpráva o korejské akci

léčiva	35 beden
příruční kufříky s léky	5 beden
léky a šatstvo	2 bedny
auta (značek Minor a Tudor)	2 ¹³⁰

„Zásilky vypravené v rámci vládní pomoci v roce 1950 značně přispěly ke zmírnění tísnivé situace vlády Korejské lidově demokratické republiky, způsobené vlivem válečných událostí.

Vláda Korejské lidově demokratické republiky nejvíce ocenila příspěvek vlády Československa při materiálním zabezpečení nově se tvořících vojenských jednotek Korejské lidové armády, pro které v zimním období 1950-51 neměla potřebného množství teplého ošacení.“¹³¹

Po změně charakteru války na poziční byly požadavky vlády Korejské lidově demokratické republiky zaměřeny na výrobky těžkého průmyslu. Důraz byl kladen na vybavení průmyslových závodů, jejichž výroba by zabezpečovala potřeby Korejské lidové armády.

Požadavky severokorejské vlády v březnu 1951 přijela projednat a upřesnit skupina funkcionářů z KLDR. Delegaci tvořili severokorejský ministr financí Coj Čan Ik, člen Ústředního výboru Korejské strany práce, jeden velitel partyzánského oddílu a Li Se Jon, pracovník velvyslanectví KLDR v Moskvě.

Dne 7. března dopoledne vykonali návštěvu u Gottwalda a Širokého. O dva dny později se u ministra zahraničních věcí konala porada za přítomnosti ministrů Dolanského a Klimenta. Na této schůzce si československá strana ústy Viliama Širokého uložila závazek dodat větší množství průmyslových a lékařských zařízení, lokomotiv aj. Většinu ze slíbených komodit dodala Československá republika ještě v roce 1951.¹³²

Do jara 1952 bylo dodáno toto zboží:

kompresory	380 ks
lokomotivy	25 ks
šlapací drezíny	500 ks

¹³⁰ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 1, Čs. pomoc KLDR v r. 1953 – návrh. Součástí návrhu byl přehled dosavadních dodávek

¹³¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo-korejské styky, 5. 8. 1955

¹³² NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-1962, sv. 104, aj. 337, Zpráva o pobytu korejské vládní delegace v Praze ve dnech 6. až 10. března 1951

hydraulické zdviháky	30 párů
ofsetové tiskařské stroje	6 ks
pracovní obuv	500 000 párů
jízdní kola	5 000 ks
průmyslové šicí stroje	1 000 ks
pletací stroje	100 ks
trikotážní stroje	100 ks
soukací stroje	45 ks
rentgeny	80 ks
mikroskopy	100 ks
zubní ambulance	5
zubolékařská křesla s příslušenstvím	50 ks
penicilin	10 mld jednotek
tužky	2 000 000 ks ¹³³
knoflíky	v ceně 27 500 000 Kčs
zubní kartáčky	237 000 ks ¹³⁴
očkovací látky	26 beden ¹³⁵

Další pomocná akce byla vyhlášena v roce 1952 na žádost severokorejské vlády. Základem akce se stalo rozhodnutí Politického sekretariátu ÚV KSČ ze dne 28. dubna 1952. Své požadavky tlumočila severokorejská vláda prostřednictvím zastupitelských úřadů.

Průzkum provedený ministry Dolanským a Gregorem ukázal, že splnění všech korejských požadavků by se už nepříznivě promítlo v československé ekonomice, proto se Politický sekretariát rozhodl vyhovět jen některým z nich.¹³⁶ Do konce roku byla převážná část závazku československého státu již splněna, zbytek byl dodán na počátku roku 1953.

V průběhu této akce bylo odesláno:

Nákladní auta Praga RN	400 ks
náhradní součástky pro auta	7 zásilek

¹³³ A MZV ČR, TO – T, Korea, 1945-54 karton 1, Čs. pomoc KLDR v r. 1953 - návrh

¹³⁴ NA, fond 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54, sv. 13, aj. 77, bod 7 - Pomoc Koreji

¹³⁵ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo-korejské styky, 5. 8. 1955

¹³⁶ NA, fond 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54, 23, aj. 93, bod 11, Dodávky Koreji v roce 1952

šoférské nářadí	1 000 souprav
motocykly Jawa 250	200 ks
bílý plech	200 tun
cín	30 tun
pojízdné kompresory	10 ks
pojízdné autodílny	10 ks
bavlněné látky	1 000 km
železný drát	800 tun
ocelový tažený drát	10 tun ¹³⁷

Mimo uvedené akce byla na základě rozhodnutí Politického sekretariátu ÚV KSČ uskutečněna dodávka 156 obráběcích strojů.¹³⁸

Pro korejskou stranu ale nebylo jednoduché prakticky využít dodané výrobky, zvláště ty, jejichž obsluha vyžadovala vysokou odbornou kvalifikaci. Proto vláda Československé republiky vysílala s dodávkami „nejcennějších částí poskytovaného daru“ také příslušné odborníky. Tak tomu bylo v případě 25 moderních lokomotiv dodaných v roce 1951. Lokomotivy byly pod dohledem dvou československých odborníků sestavovány a uváděny do provozu na čínském území. Po tratích v KLDŘ začala většina těchto lokomotiv jezdit až v roce 1953 po podepsání Dohody o příměří. Jen dvě lokomotivy z oněch 25 již v roce 1952 sloužily k dopravě vojenských transportů na frontu.¹³⁹

V roce 1953 nebyly do uzavření příměří vypraveny žádné velké zásilky. Severní Korea zřejmě počítala se skončením nepřátelství již v onom roce. Požadavky vlády Korejské lidově demokratické republiky proto již byly zaměřeny na poválečnou obnovu ochromeného hospodářství. Nejvíce pomoci se očekávalo od Sovětského svazu, ale v plánech obnovy hrálo Československo také významnou úlohu. Jeho pomoc během války byla po sovětské a čínské největší. Nejinak tomu mělo být i v letech po válce.

¹³⁷ A MZV ČR, TO –T, Korea, 1945-54, karton 1, Čs. pomoc KLDŘ v r. 1953 - návrh

¹³⁸ Počet 156 se shodně objevuje v materiálech Politického sekretariátu a návrhu pomoci KLDŘ, na něž je odkázáno v předchozí poznámce. Dokument Československo-korejské styky z Archivu MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, kartonu 4, udává počet těchto strojů 165. V jednom, nebo druhém případě se zřejmě jedná o překlep.

¹³⁹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 4, Československo-korejské styky, 5. 8. 1955

První konkrétní požadavky se objevily v listopadu 1952, kdy byla Babkovým prostřednictvím předána žádost československé vládě na vybavení závodu na výrobu automobilových součástek.

Pro upřesnění severokorejských požadavků vyslal 17. února 1953 Politický sekretariát ÚV KSČ do KLTR technického odborníka, pracovníka ministerstva strojírenství B. Berouna. Ten v březnu a dubnu cestoval po Koreji a jednal s představiteli vlády korejské lidově demokratické republiky. Setkal se i s Kim Il-sungem, který mu při obědě na rozloučenou věnoval své náramkové hodinky.¹⁴⁰

Na základě Berounových jednání a poznatků bylo rozhodnuto v následujících letech uskutečnit rozsáhlou pomoc při obnově hospodářství KLTR. Její součástí byla výstavba závodu na výrobu autosoučástek, cementárna, hydroelektrárna a vyslání československých odborníků.

Hodnota zásilek v roce 1950-1951 byla před měnovou reformou odhadována na 90 000 000 Kčs. Akce z roku 1951 přišla i s dopravným na asi 450 000 000 korun, odhad nákladů na akci zahájenou v roce 1952 činil 260 000 000 Kčs. Od začátku války do jara 1953 dodalo Československo Korejské lidově-demokratické republice zboží za přibližně 800 000 000 korun.

Další výdaje znamenalo vyslání chirurgické polní pohyblivé nemocnice v roce 1952. Osobní a věcné náklady k 31. prosinci 1952 činily sumu 27 333 400 Kčs. K tomu je třeba připočítat i dary ministerstva zdravotnictví (léky, přístroje) za 13 596 600 korun, které byly součástí CHPPN vyslané ministerstvem národní obrany.

Tím, že v roce 1952 převzala Československá republika péči o 200 korejských sirotků (včetně jejich dopravy do ČSR), se do konce onoho roku částka vynaložená na pomoc KLTR zvýšila o dalších 12 337 000 Kčs. (Z toho investiční náklady – 4 453 000 korun, ostatní - 7 184 000 Kčs, finanční náklad ministerstva školství, věd a umění – 700 000 korun československých).

Na korejské studenty, kteří byli přítomni v ČSR k 31. prosinci 1952 (jednalo se o dvacetičlennou skupinu vysokoškoláků, pobývajících u nás od prosince 1951, a část skupiny 170 středoškolských a 130 vysokoškolských studentů, která k nám byli pozváni 14. května 1952) bylo do 31. prosince 1952 vynaloženo 12 121 200 korun. Téměř rovným dílem se na této částce podílely dvě instituce: ministerstvo školství,

¹⁴⁰ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 6, Návštěva u předsedy vlády KLTR, soudruha Kim Ir Sena, 25. 4. 1953

věd a umění (poskytlo 6 081 200 Kčs) a sociální odbor Československého Červeného kříže (6 040 000 Kčs).¹⁴¹

Celková hodnota československé pomoci Korejské lidově-demokratické republice tedy k 31. prosinci 1952 dosáhla asi 850 000 000 až 900 000 000 korun. Velká část této pomoci byla financována z prostředků sbírky na pomoc Severní Koreji organizované na základě usnesení Politického sekretariátu ÚV KSČ ze dne 10. ledna 1952 ROH, Akčním výborem Národní fronty a ostatními „masovými organizacemi“. Na příslušný účet u Státní banky československé bylo do konce roku 1952 posláno 262 797 890 Kčs. Vedle této velké sbírky se konaly i sbírky menší.¹⁴² Peníze byly získány i jinak. Například v Plzni bylo před únorovým převratem vybráno pět a půl milionu korun na stavbu pomníku americké armádě. Plzeňský Krajský národní výbor však za tyto peníze koupil léky, které pak byly zaslány do Koreje.

Na základě „iniciativy samotných československých pracujících, závodních organizací KSČ a ROH“ docházelo k věnováním věcných darů Severní Koreji. Ty byly vyrobeny z ušetřených materiálů v dobrovolně odpracovaných hodinách a směnách, případně je pracovníci nebo zmíněné organizace zakoupili za přesčasovou práci vydělané mzdy. Tyto dary byly zasílány na adresu nejrůznějších organizací (Československý Červený kříž, Ministerstvo zahraničních věcí, ROH, korejské vyslanectví a jiné). Neexistoval však žádný zvláštní orgán, který by tyto dary soustředil, třídil a evidoval.¹⁴³

Tímto způsobem získala KLCDR mj.:

rentgenových přístrojů	5 ks
sanitní auta Škoda 1101	4 ks
auto Škoda 101 Station	1 kus
svařovací autogenní přístroj (vojenské provedení)	1 kus
stavební stroje (míchačka, beranidlo, posunovač vagonů)	3 ks
protézy	70 párů
akumulátorové baterie	5 ks
ambulantní autokláv	1 kus
náhradní autosoučástky	1 bedna
chirurgické soupravy první pomoci	12 ks

¹⁴¹ A MZV ČR, TO –T, 1945-54, karton 1, Čs. pomoc KLCDR v r. 1953 - návrh

¹⁴² A MZV ČR, TO –T, 1945-54 Korea, karton 1, Čs. pomoc KLCDR v r. 1953 - návrh

¹⁴³ A MZV ČR, TO –T, 1945-54 Korea, karton 4, Československo-korejské styky, 5. 8. 1955

lékařské sterilizátory	1 bedna
zvěrolékařské nástroje	1 bedna
očkovací séra	15 beden
penicilin	3 bedny
léky a zdravotnický materiál	189 beden
lednice	1 kus
hračky, textil, školní potřeby	13 beden
papír	1670 kg
tužky	50 000 ks
traktory	2 kusy
přívěsná zařízení za traktor	1 sada ¹⁴⁴

Úhrnná hodnota těchto darů činila asi 14,5 milionů korun.

Organizace hospodářské pomoci měla daleko k dokonalosti. V některých případech zapříčinila špatná koordinace znehodnocení dodávaných výrobků (například tekutá séra zasílaná v zimním období zmrzla), nebo k jejich „toulání“ po Číně a Koreji (důsledek špatného označení zásilky) a tedy zpoždění.

Dlouho nebylo vyřešeno, zda, případně jakým způsobem bude řešena otázka eventuálního hrazení československých dodávek. Nakonec však byly aplikovány principy „proletářského internacionalismu“ a veškerá pomoc Korejské lidově demokratické republice byla Politickým sekretariátem prohlášena za dar. Dar tvořil také většinu československé pomoci pro obnovu severokorejského hospodářství. Jiná možnost patrně ani neexistovala, KLDR byla válkou tak zdevastována, že vskutku neměla čím pomoc oplatit.

¹⁴⁴A MZV ČR, TO –T, 1945-54 Korea, karton 4, Československo-korejské styky, 5. 8. 1955

8. Korejské děti a studenti v Československu

Během války v Koreji ztratily rodiče desetitisíce dětí. V Severní Koreji kvůli zničení škol a požadavkům armády na lidskou sílu také prakticky přestalo fungovat školství. Zemi citelně chyběli nejen vysokoškolsky vzdělaní experti, ale také kvalifikovaní dělníci, mistři, zdravotníci atd.

Dalším způsobem, jak pomoci Koreji, proto bylo převzetí péče o několik set osiřelých dětí a přijetí studentů na střední a vysoké školy. Zachovaly se tak všechny státy lidových demokracií včetně Československa.

Přijetí první skupiny 20 Korejců, kteří měli studovat na vysokých školách v ČSR, projednal Politický sekretariát ÚV KSČ v červenci 1951. Tito studenti přijeli v prosinci 1951. Do konce školního roku 1951/1952 se učili českému jazyku na filologické fakultě, pak už na specializovaných školách. Většina z Korejců (a platí to i o skupinách příšlých v následujících letech včetně středoškoláků) se vzdělávala na školách technického zaměření. Např. z první dvacítky šlo devět studentů na ČVUT, tři na Vysokou školu báňskou, stejný počet na Vysokou školu chemickou. Zbýlých pět navštěvovalo školy humanitního směru, Filosofickou fakultu University Karlovy (dva posluchači) a Vysokou školu politických a hospodářských věd (tři studenti).¹⁴⁵

První mladí Korejci, kteří měli u nás studovat na středních školách, do Československa přibyli 6. října 1952. Tato skupina čítala přes 145 lidí.¹⁴⁶

Plán výuky českému jazyku pro středoškolské i vysokoškolské studenty sestavil profesor Sova z filologické fakulty Univerzity Karlovy. Vyučujícími byli studenti korejského jazyka na stejné fakultě.¹⁴⁷ Výuka češtiny středoškolákům zabrala 18 hodin týdně, dalších 21 hodin každý týden zdokonalovali v českém jazyce své svěřence vychovatelé. Vysokoškoláci, kteří vesměs alespoň částečně uměli rusky, absolvovali týdně 16 hodin českého jazyka.

¹⁴⁵ NA, fond ÚPV-T, karton 558, sign. 251/7, Zpráva o výchovné a vzdělávací péči Ministerstva školství a osvěty a Ministerstva vysokých škol o mládež a pracující z Řecka, Itálie a Španělska a o mládež z Koreje (19. 6. 1953)

¹⁴⁶ Co se týče všech skupin korejských dětí a studentů, není snad jediná, v jejímž případě by se údaje o jejich počtu v archívních pramenech nelišily. Rozdíl nikdy nebyl velký, největší činil tři osoby. První skupina čítala 143, nebo 145 středoškoláků. Politický sekretariát ÚV KSČ pozval 170 středoškoláků, zbylých 25 či 27 přijelo na počátku roku 1953.

¹⁴⁷ Koreanistika byla v té době v Československu teprve vznikajícím oborem. Korejšťina jako obor začala být budována od roku 1946 na Škole orientálních jazyků Orientálního ústavu Akademie věd. Zásadní roli při tom sehráli dva tehdy v Praze dlící Korejci, Dr. Hung Soo Han a jistý Ing. Kim. Nikdo z tehdejších českých učitelů tohoto jazyka v Koreji nebyl. Po nějakém čase se korejšťina stala samostatným oborem na Filosofické fakultě UK. Předtím byly kurzy korejšťiny součástí sinologie a japanologie. V době příjezdu korejských dětí a studentů v ČSR umělo korejsky mluvit jen několik lidí.

Korejští vysokoškolští studenti byli umístěni na Fučíkově (dříve Rooseveltově) koleji ve Strojnické ulici, Praha VII. Na pokojích bydleli společně se „zvláště vybranými“ českými studenty (funkcionáři ČSM s velmi dobrým studijním prospěchem).¹⁴⁸ Byl to dobrý nápad, vysokoškoláci díky tomu brzy ovládali český jazyk lépe, než v internátě bydlící studenti středoškolští i v případě, že přijeli o něco později.

Po několika měsících bylo zřejmé, že korejští studenti mají se studiem velké problémy. Platilo to především o posluchačích technických škol. Zčásti to způsobovala nedokonalá znalost češtiny, zvláště odborných výrazů, zčásti neznalost oboru. Před válkou nebylo korejské školství na evropské úrovni a jeho stav v únoru 1952 označil korejský vyslanec Kim Un Gi za katastrofální.¹⁴⁹ Československé osnovy tak zahrnovaly věci, které se na korejských středních školách nevyučovaly – matematiku, fyziku a další.¹⁵⁰ Nejslabší výsledky byly v deskriptivní geometrii. Proto byl studijní plán korejských studentů upraven. Učební látka byla redukována na zásadní věci, ruštinu v prvním studijním roce nahradila čeština. Některé zkoušky byly přesunuty až na září a výuka marxismu-leninismu probíhala v korejštině. Doučování prováděli profesori a asistenti příslušných kateder. Fakulty tak měly zajistit, „aby všichni studenti bez újmy na zdraví absolvovali studium v neprodloužené době.“¹⁵¹ Tohoto úkolu bylo nakonec dosaženo.

Po hospodářské stránce měl o korejské studenty a později také děti pečovat sociální odbor Československého Červeného kříže, vzděláváním a výchovou bylo pověřeno Ministerstvo školství, věd a umění.¹⁵²

Péče o korejské studenty byla poměrně nákladná. Každý vysokoškolák po skončení karantény dostal dvoje šaty, jeden zimník, aktovku, kufr, čepice. Do Prahy pak přijeli dobře vybaveni.¹⁵³ Vybavení jednoho studenta a další náklady přišly Československo na asi 15 000 korun. Měsíční stipendium korejských vysokoškoláků

NA, fond ÚPV-T, karton 527, sign. 206/5, Úhrada nákladů na hmotné zajištění péče o korejské sirotky, (6. 6. 1952)

¹⁴⁸ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2, Výchova korejských středoškoláků v ČSR

¹⁴⁹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 1, Návšteva kórejského vyslanca – záznam. Školy v Severní Koreji byly zničené, nebyli učitelé, knihy a pomůcky. Jakž takž se vyučovalo jen na úzkém pruhu území při severní korejské hranici.

¹⁵⁰ mj. na polní střední škole, na které před svým „dobrovolným“ odchodem na frontu studovala většina prvních dvaceti korejských vysokoškoláků. Většina z nich tuto školu opustila ve třetím ročníku

¹⁵¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2, Výchova korejských středoškoláků v ČSR

¹⁵² Později bylo toto ministerstvo rozděleno na dvě, tj. Ministerstvo školství a osvěty a Ministerstvo vysokých škol, která dále vykonávala péči o korejské děti a studenty.

¹⁵³ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2, Výchova korejských středoškoláků v ČSR

činilo 3 000 korun. Za kolej a menzu platili 1200 korun, 1 800 jim tedy zůstalo jako kapesné. Další výdaje přinesly úpravy bývalého dívčího internátu v Dittrichově ulici pro účely ubytování velké skupiny Korejců (145 středoškolských studentů)¹⁵⁴. Za rok 1952 dosáhla částka vynaložená na vysokoškolské studium Korejců (stipendia, doprava, ubytování po dobu karantény, kapesné atd.) 5 031 000 korun. Pro rok 1953 se počítalo s 12,5 miliony, ale náklady se výrazně zvedly, protože na konci roku 1952 se počet korejských vysokoškoláků zvýšil o 113 osob.¹⁵⁵

V dívčím internátu v Dittrichově ulici 15, Praha 2, bydlelo 145 středoškolských studentů. V internátu se nacházely i učebny a denní místnosti. Na rozdíl od vysokoškoláků tak žili korejští středoškoláci ve svém vlastním světě. První dny pobytu byly věnovány důkladnému lékařskému ošetření. Již v této karanténě (trvala tři týdny) se mladí Korejci seznamovali s naší abecedou.

Kromě českého jazyka se korejští středoškoláci seznamovali se zeměpisnými a průmyslovými podmínkami v ČSR, naší historií, kulturou atd. Velká pozornost byla od počátku věnována tělocviku a branné výchově. Samozřejmě nesměla chybět politická výchova. Studium dějin VKS(b) však nevedli čeští pedagogové, ale sami Korejci. Politické kroužky svou činnost konaly v korejštině. Jejich práci kontroloval sám korejský vyslanec.

V Dittrichově ulici byl nastolen kasárenský režim. Situaci popsal ředitel internátu Zdeněk Tax:

„Výchovná linie stojí na základě Makarenkovy Organizace výchovného procesu. Sovětu velitelů dočasně předsedá ředitel ústavu. Každé patro má velitele a zástupce velitele, rovněž každá světnice.“

„Malému velitelskému sovětu (patro) předsedá vychovatel. Malý sovět zasedá denně večer a hodnotí práci, vykonanou toho dne. Velký sovět má poradu podle potřeby, nejméně jednou týdně. Členové sovětu jsou současně členy samosprávy. Její volba [?] probíhá za přítomnosti vyslance KLDL...Její předsedou je poručík gardy vrchního velitelství korejské lidově demokratické armády [mnozí ze středoškolských studentů již měli důstojnické hodnosti]. Politické školení chovanců provádí jednou týdně student-kapitán korejské armády-politruk“¹⁵⁶

¹⁵⁴ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, Pomoc Kórei - študenti

¹⁵⁵ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, Zpráva o výdajích za rok 1952

¹⁵⁶ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2, Výchova korejských středoškoláků v ČSR

„Dobry učební postup a pevnou disciplínu“ v internátu došel pochvalného uznání korejského vyslanca.¹⁵⁷ Ten, jak již bylo řečeno, měl vrchní dozor nad politickou výchovou, chováním a disciplínou středoškolských, ale i vysokoškolských studentů. Na tom, aby nedošlo k uvolnění disciplíny korejských studentů pobývajících daleko od domova, mu velice záleželo. Už 1. listopadu 1952 však pro nedostatek personálu vyslanectví požádal, aby i tuto stránku péče převzaly mládežnické organizace, správa internátu a další příslušné instituce. Děti a studenti měli být podrobeni „železné disciplíně a řádné politické výchově“ spolu s československou mládeží.¹⁵⁸

Politický sekretariát ÚV KSČ se v roce 1952 podle maďarského a polského vzoru rozhodl do ČSR pozvat také 200 sirotků a šest jejich učitelů z Koreje. Tato skupina dorazila do Československa 1. května 1952. Děti byly staré 9-15 let. Měly u nás zůstat nejméně pět let.¹⁵⁹

Děti byly nejdříve umístěny na zámku v Líšni u Benešova, v září se přesunuly do domova v Houštce u Staré Boleslavi. Do října se děti učily ve své vlastní škole, od tohoto měsíce byli korejské děti rozmístěny do českých škol ve Staré Boleslavi a Brandýse nad Labem, kde se učily společně s dětmi českými. Děti ve třídách ale bývaly rozděleny do korejských a českých skupin¹⁶⁰

Jako učitelé českého jazyka v Houštce pracovali tři studenti a tři asistenti z katedry korejštiny. Další pomoc při výuce češtiny poskytlo 35 studentů pedagogického gymnasia, kteří si dali závazek, že budou v zájmových kroužcích dětem pomáhat s osvojováním našeho jazyka.¹⁶¹

Usnesením Politického sekretariátu ÚV KSČ z 28. dubna 1953 bylo rozhodnuto přijmout dalších 700 sirotků a odpovídající počet vychovatelů. Tato skupina k nám přijela 12. července 1953. Jako instruktoři k těmto dětem bylo přiřazeno 40 dětí z předchozí skupiny. Přijato mělo být dalších 200 mladých Korejců ke studiu na výběrových středních školách a stejný počet na školy vysoké. Studenti do Československa přijeli až několik měsíců po válce.

¹⁵⁷ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 1, Návšteva vyslanca KĽDR 19. 12. 1952

¹⁵⁸ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, Návšteva vyslanca KĽDR 1. XI. 1952 - záznam

¹⁵⁹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, Pozvání korejských sirotků do ČSR

¹⁶⁰ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 5, zpráva pro s. Janků o korejských dětech a studentech

¹⁶¹ A MZV ČR, TO-T, Korea, 1945-54, karton 2, Výchova korejských středoškoláků v ČSR

K 8. srpnu 1953 na českých středních školách studovalo 170 Korejců. Vysokoškoláků bylo 150. Děti bylo 900.¹⁶²

Do té doby došlo mezi korejskými dětmi a studenty ke třem úmrtím. Jedno dítě zemřelo 17. srpna 1952 na neléčitelnou meningitidu.¹⁶³ Vysokoškolský student Sou Ču Son se utopil 27. května 1953 ve Vltavě, když skočil pro fotbalový míč. 10. června se utopila středoškolačka Če Kjong Suk, když si ředitel internátu v Dittrichově ulici Z. Tax po květnové tragédii chtěl ověřit plavecké schopnosti svých svěřenců před plánovanou prázdninovou rekreací. K nehodě tentokrát došlo kvůli nekázni korejských adolescentů, kteří i přes opakovaný zákaz odjeli ve vypůjčených loďkách dále do rybníka a tam z nich skákali do vody.

¹⁶² Také zde platí, že udávané počty se mírně liší. Pozvaných bylo 150 vysokoškoláků (20+130), 170 středoškoláků a 900 (200+700) dětí. V každé této skupině došlo do července 1953 k jednomu úmrtí, počty by tedy měly být následující: Vysokoškoláků 149, středoškoláků 169, dětí 899.

¹⁶³ Zdravotní stav mladých Korejců (zvláště dětí), kteří k nám přijeli, byl často velmi špatný. Vyskytla se tuberkulóza, meningitida, většina dětí měla nejrůznější parazity. Po válce byla u jednoho dítěte diagnostikována dokonce lepra.

9. Československá vojenská nemocnice v Koreji

9.1 Přípravy vyslání nemocnice do Koreje

Na konci roku 1951 byla dosavadní československá pomoc Severní Koreji, byť ji jak českoslovenští, tak severokorejští představitelé kladli na třetí místo za pomoc od Sovětského svazu a Čínské lidové republiky, chápána stále jako nedostatečná. Po vzoru Maďarska, Bulharska a Rumunska se součástí vládou organizované pomoci mělo stát i vyslání mobilní polní nemocnice se zdravotnickým a ošetrovatelským personálem, kterou by vedli vojenští lékaři. Ostatní zdravotní personál by už byl zčásti tvořen civilisty. Skutečnost, že Československo v tomto ohledu zatím nesplnilo svou povinnost „internacionální pomoci“, musela být napravena (a to byl zřejmě hlavní cíl vyslání nemocnice). K tomu došlo v první třetině roku 1952.

O věci Politický sekretariát ÚV KSČ jednal poprvé na svém zasedání 10. ledna 1952.¹⁶⁴ Na tomto pro pomoc Koreji velmi důležitém jednání bylo mimo jiné konstatováno, že je nutno zvětšit československý přínos k „úsilí zmírnit utrpení civilního [severokorejského – pozn. P.J.] obyvatelstva“. Počet nemocných v KLR byl tehdy odhadován na půl milionu.¹⁶⁵

Na tomto zasedání bylo navrženo, aby byla do Koreje vyslána kompletně vybavená polní nemocnice i s potřebným zdravotnickým personálem. Tento návrh přítomní členové politbyra schválili a ministru národní obrany Alexeji Čepičkovi bylo uloženo, aby připravil k odeslání jednu kompletní chirurgickou pohyblivou polní nemocnici¹⁶⁶ (zkratka CHPPN, známé anglické MASH neboli Mobile Army Surgical Hospital znamená v podstatě totéž). Přípravy měly být dokončeny 29. února 1952.¹⁶⁷

Argumentace utrpením civilních obyvatel Koreje však byla pouhou rétorikou. Již od počátku se počítalo s tím, že československá nemocnice bude umístěna v blízkosti fronty. Pacienty tedy museli být vojáci. Její účel byl především politický (demonstrace solidarity lidových demokracií a zřejmě i odstranění nedostatku, jímž byla absence tohoto druhu pomoci) a vojenský (získat zkušenosti s válečnou

¹⁶⁴ Návrh na vyslání nemocnice do Koreje se objevil již v roce 1950, jeho původci byli lékaři z Ústřední vojenské nemocnice a ze Státní fakultní nemocnice v Praze. NA, fond 1261/2/4, Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-62, sv. 104, aj. 339, Zpráva pro soudruha Gemindera, nedat.

¹⁶⁵ NA, 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54, sv. 13, aj. 77, bod 7, Pomoc Koreji

¹⁶⁶ NA, 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54, sv. 13, aj. 77, bod 7, Pomoc Koreji

¹⁶⁷ NA, 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54, sv. 16, aj. 83, b. 1a, Zpráva o vyslání jedné chirurgické pohyblivé polní nemocnice

medicínou, které byly potřebné pro případnou válku v Evropě¹⁶⁸). Humanitární aspekt věci nebyl pro československé vládcy rozhodující.

Při plánování vybavení nemocnice se hodily zkušenosti ostatních nemocnic vyslaných státy východního bloku. Maďaři nepočítali se zaostalostí Korejců a nepřivezli s sebou zařízení pro krevní transfuze a ledničku na krev. V Koreji byla transfuze, stejně jako mnohé další v Evropě běžné léčebné postupy a vybavení, věci naprosto neznámou. Logickým důsledkem pak byla vysoká úmrtnost raněných, zvláště při rozsáhlejších zraněních a lékařských zákrocích. Československá nemocnice měla být vybavena pokud možno všestranně pro úkoly ve frontovém pásmu se zvláštním zřetelem na transfúzní pomůcky.¹⁶⁹

Dne 14. února nařídil PS ÚV KSČ připravit CHPPN s personálem, dopravními prostředky a dalším materiálem do konce února. Ústřední roli v přípravě akce hrálo Čepičkovo ministerstvo národní obrany, které provádělo přípravy soustředění, odsun a činnost nemocnice na místě určení.

Toto ministerstvo mělo poskytnout lékaře (velitel, šest chirurgů, internistu - neurologa), rentgenologa, lékárníka a zástupce velitele pro věci politické (ZVP). Na počátku března výpravu doplnili spojař a pět řidičů z řad mužstva československé armády. Součástí výpravy se stal také pracovník vojenské kontrarozvědky.

Ministerstvo zdravotnictví (Z. Fierlinger) mělo za úkol vybrat ostatní zdravotnický personál (šest sester-instrumentárek, dvě nebo tři ošetřovatelky nemocných, dva laboranty). Ze zdrojů ministerstva zdravotnictví bylo také dodáno transfúzní zařízení a zdravotnický materiál (dar ministerstva zdravotnictví a n. p. Chirana).

Ministerstvo zahraničního obchodu mělo zajistit dopravu nemocnice, materiálu a personálu.

Ministerstvo zahraničních věcí (V. Široký) mělo do konce února se zastupitelskými orgány KLDR vyjednat podmínky činnosti CHPPN a způsob zabezpečení jejích pracovníků na místě, způsob doplnění místním pomocným personálem a doplňování materiálu, a také komu bude CHPPN na místě určení podřízena.¹⁷⁰

¹⁶⁸ Vyslaná nemocnice měla „získat cenné poznatky a zkušenosti o soudobé válce, které by byly v případě aktivní obrany vlastní neocenitelným přínosem pro naši armádu“

¹⁶⁹ Pilát, V.: Českoslovenští vojenští lékaři v korejské válce, In HaV 1994, č. 2, str. 133

¹⁷⁰ NA, 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54., sv. 16, aj. 83, b. 1a, Zpráva o vyslání jedné chirurgické pohyblivé polní nemocnice

Lékařský personál měl být vybrán na základě dobrovolných přihlášek z řad vojenských lékařů z povolání. Již 4. února 1952 byl výběrový seznam hotov, nábor měl provést náčelník Hlavní kádrové správy.¹⁷¹

V Koreji se ve stejné době činil vedoucí československého vyslanectví charge d'affaires a. i. Z. Ryška. Na konci ledna oznámil severokorejskému ministerstvu zahraničních věcí rozhodnutí vlády o vyslání polní nemocnice a lékařského týmu. Náměstka ministra zahraničí požádal o zprostředkování schůzky s představiteli ministerstva zdravotnictví KLDK. Po třech dnech přijal Kabinet ministrů Korejské lidově demokratické republiky československou nabídku.

Ryška poté navštívil rumunskou nemocnici v prostoru Pchjongjangu, kde shledal sklíčenou náladu a roztrpčenost v důsledku špatných podmínek (chyběl vhodný operační sál a místnosti pro pacienty). Na náladě Rumunům nepřidalo ani bombardování prostoru jejich působiště, nevhodně umístěného poblíž železniční stanice a silnice.

Prvního února se Ryška sešel s náměstkem severokorejského ministerstva zdravotnictví. Na této schůzce se československý zástupce dozvěděl, že úkoly připravované nemocnice budou jiné, než se kterými se v Praze počítalo. Neměla působit na frontě, ale v týle, což vyžadovalo odlišnou skladbu personálu a vybavení. Ani další zjištění nebylo příjemné. Ryška musel ve své zprávě z 8. února konstatovat, že se „nedá absolutně počítat s přidělením kvalifikovaného korejského zdravotnického personálu“¹⁷².

Československý charge d'affaires požádal o prohlídku místa, vybraného pro československou polní nemocnici. Lokalita se nalézala asi 35 kilometrů na severozápad od Pchjongjangu a asi 200 km od frontové linie. K tomu, že chtěl místo osobně navštívit, vedla Ryšku zkušenost s rumunskou nemocnicí, jejíž ubytovací podmínky byly strašlivé. Rekognoskaci provedl 20. února.

„Navštívili jsme vesnici Só-gam¹⁷³, ve které je umístěna již korejská nemocnice, jež pozůstává z 9 středisek. Prohlédli jsme hlavně centrální středisko, v němž se nalézá operační sál, kryt pro rentgen a provizorní zemljanka asi pro 180 pacientů, někteří pacienti jsou umístěováni v rodinných domcích.“¹⁷⁴

¹⁷¹ NA, 1261/0/22 Politický sekretariát ÚV KSČ 1951-54, sv. 13, aj. 77, bod 7, Pomoc Koreji

¹⁷² VHA MNO 1952, Sekretariát ministra, sign. 94/1, karton 10, Polní nemocnice – vyslání do Koreji

¹⁷³ Později bylo jméno této vesnice psáno Sogam a tuto podobu jsem přejal.

¹⁷⁴ VHA MNO 1952, HT – ZS, 100/1, karton 254, Zpráva o návštěvě místa nemocnice

Pro československou skupinu chybělo vhodné ubytování, neexistovalo ani místo pro lékárnu, kuchyň atd. Nevýhodou tohoto místa byla blízkost silnice Pchjongjang-Sinidžu, která přitahovala pozornost letadel sil OSN. Ryškovy zprávy z 8. a 20. února však československé ministerstvo národní obrany obdrželo až po odjezdu výpravy a nemohlo se podle nich zařídit.¹⁷⁵

Dne 25. února se konala porada zástupců MNO a ministerstva zahraničních věcí s korejským vyslancem v ČSR Kim Un Gim. V otázce podřízenosti bylo rozhodnuto, že československá nemocnice bude podléhat zdravotní správě severokorejské armády. Materiál měl být dodáván z Československa, korejská strana nebyla s to jeho dodávky zajistit.

Neschůdný terén omezoval velikost automobilů na maximum tří tun. Mezi dopravní prostředky byly zařazeny 2 motocykly Jawa, deset třítunových nákladních automobilů Praga RN a jeden sanitní vůz Aero.

S vědomím, že na korejské zdroje se nelze spoléhat prakticky v ničem, bylo nutno snažit se o maximální soběstačnost CHPPN. Musela se zlepšit vybavenost vším materiálem a personál rozšířit o technické pracovníky (řidiči, mechanici), které poskytlo MNO. Materiál měl bez jakéhokoliv doplňování vydržet tři měsíce. Obdobně i zásoba proviantu měla podle normy A pro 30 osob vydržet po dobu tří měsíců.

Podrobné seznamy materiálu a rozdělení kompetencí a úkolů mezi jednotlivá zapojená ministerstva proběhlo na dvou poradách konaných 28. února a 1. března. Celkem mělo být v prvním turnusu vysláno 29 osob – 17 vojáků, zbytek osoby civilní. K 1. březnu byl nábor téměř hotov, do 5. března mělo být vybráno i zbývajících osm osob.

Za přítomnosti sovětského poradce Marvaňuka vznikla na MNO „Směrnice o povinnostech a chování občanů ČSR, vyslaných do zahraničí k provádění státně důležitých úkolů a o jejich materiálním zabezpečení“ se závazkem naprosté oddanosti československé komunistické straně a prezidentu Gottwaldovi. Styk s domovem byl přísně regulován. Příslušník lékařského týmu mohl písemně komunikovat jen s jediným nejbližším příbuzným prostřednictvím zastupitelského úřadu. Příjemnější stránkou věci jistě byly zahraniční příplatky v rozpětí 18 až 30 tisíc korun měsíčně pro členy výpravy.

¹⁷⁵ VHA MNO 1952, HT-ZS, 100/1, kart. 254, Sdělení, 17. dubna 1952

Dodatek této směrnice stanovoval úkoly vedoucího lékařského týmu. Náčelník CHPPN byl podřízen náčelníku Hlavního týlu - Zdravotnické správy, plukovníku Františku Černému. Písemný styk velitele nemocnice byl povolen jen prostřednictvím vojenského přidělence (tím byl mjr. Prouza) na velvyslanectví v Pekingu, v jehož působnosti byla v té době i Korea. Zmíněný dodatek navíc povinoval náčelníka polní nemocnice podávat pravidelná měsíční hlášení a vést deník, který měl po návratu odevzdat ministru národní obrany.¹⁷⁶

V prvé polovině března kromě očkování (mor, tyfus, cholera, neštovice, tetanus) proběhly kádrové prověrky lékařského týmu. Po zjištění, že na MUDr. B. Placáka (měl být hlavním chirurgem) je u StB založen svazek, nedoporučil první náměstek ministra národní bezpečnosti vydání pasu. Bedřich Placák, se kterým se počítalo na místo hlavního chirurga, pas v této době skutečně nedostal. Do Koreje ale jel s druhým turnusem v následujícím roce jako náčelník.¹⁷⁷

Placáka ve funkci hlavního chirurga CHPPN v Koreji nahradil major MUDr. M. Šaršoun. Než mohly být vyřízeny potřebné formality, tak již polní nemocnice odjela. Šaršoun přibyl do Koreje samostatně v dubnu.

9.2 Cesta

Dne 25. března z Prahy vyrazil vlak s československou polní nemocnicí. Po příjezdu do Čierne nad Tisou 27. března byl náklad z 19 vagonů přeložen do sovětských, ve kterých měla cesta pokračovat až na čínské hranice. Po přejezdu hranice se SSSR byly na celý zbytek cesty zapečetěny knihovna, knihy jednotlivců a psací stroj. Přesto vstup na půdu Sovětského svazu povzbudil k větší aktivitě politruka nadporučíka Frantu, který vzápětí uspořádal ustavující schůzi skupinové organizace KSČ. Cesta pak pokračovala přes Lvov, Gomel a Brjansk, až 1. dubna dorazil ešalon s československou nemocnicí na moskevské nákladní nádraží Vorovyje Gory. Následovala třídní přestávka v cestování, kterou vyplnila prohlídka města. Zastávky v Moskvě bylo využito k doplnění zásob proviantu a nákupu knih a některých chirurgických nástrojů. Poté vyrazil vlak s československou nemocnicí na další cestu. Dne 14. dubna přejela československá nemocnice sovětsko-čínskou hranici. O další tři

¹⁷⁶ VHA, MNO 1952, 94/4, k. 538, Směrnice o povinnostech a chování občanů ČSR, vyslaných do zahraničí k provádění státně důležitých úkolů a o jejich materiálním zabezpečení

¹⁷⁷ Epizodu s odepřením vydání pasu zachytil Bedřich Placák ve svých Pamětech lékaře i taktéž vzpomínkové knize Partyzáni bez legend, Praha 1992. MUDr. Placák se domníval, že důvodem pro

dny později se vlak již nacházel v Antungu u hranice KLDK. V nočních hodinách (kvůli nebezpečí leteckého napadení) 19. dubna odvážela auta severokorejské armády personál a první část vybavení Chirurgické pohyblivé polní nemocnice na místo určení. Tím byla 56. nemocnice Korejské lidové armády s centrem v Sogamu.

9.3 V 56. nemocnici Korejské lidové armády

V době příjezdu Čechoslováků měla 56. nemocnice kapacitu 2 000 až 2 200 lůžek (denně bylo přijímáno v průměru 20 – 60 nových pacientů), rozmístěných jednotlivě po obydlích místních obyvatel, kde byli nemocní a ranění často ukládáni na rákosových rohožích na podlaze. Pacienty nemocnice byli zprvu pouze vojáci, od srpna 1952 (po bombardování Pchjongjangu) byli přijímáni i civilisté.

Velký komplex 56. nemocnice byl roztroušen v devíti vesnicích – střediscích, která byla od sebe vzdálena až 16 kilometrů. Silnice v kopcovitém terénu byly nesjízdné. Blízká železniční trať a silnice přitahovala pozornost leteckých sil OSN. Pro letce bylo výborným orientačním bodem jezero poblíž nemocnice. Maskování bylo proto nutností. Práce byly prováděny primitivními prostředky.

Přesun do Sogamu trval kvůli nebezpečí leteckých útoků deset dní. Pak nadešel čas odhalovat první obtíže. Vyložený materiál však svým objemem značně přesahoval možnosti skladovacích prostor 56. nemocnice. Dosavadní naděje na doplnění čínskými či severokorejskými lékaři a na získání kvalifikovaného personálu se ukázaly lichými.

Nyní i lékaři samotní zjistili, co jiní věděli už dávno, totiž že dostanou jiné úkoly, než se kterými počítali. Později, 17. července, na tento rozpor poukázal MUDr. Barták ve své zprávě:

„Zdravotnický tým odjížděl do Severní Koreje připraven zajišťovat dlouhodobý provoz polní nemocnice. Podle původních představ měla CHPPN pracovat v bezprostřední blízkosti fronty a poskytovat primární ošetření raněným, kteří budou převáženi do odsunových nemocnic v zázemí, kde se doléčí. Tomu bylo podřízeno vybavení i výběr a skladba personálu. Teď chybí ortoped, plastický chirurg, stomatochirurg, neurochirurg.“¹⁷⁸

nevydání pasu bylo křivé obvinění z vraždy sovětského důstojníka během jeho působení v partyzánské skupině na Slovensku.

¹⁷⁸ VHA MNO 1952 HT-ZS 100/1, k. 254, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (17.7.1952)

Nyní se měli českoslovenští zdravotníci zabývat konečným léčením všech nemocných a raněných.

Podmínky péče o pacienty byly ve srovnání se západními standardy velmi primitivní. Jediné budovy představovaly zemljanky a rákosové, hlínou vymazané domky. Kvůli nesjízdnosti silnic se většina transportů pacientů prováděla na dvoukolových hospodářských vozech, na který se vešli až čtyři ležící ranění.

Oba operační sály byly malé, nevhodně umístěné a nechráněné proti leteckému útoku. Od sebe byly vzdáleny čtyři kilometry. Vybavení bylo nejrůznějšího původu a značně opotřebované. Korejcům se trvale nedostávalo léčiv, obvazů a dalšího zdravotnického materiálu. Rentgen se nacházel v hlubokém krytu. Jeden ze dvou polních rentgenových aparátů v nemocnici dodal Sovětský svaz, druhý s sebou přivezla CHPPN. Krátce po příjezdu československé skupiny vypověděl sovětský přístroj definitivně službu a na jeho místo v tunelu byl instalován československý přenosný rentgen, dosud využívaný jen na některých odděleních. Laboratoř, používaná nejdříve jako hematologická a klinická (po doplnění materiálem z Československa i jako bakteriologická), fungovala v domku z hlíny a rákosu.

„Pohybliví“ pacienti byli umístěni v domcích vesničanů, Těžce ranění a pacienti po operaci či neschopní pohybu byli ubytováni ve dvou zemljankách po 38 lůžkách. Každá měla dvě až tři okna, dvoje dveře a byla vybavena palandami bez chodbiček mezi lůžky. Střechy byly pokryté kulatinou, proutím a hlínou a byly dobře maskovány. Ostatní pacienti byli umístěni po třech až šesti v domcích z rákosu a hlíny. Nedostávalo se ložního prádla a mycích prostředků. Při cestách do Antungu nakupovali členové československé skupiny z vlastních prostředků umyvadla, noční lahve a další hygienické potřeby pro pacienty.

V okamžiku příjezdu nebylo pro československou skupinu připraveno prakticky nic. Činnost československých vojenských lékařů tak doslova začínala na „zelené louce“. Na té bylo nutno vyhloubit obytné a pracovní zemljanky. Zemljanky měl postavit korejský technický oddíl. Ten byl však záhy odvelen, a tak museli většinu stavebních prací vykonat českoslovenští lékaři, sestry a řidiči. Nový (od března 1952) vedoucí československého vyslanectví v Korejské lidově demokratické republice, charge d'affaires Rudolf Babka, v půli července 1952 hlásil do Prahy:

„Korejští činitelé od doby příjezdu naší nemocnice přes náš tlak na ně v tomto směru neučinili ve věci výstavby nemocnice téměř nic a v důsledku toho naši lékaři a personál byl nucen bydlet v lehkých korejských domcích.“¹⁷⁹

Příslušníci CHPPN bydleli v domcích po dvou až čtyřech, devět žen bydlelo v jedné místnosti.

9.4 Lékařská práce

Od května se již Čechoslováci zapojili do práce korejské nemocnice. Vztahy s korejským vedením byly zpočátku v důsledku nejasných kompetencí a náplně činnosti československých lékařů napjaté. Politický pracovník chladný, mnohdy více než zdrženlivý poměr korejských lékařů k československým kladl z velké části za vinu veliteli československé polní nemocnice, podplukovníku MUDr. J. Bartákovi. Ten se v očích svého zástupce pro věci politické provinil svým „netaktickým postupem“ ve svých požadavcích a „netaktní kontrolou práce“¹⁸⁰ korejských lékařů a personálu, vytýkáním jejich nedostatků, neporozuměním a svým osobním poměrem k nim. Bartákovy názory na disciplínu se od Frantových, jehož shovívavost byla zřejmě motivována politickými ohledy, očividně velmi lišily. Později i politruk Franta musel ve svých hlášeních konstatovat, že Korejci zastanou velmi málo práce. Podplukovník Barták zřejmě vůbec Frantovi do oka nepadnul a byl jím zpočátku neustále kritizován. Politický pracovník dokonce uvažoval o tom, že požádá Prahu o odvolání pplk. Bartáka z funkce náčelníka nemocnice, to však charge d'affaires Rudolf Babka odmítl.¹⁸¹

Na přelomu června a července navštívili nemocnici sovětští poradci Děržavin a Smirnov a náměstek ministra zdravotnictví KLDK Ri Don Ha. Na poradě s náčelníkem 56. nemocnice a MUDr. Bartákem vyřešili problém nejasných úkolů a postavení československé polní nemocnice. Situace se uklidnila. Československým doktorům bylo svěřeno chirurgické oddělení, jehož asi pět set pacientů bylo roztroušeno ve čtyřech až pěti vzdálených centrech. Zlepšení tohoto stavu nastalo až v polovině července, kdy byli „chirurgičtí“ pacienti soustředěni na tři místa ve vzdálenosti do pěti kilometrů. I tak lékaři strávili přesuny až dvě hodiny denně.

¹⁷⁹ A MZV ČR, TO-T, 1945-54, Korea, karton 7, Zpráva o činnosti čl. lékařské skupiny v KLDK

¹⁸⁰ VHA MNO 1952, Sekretariát ministra, sign 94/1, k. 10 Informační zpráva o nemocnici čs. armády v Koreji

¹⁸¹ Špatné vztahy mezi Korejci a prvním velitelem československé nemocnice zaznamenal též B. Placák. Větší část viny za tento stav přisoudil svému předchůdci.

Jedním z hlavních problémů při zapojování československých lékařů a sester do práce 56. nemocnice se stala jazyková bariéra. Na chirurgickém oddělení uměl jeden lékař německy, několik dalších členů korejského personálu prokázalo velmi omezené znalosti dalších jazyků. Jediný tlumočník byl plně využit pro styk se severokorejskými úředními místy. K dorozumívání tak bylo třeba rukou, názorných ukázek a především „nekonečná dávka trpělivosti“.¹⁸²

O rok později své první problémy s domluvou s Korejci popsal MUDr. B. Placák:

„Dorozumívací řečí byla ruština. Tlumočníci, které měla korejská strana k dispozici, ovládali ruštinu jen o málo lépe než my korejštinu a předstírajíce, že překládají, říkali, co jim slina na jazyk přinesla.“¹⁸³

Felčari (polní zdravotníci) byli většinou studenti medicíny nebo absolventi felčarské školy. Někteří z nich byli zkušení a v práci samostatní, jiní „daleko pod úrovní československé medicínské sestry“. Mezi jejich úkoly patřilo také vedení chorobopisů a podobné administrativy. Pracovní tempo korejského středního zdravotnického personálu bylo ve srovnání se zvyklostmi československých zdravotníků pomalé. Korejci navíc při péči o pacienty nedbali ani o základní zásady hygieny a čistoty.

Část československých chirurgů sice absolvovala medicínu krátce před svým vysláním do Koreje a chyběla jim praxe, ale zakrátko si získali respekt svých korejských spolupracovníků.¹⁸⁴ Ukázalo se, že skladba lékařské skupiny byla, co se specializace a kvalifikace jejích členů týkalo, pro určené úkoly málo vyhovující. Ve skupině nebyl žádný vysoce specializovaný odborník, na rozdíl od lékařských týmů ostatních států vedených vědci s profesorskými či docentskými tituly. Československé polní nemocnici scházel zkušený rentgenolog a ortoped. I tak, přes nejrůznější potíže a nedostatky, byla činnost skupiny hodnocena jako úspěšná, ačkoliv jazyková bariéra, nízký počet lékařů, nekvalifikovanost a malé pracovní tempo korejského personálu narušovaly organizování operací. Mladší lékaři československé skupiny se naštěstí během dvou měsíců zapracovali a mohli samostatně provádět lehčí operace. Poté prováděli českoslovenští lékaři pět až deset operací denně. Mezi 14. květnem a 14.

¹⁸² VHA MNO 1952, HT-ZS, 100/1, k. 254, Pravidelné hlášení náčelníka (17.7.1952)

¹⁸³ Placák, B.; Paměti lékaře, Praha 1997, strana 417

¹⁸⁴ Příčinou bylo především uzavření vysokých škol nacisty na podzim 1939. Někteří z československých chirurgů absolvovali v letech 1949-1950, tedy nedlouho před svým vysláním do Koreje.

červencem operovali celkem 192 pacienti. Jeden lékař měl k dispozici jednu československou a pět korejských sester a jednoho až tři felčary (označení pro pomocný zdravotnický personál). Na starosti taková skupina měla 40 až 150 nemocných a raněných. Nejvíce pacientů bylo svěřeno MUDr. Merglovi. Obvykle se jejich počet pohyboval okolo 70, což sovětští poradci označovali za normální.¹⁸⁵

Charakter ošetřovaných zranění a chirurgických onemocnění zůstával většinou stejný. Hlavní částí práce byla chirurgická ošetření končetin, kostí, břicha, hrudní chirurgie, kožní a plastika, „mírovou“ medicínu zastupovaly především operace slepého střeva. Vzácně se prováděly kostní transplantace. Léčená válečná poranění byla většinou mnohočetná (od pum nebo velkorážných kulometů), nebo zhmožděny a zlomeniny způsobené tlakovou vlnou výbuchu. Českoslovenští lékaři ošetřovali a operovali raněné, jejichž zranění byla zastaralá a velmi často neodborně ošetřená. Do nemocnice přicházeli ranění z předchozích etap se zraněními v různém stadiu hojení. Velmi často jejich stav komplikovaly infekce. Ranění byli přijímáni oslabení ztrátou krve a často i vlivem hnisání. Postupně se zvyšoval počet onemocnění mírového rázu. Složité případy (poškození a defekty kloubů, svalů a kostí) operovali českoslovenští lékaři s pomocí odborné literatury. V listopadu se českoslovenští lékaři odvážili uskutečnit i složité operace jako kostní transplantace a operace komplikovaných osteomyelitid.¹⁸⁶

Po překonání původního odstupu a někdy až nevráživosti si českoslovenští lékaři získali obdiv a oblibu Korejců, kteří se vedle nich hodně naučili. Platí to především o dodržování hygienických zásad lékařské praxe a pooperační péče. Avšak i potom byli mnozí ranění stále uloženi v lazaretu, který nesplňoval ani nejzákladnější hygienické požadavky.

Při dílčí reorganizaci 56. nemocnice došlo ke snížení celkového počtu pacientů z více než dvou tisíc na zhruba tisícovku. Tyto stavy však byly trvale překračovány, což se týkalo i chirurgického oddělení, kde pracovali českoslovenští lékaři. Místo plánovaných pěti set bylo ve stavu oddělení řízených československými lékaři průměrně 600 – 650 pacientů, hlavně kvůli lehce raněným, využívaných ke stavebním pracím. Se snížením počtu pacientů došlo i k redukci ošetřujícího personálu o tři pětiny. Navíc někteří z felčarů byli z nemocnice odesláni do škol. Personálu tak byl stále nedostatek. Na každého lékaře nyní připadali dva felčari (s

¹⁸⁵ VHA, MNO 1952, HT/ZS, 100/1, karton 254, Pravidelné hlášení náčelníka (17.7.1952)

výjimkou MUDr. Mergla, jemuž pomáhali tři), celkem jich českoslovenští lékaři měli k ruce dvanáct.¹⁸⁷

Když MUDr. Barták požádal Korejce o zhodnocení práce svého týmu, vytkl náčelník nemocnice dlouhou přípravu, malou improvizaci a přizpůsobivost. Vedení vadilo především pomalé propouštění pacientů. To však nebyla chyba československých doktorů. Evakuační oddělení, které tuto záležitost mělo na starosti bylo vedeno Korejci. Zde byli pacienti před odesláním k útvaru, respektive demobilizací, zadržováni jako pracovní síly na stavbě zmljanek a zabezpečovacích pracích před zimou.

Na podzim byl odvoláni korejský velitel nemocnice, jeho zástupce pro věci politické a náčelník týlu. Po příchodu nového velení byla provedena prověrka 56. nemocnice. Najevo vyšly velké rozdíly mezi odděleními vedenými československými lékaři a odděleními vedenými Korejci. Nedostatky byly shledány na obou, ale ty zjištěné na chirurgickém oddělení byly chyby, za které byl odpovědný pomocný korejský personál, jenž se svých špatných návyků – špatná hygiena, čistota, uvolněná kázeň a nízké pracovní tempo nezbavil i přes neustálé výtky ze strany československých lékařů. Na (korejském) interním oddělení však byly tyto problémy daleko horší. Velká část tamního personálu měla svrab, vyskytovaly se i vši a další paraziti. Čechoslováci byli poté vedením interního oddělení požádáni o pomoc a vyhověli. Jedenkrát týdně prováděl na tomto oddělení kontrolu MUDr. Pavlus.¹⁸⁸

Kromě práce v nemocnici začali českoslovenští zdravotníci o volných nedělích provádět i vyšetřování školních dětí z okolí. Další náplní volného času se stalo opatrování palivového dříví a maskování (nutné po opadání listí).

9.5 Ostatní život skupiny

Od května měla skupina pevně stanovený program – v 6:30 budíček, pak rozcvička, snídaně, osobní hygiena, úklid (6:35-7:15), následované „individuálním studiem“ (Dějiny VKS(b), v době 8:00-9:00), do 12:30 práce, 12:30-13:30 osobní hygiena a oběd, do 15:00 odpočinek, pak až do 18:00 práce, do 19:00 osobní volno, 19:00-19:30 večere. Večerka v byla deset hodin.¹⁸⁹

¹⁸⁶ VHA, MNO 1952, HT-ZS, 100/1, k. 254, Zpráva náčelníka nemocnice (10. 11. 1952)

¹⁸⁷ VHA, MNO 1952, HT ZS, 100/1, k. 254, Pravidelné hlášení náčelníka (13.10.1952)

¹⁸⁸ VHA, MNO 1952, HT-ZS, 100/1, k. 254, Zpráva náčelníka nemocnice (10.11.1952)

¹⁸⁹ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 331, deník lékárníka PhMr. Gally

Obytné zemljanky pro československou výpravu byly dokončeny 10. července. Do zemljank se skupina přestěhovala o tři dny později. V zemljankách členové československé skupiny bydleli po dvou až čtyřech. Bydlení to bylo dosti vlhké, což v součinnosti s velkými vedry, panujícími v létě, znamenalo značné nepohodlí. Zemljanky byly málo vzdušné. Podlaha byla betonová, pod ní se nacházelo vytápění. Po zabydlení a příchodu chladného počasí se nazírání na pohodlí zemljank změnilo.

„Ubytování skupiny v zemljankách je dobré. Jsou dobře maskovány, nechají se dobře vytápět, jsou suché a pro obývání nyní zdravé...[ale] neposkytují ochranu před bombardováním ani proti střepinám“¹⁹⁰

Nebezpečí hrozící ze vzduchu bylo veliké, nedaleká silnice a železnice byla často napadána letadly sil OSN. Do prostoru 56. nemocnice KLA občas dolétly střepiny z pum vybuchnuvších až čtyři kilometry daleko, několikrát do areálu dopadly pumy samotné. Z československé skupiny nebyl nikdo zraněn, ale sanitní vůz byl v lednu 1953 zasažen „dalekonosnou“ střepinou.¹⁹¹

Zemljanky byly elektrizovány. Do sítě byly zapojeny za použití neizolovaných drátů, zavěšených na stromech v poměrně malé výšce. Elektrické vedení bylo tedy primitivní a nebezpečné. Často se stalo, že nízko zavěšené dráty strhla projíždějící sanitka, za větru docházelo ke zkratům a padání drátů, ale k úrazu elektrickým proudem naštěstí po celou dobu působení československé chirurgické nemocnice nedošlo.¹⁹²

Korejská strana jen s obtížemi dokázala zajistit zásobování základními potravinami. Ty, které byly občas dodány (chléb, maso, máslo), byly často znehodnocené. Českoslovenští lékaři proto ocenili zásoby na tři měsíce, které s sebou přivezli. Čerstvé potraviny, především zeleninu, si stejně jako ostatní lékařské skupiny opatrovali z vlastních prostředků (zahraničních příplatků) na čínském území, což pro jednu osobu znamenalo měsíční výdaje v hodnotě asi 3 až 4 tisíce korun.

Jedna ze sester byla určena pro funkci proviantního náčelníka a zároveň hlavní kuchařky. Její pomocný personál tvořil korejský kuchař a dvě pomocnice. Kvůli práci v kuchyni nemohla proviantní náčelnice vykonávat svou zdravotnickou činnost a proto zahájila CHPPN jednání s československým velvyslanectvím v Peking, aby

¹⁹⁰ VHA MNO 1952, HT-ZS, 100/1, k. 254, Zpráva o činnosti čs. lékařské skupiny v Korei (Polit. pracovník) 5.11.1952

¹⁹¹ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Pravidelné hlášení náčelníka (10.1.1953)

obstarala čínského kuchaře (po problémech s korejským kuchařem). Členové skupiny dostávali tři jídla denně, z nichž aspoň jedno bývalo teplé. K pití bylo možné mít čaj, kávu a kakao. Stravování skupiny tak v podmínkách nedostatku zůstalo na dobré úrovni. Přesto většina Čechoslováků brzy začala ztrácet na váze.¹⁹³

Do jídelny se celá československá skupina nevešla (3x6m), ale zpočátku to byl její jediný krytý shromažďovací prostor.

Cesty v Koreji byly velice špatné, což se odrazilo na stavu automobilů československé skupiny. Používaly byly téměř výlučně vozy Praga RN, Aero bylo ve stávajících podmínkách k nepotřebě pro nízký předek a měkké pérování. Ideálním osobním dopravním prostředkem se ukázaly být motocykly Jawa 250. Jízdní kola československé skupiny byla předána Korejcům. U CHPPN pro ně nebylo využití.

Vozidla skupiny sloužila celé 56. nemocnici, používána byla pro převozy materiálu ze skladů, pro nemocnici dovážela i topivo a stavební dříví. Například v období od května do srpna 1952 najezdily vozy Praga RN asi 22 000 kilometrů a převezly 1043 tun nákladu.¹⁹⁴

Nebylo období, kdy by byla všechna vozidla skupiny pojízdná. Náhradní díly nebyly k dispozici. Mnohé nové součástky vykovali na zakázku korejských a čínští řemeslníci doslova „na koleně“, ostatní však musely být zasílány z Československa.

Mnohé poruchy byly zaviněny i nesprávným, nešetrným zacházením nekvalifikovaných korejských řidičů, kteří auta většinou řídili. V obavě před napadením ze vzduchu jezdili co nejrychleji. V zimě nechávali zamrznout vodu v chladičích. Českoslovenští řidiči byli plně vytíženi opravami automobilů. U pragovek byly nejčastějšími zdroji potíží pérování podvozků a lámající se nosníky blatníků. Každé vozidlo mělo po třech měsících aspoň jednou poškozený chladič.

Pro urychlení přesunů mezi středisky a pro spojení s vyslanectvím žádali českoslovenští lékaři terénní auta. Kontakt s československým zastupitelským úřadem byl nutný nejen pro posílání měsíčních hlášení, ale také k zajištění „politického života“. Vyslanectví dodávalo z domova zaslaný stranický a jiný materiál a vysílalo delegace na nejrůznější Korejci organizované akce. Z Československa proto měl být dopraven jeep, ale pro nedostatek náhradních součástek bylo od tohoto plánu

¹⁹² VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 331, deník lékárníka PhMr. Gally

¹⁹³ VHA, MNO 1952, sign. 44/19/12, k. 192, Pravidelné hlášení náčelníka (17.7.1952)

¹⁹⁴ VHA, MNO 1952, HT-ZS, 100/1, k. 254, Hlášení autonáčelníka-příloha k hlášení náčelníka skupiny

upuštěno.¹⁹⁵ Nakonec vedení polní nemocnice navrhlo, že za používání dvou terénních vozů dají Korejcům k dispozici šest ze svých deseti nákladních aut. S tímto návrhem MNO souhlasilo.¹⁹⁶ Československá lékařská skupina nakonec používala jeden terénní vůz. Za půjčení šesti nákladních aut Praga RN sice od Korejců původně dostala k dispozici dva, jeden však byl předán Hlavní zdravotní správě KLA. Protože opravy šesti zapůjčených nákladních vozidel stále zajišťovali řidiči československé polní nemocnice, objevil se brzy návrh těchto šest aut Korejcům darovat. Zakrátko se tak stalo.

Po předání šesti vozidel Praga RN Korejcům zbyly skupině čtyři. Jedno však muselo být na podzim 1952 odepsáno po nehodě, způsobené korejským řidičem. Havarovaný vůz byl v následujících měsících „zkanibalizován“, aby byly zbývající tři vozy Praga RN udrženy v pojízdném stavu.

9.6 Zima

Před příchodem chladného podzimního počasí bylo třeba rozšířit soustavu zemljanek 56. nemocnice. Po prvních mrazech (13. října již byla první jinovatka) byly zrušeny všechny dosud používané stany (s sebou je přivezli českoslovenští lékaři, jednalo se o italské výrobky z druhé světové války) s výjimkou čtyř, které vytápěla kamna. Do konce listopadu vznikly dva další operační sály, převazovna, rentgenová místnost, lékárna, laboratoř a tři zemljanky pro pacienty (každá pro 50 osob). Kvůli nedostatku pracovních sil, materiálu a potřebného vybavení však byl areál hotov jen asi z třetiny, zbytek výstavby (respektive kopání) byl odložen na jaro. To zvýšilo tlak na urychlené propouštění pacientů. V listopadu se jejich počet snížil na 500 až 850, ubylo nových pacientů. Načas tak 56. nemocnice přešla k léčbě případů spíše mírové povahy. I tak byla nemocnice přeplněna. Propouštění pacientů bylo kvůli korejskému vedení evakuačního oddělení pomalé.

Před příchodem zimy se navíc vyprazdňovaly nemocnice v blízkosti fronty a jejich pacienti směřovali do týlových nemocnic, mezi které patřila 56. nemocnice. Počet pacientů 56. nemocnice se podařilo snížit jen za cenu dočasného přerušení příjmu nových pacientů. Díky tomu se na chirurgickém oddělení v polovině listopadu

¹⁹⁵ VHA MNO 1952, 94/1, k. 10, Polní nemocnice - zahraniční akce

¹⁹⁶ VHA MNO 1952, HT-ZS sign 94/1, Sdělení č. 1 (26. 4.1952)

nacházelo 550 pacientů místo obvyklých 600-650.¹⁹⁷ V té době pacienti obdrželi vatované stejnokroje a čepice.

Když počátkem prosince udeřily první silné mrazy, projevila se špatná příprava na zimu. Nebyla připravena dostatečná zásoba paliva, a tak kromě stanů musely být vyklizeny mnohé rákosové domky. Pracovníci 56. nemocnice se museli účastnit nárazových „dřevorubeckých brigád“, které znamenaly i nošení dříví na zádech. Určitou pomocí byly dodávky uhelné drti a mouru ze Sogamského nádraží, či spíše místa, kde toto nádraží bylo před válkou. Letouny OSN nádraží srovnaly se zemí.

Provoz 56. nemocnice se musel dále omezit. Většina dokončených staveb byla převedena pod třetí (chirurgické) oddělení. Útlum činnosti se tedy československých pracovníků v nemocnici příliš nedotkl. V lednu byl přísun raněných z fronty malý. Většina pacientů do nemocnice v této době přicházela z okolí. Příčinou bylo bombardování a autohavárie.¹⁹⁸ Za měsíc leden vykonali Čechoslováci 87 výkonů.

V Sogamu v prvních měsících roku 1953 snižování stavu pacientů pokračovalo. Dělo se tak v rámci příprav na přesunutí 56. nemocnice. Uzdravení byli hromadně propouštěni, a denní příjem se omezil na několik pacientů denně.

9.7 Přesun

Dne 27. února 1953 byl vedoucí československého vyslanectví charge d'affaires Babka na návštěvě u ministra zahraničních věcí a náměstka předsedy Rady ministrů KLDK Pak Chen Jen, na které se dozvěděl o úmyslu Hlavní zdravotnické správy Korejské lidové armády přemístit 56. nemocnici včetně československého pracoviště do hlubšího zázemí. Důvody byly tyto: zvýšené nebezpečí, hrozící od letadel OSN v okolí severokorejského hlavního města, a malá vzdálenost (30 km) od moře ovládaného námořnictvem protivníka. Nové sídlo 56. nemocnice mělo být vybráno z několika lokalit v okolí města Hičonu.¹⁹⁹

Prvního březového dne sdělilo vyslanectví tyto noviny náčelníkovi CHPPN MUDr. Bartákovi. V dalších několika dnech proběhla rekognoskace možných působišť a vybrána nakonec byla vesnička Onsari. Nacházela se v týle severně od Čongčonu, nedaleko Hičonu.

¹⁹⁷ VHA, MNO 1952, HT-ZS, 100/1, k.254, Zpráva náčelníka nemocnice-předložení(10. 11. 1952)

¹⁹⁸ VHA, MNO 1953, HKS, sign. 95/1, Hlášení o činnosti čs. lékařské skupiny v Koreji (6.1.1953)

„Vyhledáno místo v horském terénu – úzké údolí, skalnaté, velmi členité, sice málo zalesněné, ale s velmi dobrou možností využití terénu k bezpečnému zamaskování.“²⁰⁰

Onsari s Čiçonem spojovala dobře sjízdná silnice. Případný ústup na čínské území mohl být rychlý. Vzdálenost z Onsari do Antungu byla stejná jako ze Sogamu. Přesunem v dubnu československá nemocnice ztratila bezprostřední kontakt s československým vyslanectvím v Maramu, nyní 180 km vzdáleným.

Vedení československého polního chirurgického pracoviště muselo nyní řešit dva úkoly najednou. Přesun lidí i materiálu na nové působiště a přípravu vystřídání druhou skupinou.

Dne 26. března do Sogamu, kde už byla část materiálu zabalena v bednách, přijela první část střídající skupiny, vedená pplk. MUDr. B. Placákem.

9.8 Druhý turnus - přípravy

Již 13. září 1952 přikázal ministr národní obrany A. Čepička připravit vystřídání personálu československé polní nemocnice v Koreji. Vyslání měli být opět dobrovolníci, při jejichž výběru pak rozhodovaly především „politické předpoklady“. Skupina měla být složena z jedenácti lékařů, politického pracovníka, lékárníka, pomocného zdravotníka, čtyř řidičů, spojaře, čtyř instrumentárek, pěti sester. Celkem tedy 28 vojenských i civilních osob.

Na základě kádrových materiálů schválil složení této skupiny politický sekretariát ÚV KSČ na dvou zasedáních 25. února a 31. března. Hlavní vojenská správa však nepovolila odcestovat dvěma lékařům (MUDr. J. Štýbrovi a MUDr. M. Pietrovskému, oba z Vojenské lékařské akademie), které museli zastoupit náhradníci. Ti pak do Koreje odletěli až 10. června.²⁰¹

Druhý turnus měl vést MUDr. B. Placák, který rok předtím nedostal pas. Náčelník zdravotní správy MNO jej nyní zvolil proto, „že je skutečně všestranným a vynikajícím chirurgem, dále o vyslání do Koreje stále žádá“²⁰² a proto, že je energický,

¹⁹⁹ A MZV ČR, TO-T 1945-54, karton 7, Návštěva charge d'affaires a. i. u náměstka předsedy vlády a ministra zahraničních věcí s. Pak Chen Jena (27.2.1953)

²⁰⁰ VHA, MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice-předložení (7.3.1953)

²⁰¹ Pilát, V.; Českoslovenští vojenští lékaři v korejské válce, In HaV 1994, č. 2, str. 132

²⁰² Ve svých pamětech na straně 385 MUDr. B. Placák píše, že k výpravě do Koreje byl vyzván. O žádné vlastní iniciativě se nezmiňuje.

iniciativní a rozhodný.²⁰³ Dne 26. ledna dostal plk. Placák ke svému vyslání do Koreje posvěcení ministra Čepičky.²⁰⁴

O měsíc později (28. února) již bylo vše připraveno k odletu první části personálu. Je zajímavé, že ve skupině byl i MUDr. Pavel Nádvorník z Vojenské lékařské akademie. Ten několik dní před svou cestou do Koreje, 5. března, odletěl s nově zkonstruovaným dýchacím přístrojem do Moskvy, kde jej měl použít při léčbě Josifa Vissarionoviče Stalina. Diktátor však mezitím zemřel. MUDr. Nádvorník se s uvedeným přístrojem podílel na neúspěšné léčbě Klementa Gottwalda.²⁰⁵

9.9 Cesta a příjezd

Na cestu vyrazila výprava 17. března. Do Pekingy se přesun odehrál letecky, z Pekingy do Antungy vlakem a zbylý úsek cesty v nákladních autech. V Moskvě byli s polovinou všeho materiálu ponechání dva členové skupiny (MUDr. V. Nešpor a por. J. Hlavoň). Do letadla by se všechnen materiál nevešel. Jménem skupiny alespoň mohli položit věnec k bustě nedávno zesnulého K. Gottwalda na československém velvyslanectví. Se skupinou se setkali až v Koreji.

Placákova skupina dorazila do Sogamu 26. března. První část vystřídané skupiny (19 osob, bez náčelníka Bartáka, který měl jet také, ale onemocněl) opustila Sogam 2. dubna. Zbytek skupiny nastoupil na cestu domů 17. dubna v Onsari, kam se členové obou skupin přesunuli o pět dní dříve. S novou skupinou v Koreji zůstali na vlastní přání dva členové prvního turnusu, politický pracovník Franta a sestra Niklfeldová²⁰⁶. Druhá jmenovaná měla velké zkušenosti s rentgenovou technikou. To velice pomohlo Placákově týmu, který postrádal právě zkušenou obsluhu k rentgenu.²⁰⁷

Nemocnici převzala střídající skupina pouze „papírově“ vzhledem k jejímu přesunu. Automobily první skupiny však byly v té době prakticky nepoužitelné

²⁰³ Pilát, V.; Českoslovenští vojenští lékaři v korejské válce, In HaV 1994, č. 3. str. 90

²⁰⁴ Nebylo to první takové vyslání MUDr. B. Placáka do ciziny. V první polovině roku 1948 působil v Jugoslávii, v roce 1950 měl být vedoucím československé zdravotnické skupiny, která měla být poslána na pomoc řeckým levicovým povstalcům. Zdroj: Placák B.; Paměti lékaře, Praha 1997

²⁰⁵ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, kart. 330, Účast vojenských lékařů na ošetřování presidenta republiky s. Klementa Gottwalda (26.3.1953)

²⁰⁶ Jedna ze sester z Bartákovy skupiny byla ze zdravotních důvodů odeslána do Československa v prosinci 1952, o měsíc později se do vlasti vrátila další sestra, manželka náčelníka nemocnice.

²⁰⁷ Ke skupině se později připojil další člen první skupiny, zpravodajec Kašpárek

„Vozidla po nočním provozu v těžkých terénních podmínkách jsou nadmíru rychle opotřebovávána. Pro zdejší podmínky nejsou vhodná. Pro novou skupinu, která se přemísťuje do ještě těžších terénních podmínek, je situace s vozidly kritická.“²⁰⁸

MUDr. Placák již ve svém prvním hlášení napsal, že je nutné poslat skupině dvě nákladní a jedno osobní auto. Též požádal o dřevěné montované domky. Praha žádosti poměrně rychle vyhověla. Vlák s nejrůznějším materiálem a čtyřmi automobily (tři T-128 a jeden jeep Willys americké výroby) vyjel 19. května z Prahy. O několik dní na byly odeslány i skládací dřevěné domky (celkem jich mohlo být sestaveno 11). Odeslaný zdravotní materiál měl představovat zásoby na celé druhé pololetí roku 1953. O výše zmíněné domky opakovaně žádala také první skupina, ale nebylo jí vyhověno. Pro druhou skupinu byly zaslány téměř okamžitě.

9.10 Nové začátky

Výchozí situace prvního a druhého turnusu se podobala v tom, že obě měly pracovat na místě, kde zpočátku chybělo dostačující zázemí. V Onsari až na jednu primitivní zemljanku nebylo nic. K ubytování lékařů tak po nějaký čas musela posloužit místní školní „budova“, postavená z rákosu a vymazaná hlínou. Po vyhloubení nejnutnějších zemljank škola fungovala jako lékárna.²⁰⁹

„Na rozdíl od starého místa, kde byla nemocnice na stávající válečné podmínky celkem slušně vybudována, lékařská skupina došla na nové místo, kde mimo rozestavěných zemljank naprosto nic připraveno nebylo.“ V prvních dnech pobytu na novém místě se vařilo dokonce v umyvadle nad ohněm.²¹⁰

Nevýhodou byl i naprostý nedostatek dřeva značně brzdící výstavbu zemljank. Po nějaké době byly dokončeny tři obytné zemljanky. Zemljanky však – byť ve srovnání se školou znamenaly zlepšení – byly nepohodlné, jejich místnosti vlhké, chladné a kamna nebyla k dispozici.

Druhý turnus však měl oproti prvnímu několik výhod. Bartákův tým začínal prakticky z ničeho, úkoly, které před ním stály, se málo podobaly těm, na které byli tito českoslovenští lékaři vybráni a připraveni. Placák a jeho lidé již mohli čerpat ze zkušeností svých předchůdců a být alespoň lépe připraveni na primitivní podmínky a nedostatek vhodného vybavení. Zásobování v Onsari bylo lepší než v Sogamu

²⁰⁸ VHA MNO 1953, HT ZS, 100/1, k. 330, Předání aut. materiálu (31.3.53)

²⁰⁹ VHA MNO 1953, HT ZS, 100/1, k. 330 Návštěva s. Li Don Gena v čl. nemocnici (30.4.53)

²¹⁰ VHA, MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Návštěva s. Li Don Gena v čl. nemocnici (30.4. 1953)

(„Zabezpečení nemocničním oděvem, prádlem, stravou a zdravotnickými potřebami je dobré.“)²¹¹

Skupina měla od 20. dubna následující denní režim: 7 hodin budíček, poté rozcvička, mytí, snídaně. Po snídani práce, mezi 14. a 16. hodinou přestávka a oběd, po pauze ruština a korejština, popř. individuální studium apod. Jedenkrát týdně se konalo shromáždění, porady funkcionářů s náčelníkem. Večerní schůze a „návčik kulturního programu“ se odehrávaly každý den.

Polovina lékařského personálu pracovala na staveništi, ostatní se věnovali pacientům. Korejskému velitelství nemocnice chyběly pracovní síly a materiál, vše potřebné si nemocnice musela opatřit vlastními silami. Lhůty k výstavbě nemocnice byly prakticky nesplnitelné (do 15. června 1953). Kvůli časovému tlaku byla práce na zemljankách odbytá.

„V posledních dnech většinou prší, v zemljankách ... protéká voda stropem, objevují se spodní prameny, lidé žijí a spí ve vlhku.“²¹²

S korejským náměstkem ministra zahraničních věcí byly tyto problémy probírány a ústy korejského představitele byla slíbena pomoc v rámci možností. Kvalita bydlení se však do příchodu období dešťů nezlepšila.

„Nastalo období dešťů... na oddělení je nutno občas se brodit po pás ve vodě. V našich zemljankách stojí voda, všechno nám plesniví.“²¹³

Většina práce zpočátku nebyla lékařského charakteru. Spočívala v hloubení zemljanek a zajišťování potřebného zázemí. Do 8. května vzniklo devět nových zemljanek, o tři dny později přibyl nový operační sál. Velký díl práce na stavbách odvedli mužští příslušníci československé skupiny. Až od této doby mohli lékaři věnovat větší část svého úsilí pacientům.

9.11 Péče o pacienty

Prakticky ihned po svém příjezdu do Onsari (15. dubna) převzali českoslovenští lékaři druhé skupiny do své péče prvých 113 pacientů převezaných ze Sogamu. Ti museli být prozatímně umístěni v okolních vsích. Na konci dubna už stav nemocnice obnášel 163 pacienty.²¹⁴

²¹¹ VHA, MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (8.5.1953)

²¹² VHA, MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (27. 5. 1953)

²¹³ VHA, MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Měsíční hlášení náčelníka nemocnice (28.8.1953)

²¹⁴ Pilát, V.; Českoslovenští vojenští lékaři v Koreji, In HaV 1994, č. 3. str. 92

První operace vykonali českoslovenští lékaři na počátku května za improvizovaných podmínek s růstem počtu pacientů a pokračující výstavbou nemocnice prováděli lékaři stále více zákroků. Operovaná zranění (nejčastěji od střepin) byla většinou starší 20 dnů. Za tři týdny bylo provedeno 41 operací.²¹⁵ Ve stejný den bylo v nemocnici 376 raněných a nemocných. Dalších 120 zotavujících se pacientů pracovalo v nemocnici na stavbách.

Pracovní tempo korejského personálu bylo stále tradičně malé. Stížnosti si však českoslovenští lékaři tentokrát asi nechávali pro sebe a nezhoršovali jimi vztahy s Korejci. O velmi nízké produktivitě Korejců vypovídají postesknutí v Placákových hlášeníh: „Mnohem lépe by se nám pracovalo bez korejských lékařů.“²¹⁶ V období 13. května – 30. června provedli českoslovenští lékaři 236 velkých operací (plastiky, amputace, reamputace) z celkem 252. Korejští lékaři tedy operovali jednoho pacienta za tři dny.²¹⁷

„Soudruzi korejští pomáhají málo a často nám práci desorganizují. Mám pocit..., že něco u nich ve stranickém vedení nesouhlasí. Soudruzi ve dne v noci schůzují. Nelze nikdy vědět, kdy a kolik soudruhů nepřijde do zaměstnání, protože jsou na schůzi.“ Felčari pracovali na oddělení dva až tři dny v týdnu. Lepší nebyla ani situace sester.²¹⁸

Čechoslováci množství práce zvládali jen s krajním vypětím. Do Prahy putovaly Placákovy žádosti o posílení skupiny několika zkušenými lékaři. Avšak 22. června dorazili pouze dva náhradníci za lékaře, kterým nebylo v březnu dovoleno odcestovat, nový ZVP kapitán L. Horák, laborantka a člen vojenské kontrarozvědky. Těchto pět lidí nepředstavovalo posilu, ale pouze doplnění skupiny na plánovaný stav.

9.12 Ostatní život skupiny

Na rozdíl od předchůdce byly Placákovy vztahy s korejským velením od počátku dobré.

²¹⁵ VHA, MNO 1953, HT – ZS, 100/1, k. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (27. 5. 1953)

²¹⁶ VHA, MNO 1953, HT – ZS, 100/1, k. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (27. 5. 1953)

²¹⁷ VHA, MNO 1953, HT – ZS, 100/1, k. 330, Zvýšení počtu důstojníků v akci ČsČK v zahraničí (23. 7. 1953)

²¹⁸ VHA, MNO 1953, HT – ZS, 100/1, k. 330, Měsíční hlášení náčelníka nemocnice (28.8.1953)

„... [lidé]se tu na nás dívají jako na představitele lid. dem. Československa a nejen jako představitele čsl. zdravotníků, a že naše činnost má také charakter politický a propagační.“²¹⁹

Zpočátku byly dobré vztahy i uvnitř československé skupiny. Obtížné podmínky však po čase vedly k narušení vztahů mezi československými zdravotníky. Zástupce pro věci politické kritizoval projevy „individualismu“ u starších sester a zformování skupiny lékařů z královehradecké VLA. Začala se množit kázeňská provinění včetně opilství (31. května se opil jeden z řidičů a v hotelu v Antungu vytáhl zbraň na číšníky, když mu odmítli dále nalévat). Jiný z řidičů musel být odeslán do vlasti kvůli tomu, že prakticky neuměl řídit a měl špatné zdraví, ale také kvůli své nekáznosti a lenosti. Na cestu nastoupil 29. června spolu s politickým pracovníkem předchozí skupiny L. Frantou a sestrou Niklfeldovou.

Čechoslováci udržovali čilé styky s nedalekými skupinami - polskou a maďarskou. Skupiny si vyměňovaly zkušenosti, navzájem si půjčovaly potřebný materiál a navštěvovaly se ve dnech svátků. S maďarskou skupinou se Čechoslováci stýkali již v Sogamu, kde podobný vztah existoval i s Rumuny.

V rámci československé skupiny vznikly zájmové kroužky - fotografický, pěvecký a taneční a kroužek pro „kulturní masovou práci“. Podobné aktivity stmelovaly skupinu a prospívaly i vztahům s Korejci.

V průběhu léta se zhoršilo zdraví mnohých členů skupiny. Několik jejích členů ochořelo malárií, hojně se vyskytovaly žaludeční potíže („Zle nás soužili komáři, malárie, paraziti a průjmy“).²²⁰ Pracovní neschopnost členů skupiny nebyla ani přes poměrně závažná onemocnění delší než několik dní.

Ve srovnání s korejskými zaměstnanci nemocnice v Onsari nebyla situace československého týmu tak hrozná. Většina Korejců trpěla střevními a kožními parazity, hodně jich mělo malárii a tuberkulózu, hojně se vyskytovaly pohlavní nemoci. Na vině byla špatná výživa a mizerná hygiena Korejců.

Svůj podíl na špatném zdraví Čechů a Slováků si vybralo náročné klima. V červenci dosahovaly teploty na slunci 55° C, ve stínu 38° C.

Úkol politického pracovníka (L. Horák) byl stejně jako v případě jeho předchůdce Franty ztížen nedostatkem „politickoosvětového materiálu“. Chybělo spojení s domovem, nebyla proto známa soudobá situace v Československu, zpoždění

²¹⁹ VHA, MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (8.5.1953)

zpráv dosahovalo někdy i několika měsíců. Při marxisticko-leninistickém školení proto byla probírána stará témata (například v červenci 1953 téma určené pro březen) a situace v Koreji. V případě nedostatku zpráv byl probírán Stalinův Stručný kurs dějin VKS(b) a dějiny Číny.²²¹

Pro potřeby československé zdravotnické skupiny v Koreji uvolnila ze svých fondů Vojenská půjčovna filmů několik nových snímků (konkrétně: Temno, Past, Jeden ze štafety, Případ Dr. Kováře a Zítřka se bude tančit všude)

Přes mnohé těžkosti si druhý československý tým vysloužil uznání. Dne 7. července obdržela 56. nemocnice putovní vlajku pro nejlepší nemocnici v KLA. Hlavní zásluhu na ocenění, které u politického vedení nemocnice vzbudilo veliké nadšení, nesli pracovníci CHPPN.

9.13 Nový materiál, auta a domky

Na začátku července dorazily montované domky odeslané v květnu. Jejich zpoždění zavinilo československé velvyslanectví v Pekingu, v důsledku jehož nedbalosti putovala zásilka místo do Antungu do Ti-Anu, kde deset dní ležela než byla vypravena dál. Kvůli prostojům tak stála Československo podpora KLDR dalších 80 000 korun (v nové měně).

Před domky dorazila i nezbytně potřebná nová auta. Dosud používané vozy Praga RN byly po roce jízd v těžkých terénních podmínkách, do kterých se příliš nehodily, pojízdné jen díky neustálým opravám. Tři vozy Tatra T 128 se ukázaly být pro korejské cesty daleko vhodnější.

Terén, ve které se pohybovala vozidla Placákovy skupiny, byl nebezpečnější než v působišti skupiny vedené plk. Bartákem. Nehody na sebe nedaly dlouho čekat.

8. srpna se jedno nákladní auto skupiny s československým řidičem, Placákem a 12 Korejci zřítilo ze srázu do řeky, poté, co se pod ním utrhla kus silnice. Ošklivě vypadající nehoda našťastí neměla tragických následků, cestující vyvázli s lehčími zraněními a vozidlo bylo lehce poškozeno.

²²⁰ Placák, B.; Paměti lékaře, Praha 1997, str. 429

²²¹ VHA MNO 1953, k. 469, sign. 31/1/1, Objednávka potřeb pro čs. lékařskou skupinu ČsČK v Koreji, květen 1953

Jeep byl skupině spíše přítěží. „Tímto vozidlem nebylo podpořeno dobré jméno československých výrobků.“²²² Jednalo se o starý stroj s mnoha najetými kilometry po generální opravě. Neustále v něm něco nefungovalo. Kvůli selhání brzd se také ocitl v řece, ale zůstal provozuschopný. Naštěstí při nehodě nebyl nikdo zraněn.²²³

9.14 Příměří, stěhování do Čchongdžinu

V té době již jednání o příměří, která se odehrávala v Pchanmudžonu, šla ke konci a 27. července v 10 hodin dopoledne byla Dohoda o příměří podepsána. Ukončení bojů samozřejmě nemohlo zůstat bez vlivu na práci československého chirurgického pracoviště. Postupně přibývalo pacientů s „mírovými“ zdravotními problémy. Československou polní nemocnici navíc čekalo další stěhování. Dlouho očekávané domky proto zůstaly nevybalené a s jejich montáží se mělo začít v novém působišti. Námaha, která byla předtím vynaloženo na vybudování základů, přišla vniveč.

„Zcivilnění“ čekalo i CHPPN. Do této doby zajišťovalo většinu organizace, personálu a materiálu MNO, jež celou akci vedlo. Záležitost československé nemocnice v Koreji se v druhé polovině roku 1953 přesouvala do působnosti ministerstva zdravotnictví. Důvodem byl jak přesun k léčbě civilistů a běžných, „mírových“ zdravotních problémů, tak i fakt, že nové požadavky Korejců přesáhly možnosti Čepičkova ministerstva. Byly sníženy zahraniční příplatky (jejich nominální výše se zmenšila na pětinu po měnové reformě z 1. června 1953²²⁴)

²²² VHA MNO 1953, HKS, kart. 222, sign. 95/1. Nešlo však o výrobek československý, ale americký. Jak se dostal do majetku československého MNO, je záhadou. Snad byl za války ukořistěn Němci a na konci války či po ní se stal válečnou kořistí.

²²³ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Měsíční hlášení náčelníka nemocnice, (28.8.1953)

²²⁴ Měnová reforma, uskutečněná v Československu dne 1. června 1953, postihla jak členy Placákovy skupiny, tak skupinu, která se v dubnu vrátila do vlasti. Zahraniční příplatky začaly být vypláceny v nové měně. Podle toho se snížila i vyplácená suma (v poměru 1:5). Více postižena byla první skupina, neboť velká část zahraničních příplatků jejích členů byla stále nevyplácena. Peníze na účtech byly při reformě vyměněny v daleko nevýhodnějším poměru. Někteří pracovníci MNO sice uvažovali užít v případě zahraničních příplatků osob vyslaných do Koreje poměru, ve kterém byly vyměněny peníze uspořené závody. Nakonec bylo s těmito penězi naloženo jako s vklady ostatních československých občanů. Vyměněny byly v poměru 1:50. Z celkem 2 034 000 Kčs za 40 700 Kč. Pokud by byl použit poměr pro vklady na vkladních knížkách, činila by částka v nové měně necelých 133 500 Kčs. MNO se v listopadu 1953 rozhodlo účastníkům akce vyplatit jednorázovou odměnu v celkové výši 90 000 Kčs (v průměru tedy 3 000 korun nové měny na osobu). viz VHA MNO 1953 HT-ZS, 100/1, k. 331, Účastníci akce „K“ – mimořádné odměny, (30.11. 1953)

Odůvodnění prozrazuje, že pravé cíle peněžní reformy, tj. občany v podstatě okrást, byly poměrně široce známé i představitelům vládnoucí strany. („ježto jde o poměrně značné částky, které mají být jednotlivcům vypláceny v nové měně, má finanční správa [MNO] za to, že nelze vzhledem k cíli

Podepsáním příměří pominuly hlavní přednosti nemocničního areálu v Onsari. Silné deště na konci srpna izolovaly Onsari od okolního světa. „t.č. jsme úplně odříznuti (dopravně) Cesta na několika místech se rozestoupila...Velmi obtížně lze projít pěšky do Hičonu.“²²⁵

Dne 29. srpna 1953 se konala u ministra zdravotnictví KLCDR konference náčelníků zahraničních zdravotnických delegací. Přítomni byli i sovětsí poradci. Na tomto setkání vznesli Korejci požadavek, aby každá skupina vybuodovala v KLCDR kompletní oblastní nemocnici a to v těchto provinciálních městech: Bulharsko – Sinidžu, Maďarsko – Sarivan, Rumunsko – Nampo, Polsko – Hamhum, Sovětský svaz – Pchjongjang, Československo – Čchongdžin.

Přístav Čchongdžin, hlavní město provincie Chamghen, byl v té době druhé největší město v severní Koreji. Od Onsari byl vzdálen asi 800 kilometrů. Jako výhoda nového místa byla vnímána blízkost sovětského Vladivostoku.

Každá z nemocnic měla mít kapacitu 400 lůžek a polikliniku a měla mít oddělení: interní, chirurgické (obě 100 lůžek), dětské, gynekologické – porodní (po 50), oční, neurologické, kožní – pohlavní, ušní – krční (každé 25 lůžek). Součástí každé nemocnice měla být laboratoř, rentgen a další pracoviště.

V jedné nemocnici měla pracovat asi stovka zaměstnanců z té země, která ji vybuodovala, necelá polovina z nich lékaři a necelá třetina sestry. Mimo onu stovku zahraničních pracovníků měli v nemocnici pracovat také Korejci. Vedení měly zajišťovat zahraniční skupiny.

Nemocnice zahraničních skupin nemohly vzniknout přes noc. V první etapě budování měla mít nemocnice v Čchongdžinu interní a chirurgické oddělení.

Kvůli chystanému přesunu československé skupiny do Čchongdžinu byla další výstavba nemocnice v Onsari zastavena a muselo upuštěno od chystaného sestavení dřevěných domků. Počet lůžek včetně zálohy byl snížen na 700, snižoval se i počet pacientů, ze 760 ke dni 1. srpna na 449 na konci září.

Na počátku září si byli velitel skupiny Placák, charge d'affaires Babka a příslušník vojenské kontrarozvědky npor. Kašpárek v doprovodu náměstka severokorejského ministra zdravotnictví prohlédnout budoucí působiště. Z původních

peněžní reformy tento návrh[vyměnit peníze účastníků akce „K“ v poměru 1:5, potvrzení P.J.] dobře uplatňovat.“ Jedinou výhodou, které se navrátilci z Koreje mohli v souvislosti s měnovou reformou těšit, bylo, že příplatky nepodléhaly zdanění. Citováno bylo z dokumentu VHA MNO 1953, k. 250, sign. 44/6, Zahraniční příplatky příslušníků akce „K“ – přepočtení zůstatků

²²⁵ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Měsíční hlášení náčelníka nemocnice (28.8.1953)

250 000 obyvatel Čchongdžinu jich po válce zůstalo ve městě 60 000. V celé provincii byla velmi vysoká nemocnost, obyvatelstvo trpělo tuberkulózou, malárií a velmi časté byly také pohlavní choroby.

Poprvé československé zdravotníky neměla čekat „zelená louka“, ale patrová, poškozená budova. Nemocnice byla jednou ze tří budov, které ve městě zcela nezničilo bombardování a byla to nejzachovalejší nemocniční budova v celé Severní Koreji.²²⁶

„Moderní, jednopatrová budova s možností umístění 200 nemocničních lůžek s velikými, světlými místnostmi ... je jen částečně poškozená.“²²⁷

Opravit bylo třeba místnosti a jedno křídlo budovy, také bylo nutné opatřit okenní sklo. Nefungovalo topení, kanalizace ani sprchy. Nemocnice neměla žádné vybavení. Pro její uvedení do provozu bylo nutné také opatřit lůžka, nástroje a léčiva. Mezi výhody nového působiště v Čchongdžinu patřila poměrná hojnost ryb a ovoce na zdejším trhu.

Na opravu nemocniční budovy bylo třeba 10 milionů vonů, o které bylo požádáno československé MNO. Peníze pro československou nemocnici byly zakrátko poslány vojenskému atašé v Pekingu.²²⁸

V říjnu se československá nemocnice přesunula do Čchongdžinu. Tím skončilo její působení v rámci Korejské lidové armády. 56. nemocnice KLA v Onsari snížila počet lůžek a propouštěla pacienty. Dále měla fungovat pouze omezeně s výhradně korejským personálem.

Korejci požádali Placáka, aby materiál CHPPN zanechal v Onsari korejské 56. nemocnici. Nemocnice na novém působišti československých lékařů měla být cele vybavena materiálem dovezeným z Československa.

Změnou náplně práce československé polní nemocnice a jejím přemístěním se čtyři mladší chirurgové stali přebytečnými. Do vyřešení jejich dalšího osudu byli na žádost Zdravotnické správy KLA ponecháni v Onsari, aby tam pomáhali korejské nemocnici. S nimi tam zůstaly dvě sestry a jeden řidič. Detašovanou skupinu vedl MUDr. Kaucký. Skupina si vedla velice dobře a odvedla i přes malou zkušenost svých členů spoustu práce.²²⁹

²²⁶ A MZV ČR, TO-T, 1945-1954, k. 7, Zpráva o poskytování zdravotnické pomoci KLDK (18.4.1955)

²²⁷ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Zpráva o cestě do Čchongdžinu

²²⁸ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Čs. nemocnice v Koreji-finanční pomoc

²²⁹ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, kart. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (23. 11. 1953)

Placák se na svou odpovědnost rozhodl 56. nemocnici v Onsari se skupinou sedmi Čechoslováků předat část materiálu, který nebyl nezbytný pro jeho skupinu. Toto rozhodnutí bylo v Praze dodatečně schváleno. 56. nemocnice KLA (zkrátka byla přeměněna ve 14. vojenskou všeobecnou nemocnici a byla vystřídána většina jejího personálu včetně velení) by bez obdrženého československého materiálu nebyla schopna fungovat. V Onsari zůstaly stany, dvě zbylá pojízdná auta typu Praga RN, agregáty, lékařské nástroje a část spojovacího materiálu.²³⁰

Budování velké nemocnice v Čondzinu přesahovalo možnosti ministerstva národní obrany ČSR. Od 1. prosince přešlo řízení a financování akce na Ministerstvo zdravotnictví. Ministerstvo zdravotnictví v předstihu opatřilo zdravotnický materiál a personál pro čchongdžinskou nemocnici. Ze zdrojů tohoto ministerstva pocházela většina materiálu, odeslaného v 35 vagonch do KLDŘ na počátku prosince.

Příslušníci skupiny se nejprve zaměřili na opravy nemocniční budovy a její vyčištění. „Všude, jak na odděleních, tak na chodbách, tak i na operačním sále je strašná špína.“²³¹ Nekvalifikovaní korejští dělníci nebyli takovou pomocí, jakou československý tým očekával. Projevovali nechuť k práci a často kradli. V Onsari se Korejci chovali mnohem lépe. Na vině chabých pracovních výkonů byla válkou rozložená morálka mnohých korejských civilistů spolu s často se projevující hysterií a apatií.²³² Přes tyto obtíže provedla jednadvacetičlenná Placákova skupina nejnntnější opravy nemocnice, mj. zasklení oken a dveří, uvedení operačního sálu a ústředního topení do provozu, výstavbu ambulantních domků. V době příjezdu nových pracovníků v prosinci 1953 fungovala v nemocnici 203 lůžka²³³ (podle jiných pramenů 170 lůžek²³⁴) z nichž 68 (chirurgické oddělení) měli na starosti českoslovenští zdravotníci. O ostatní na interním, očním a gynekologickém oddělení pečovali Korejci.

Dne 9. prosince bylo do Čchongdžinu odesláno 37 civilních lékařů a dalších členů personálu včetně 6 techniků a údržbářů - vojáků základní vojenské služby. Na místo určení dorazila tato posila 28. prosince. Vedení nemocnice převzal MUDr.

²³⁰ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, kart. 330, Měsíční hlášení náčelníka nemocnice (26.9.1953)

²³¹ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, kart. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (23.11.1953)

²³² VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, kart. 330, Pravidelné hlášení náčelníka nemocnice (23.11.1953)

²³³ NA, fond Ministerstvo zdravotnictví, Informační zpráva o činnosti nemocnice ČsČK v Čondzinu, KLDŘ. Ke dni 20.6.1955

²³⁴ A MZV ČR, TO-T, 1945-1954, karton 7, Zpráva o poskytování zdravotnické pomoci KLDŘ (18.4.1955)

Kotelenský. Náčelník vojenské skupiny B. Placák se stal primářem chirurgického oddělení.²³⁵

Necelých šedesát Čechů a Slováků pokračovalo v opravách budovy a péči o pacienty. Členové skupiny CHPPN, vyslané v březnu 1953, opustili Koreu v dubnu roku 1954.

9.14 Výsledky práce vojenských lékařů

Skupina vedená MUDr. J. Bartákem dosáhla těchto výsledků:

příjem 5480 raněných a nemocných

vyléčeno 3 885 (71 %)

demobilizováno 1 316 (24 %)

zemřelo 53 (1 %)

odsunuto k dalšímu léčení 224 (4 %)

Provedeno bylo 880 náročnějších operací a 3 620 rentgenologických vyšetření.²³⁶

Během působení československé polní nemocnice v Onsari (od 13. května do 10. října 1953) v 56. nemocnici:

bylo přijato 1893 pacientů

594 raněných a nemocných bylo propuštěno zpátky do frontové služby

117 bylo demobilizováno

4 pacienti zemřeli

V nemocnici bylo provedeno 734 operací, 47 z nich korejskými lékaři. K 15. říjnu bylo ve stavu nemocnice 821 raněných a nemocných.²³⁷

V Čchongdžinu uvedla skupina tvořená 21 osobami do provozu nemocnici s kapacitou 200 lůžek.

9.15 Pokusy na amerických zajatcích?

V únoru 1968 uprchl přes Jugoslávii do Itálie československý poslanec, tajemník ÚV KSČ a generál Jan Šejna. Stal se nejvýše postaveným představitelem

²³⁵ NA, fond Ministerstvo zdravotnictví, Informační zpráva o činnosti nemocnice ČSČK v Čondžinu, KLDR, ke dni 20.6.1955

²³⁶ VHA MNO HT - ZS 1953, 100/1, k. 331, Zpráva o činnosti zvláštního oddílu Ministerstva národní obrany – Hlavního týlu – Zdravotnické správy ve funkci nemocnice ČsČK

silových složek československého komunistického režimu, který emigroval na Západ. Šejna uprchl před trestem, který mu hrozil pro rozsáhlé zpronevěry a podvody. Jako „semínkový generál“ se tento důstojník stal známým československé veřejnosti.

Pro americké tajné služby byl československý generál cenným úlovkem a jeho slova nebyla brána na lehkou váhu. Na počátku devadesátých let přišel s tvrzením, že někteří z Američanů, kteří beze stopy zmizeli za korejské války, byli obětmi pokusů provedených československými lékaři. Na Američanech měly být zkoušeny tzv. drogy pravdy a prováděny amputace zdravých končetin. Tato obvinění roku 1992 Šejna opakoval i před komisí Senátu USA. Znepokojení Američané, v otázce zločinů proti svým zajatým vojákům velice citliví, se obrátili na československé představitele s žádostí o prošetření této otázky. Žádost v následujících letech několikrát opakovali.

Vyšetřování, které provedl Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu, však nezjistilo nic, co by Šejnovy údaje potvrdilo.²³⁸ Ani já jsem v archivech nenalezl náznak důkazu pro toto vážné obvinění. Podle mne si celou záležitost Šejna vymyslel, aby zvýšil svou hodnotu pro Američany po skončení studené války. Proti Šejnovým tvrzením lze vznést mnoho dalších závažných argumentů.²³⁹

Jediným zdrojem, který udává, že k pokusům docházelo, je J. Šejna. Například Američan Phillip D. Chinnery se ve své nedávno u nás vydané knize *Korejské krutosti* odvolává právě na něj.

²³⁷ VHA MNO 1953, HT-ZS, 100/1, k. 330, Zpráva o rozsahu lékařské práce v Onsari od 14.IV. do 15.10.1953

²³⁸ Šejnově osobě věnoval pracovník ÚDV Jan Kalous studii Kalous, J.: Generál Jan Šejna – předmět zájmu vojenské kontrarozvědky, In: *Securitas imperii* 8, Praha 2001. Svá zjištění o československých nemocnicích v Koreji a Vietnamu v době korejské, respektive vietnamské války vtělil kolektiv autorů z ÚDV do článku *Aktivita československých institucí v jihovýchodní Asii v době korejské a vietnamské války*, In: *Securitas imperii* 9, Praha 2002.

²³⁹ Za jeden z hlavních považuji fakt, že poté, co generál uprchl, si StB sestavila seznam utajovaných skutečností, u kterých bylo nebezpečí, že by je Šejna prozradil západním tajným službám. Pokud by skutečně k pokusům docházelo, na tomto seznamu by to bylo uvedeno. Sdělení pracovníka ÚDV Prokopa Tomka.

10. Závěr

V korejském konfliktu se během studené války poprvé vojensky střetly východní a západní blok. Dosud málo známá Korea po tři roky citelně ovlivňovala světovou politiku. Kvůli tomuto konfliktu se dále zostřily vztahy mezi Východem a Západem a byly urychleny procesy vymezování těchto bloků (začlenění Spolkové republiky Německo do západních struktur, zbrojení, další ekonomické připoutání států východního bloku k Sovětskému svazu).

V období války na Korejském poloostrově byly vztahy mezi Československou republikou a KLDK velmi přátelské. Československo podporovalo Severní Koreu na půdě OSN, dodalo jí zboží v hodnotě 800 milionů korun, vyslalo do Koreje nemocnici a převzalo starost o výchovu a vzdělání stovek mladých Korejců. Většina pomoci byla určena pro válečné úsilí KLDK a tak lze československo-severokorejský vztah označit za spojenectví. Československo (a také Polsko a SSSR) se ocitlo v poněkud paradoxní situaci, protože se angažovalo na straně protivníka OSN – organizace, jejímž bylo členem.

Dění ve vzdálené Koreji silně rezonovalo i v Československu a mělo přímý vliv na život každého jeho občana. Korejská válka se stala velkým tématem „boje za mír“. Kampaně s korejskou tematikou posloužily režimu při upevňování moci. Změna hospodářského plánu po kremelské schůzce v lednu 1951, která poškodila na dlouhá léta československé hospodářství, souvisela také s válkou na Korejském poloostrově.

Resumé

The relations between Czechoslovakia and North Korea started in October 1948. The Czechoslovak Republic as one of the first countries in the world acknowledged Kim Il-sung's state. In the following two years, no progress was made in Czechoslovak-North Korean relations. The Czechoslovak legation was founded in September 1950, the first North Korean envoy arrived in July 1951. The relationship was very friendly in years 1950-53. In fact, it was rather an alliance.

After the beginning of the Korean War, Czechoslovakia protested against measures taken by the Security Council. Czechoslovak communist leaders considered the intervention against North Korean aggression illegal. During summer 1950, many resolutions against "American imperialism" were sent to the United Nations from Czechoslovakia.

Economic aid to North Korea also started in the summer of 1950. Until the end of the war in Korea, goods worth 800 million crowns were sent from Czechoslovakia.

As another means of help to North Korea, Czechoslovakia took care of nine hundred Korean children and provided education for 170 high school students and 150 university students. The Czechoslovak Republic also sent a military hospital with two hospital teams consisting of 58 people to Korea in 1952. The total value of Czechoslovak aid was about 1 000 millions crowns (in the old currency before 1953). Political Secretariat of the Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia declared that this help was a gift.

Czechoslovakia also supported The People's Democratic Republic of Korea in the diplomatic field. During the sessions of the General Assembly of the United Nations, Czechoslovak delegates followed Soviet politics and voted with the Soviets. The events in Korea had relatively great impact on Czechoslovakia and influenced all the inhabitants. Korean war and the "shameful deeds of the American imperialism" formed a part of the communist propaganda and thus helped the stiffening of the communist regime. The changes in the structure of Czechoslovak economy, that damaged it considerably, had strong connection with the Korean war.

Použité zkratky

A MZV – Archiv ministerstva zahraničních věcí

ČSR – Československá republika

HKR - Hlavní kádrová správa (součást MNO)

HT-ZS - Hlavní týl – Zdravotní služba (součást MNO)

CHPPN – chirurgická polní pohyblivá nemocnice

KLA – Korejská lidová armáda, armáda KLDK

KLDK - Korejská lidově demokratická republika

MNO – Ministerstvo národní obrany

MO – mezinárodní odbor (fond A MZV)

MZV – Ministerstvo/ministr zahraničních věcí

NA – Národní archiv

NATO – North Atlantic Treaty Organization, Organizace severoatlantické smlouvy

OSN – Organizace spojených národů

PS ÚV KSČ – Politický sekretariát Ústředního výboru Komunistické strany Československa

RB, RB OSN – Rada bezpečnosti OSN

SSSR – Sovětský svaz socialistických republik

SÚA - Státní ústřední archiv

TO – teritoriální odbory, TO-T – TO trezorové, TO-O – obyčejné (fondy MZV)

ÚV KSČ - Ústřední výbor Komunistické strany Československa

ÚDV - Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu

UNCOK – United Nations Commission on Korea, Komise spojených národů pro Koreu

UNCURK-United Nations Commission for Uniting and Rehabilitation of Korea, Komise OSN pro sjednocení a obnovu Koreje

UNTCOK – United Nations Temporary Commission on Korea, Dočasná Komise OSN pro Koreu

ÚPV – Úřad předsednictva vlády, ÚPV-B – ÚPV- běžná spisovna, ÚPV-T – ÚPV – tajná spisovna (fondy NA)

USA – Spojené státy americké

VHA – Vojenský historický archiv

VLA – Vojenská lékařská akademie

VS OSN – Valné shromáždění OSN

ZÚ – zastupitelský úřad

ZVP – zástupce [velitele] pro věci politické

Literatura a prameny

Aktivity československých institucí v jihovýchodní Asii v době korejské a vietnamské války, In: Securitas imperii 9, Praha 2002

Catchpole, B.; Korejská válka 1950-53, Praha 2003

Chinnery, P. D.; Korejské krutosti, Praha 2003

Jurová, Z.; Korejská otázka a americká politika vůči Koreji v letech 1945-1950, rigorózní práce, obor historie, FF UK, Praha 1976

Kalous, J.; Generál Jan Šejna – předmět zájmu vojenské kontrarozvědky, In: Securitas imperii 8, Praha 2001

Nálevka, V.; Kapitoly z dějin studené války, díl 1, Praha 1997

Nálevka, V.; Kubánská krize, Praha 2001

Pilát, V.; Českoslovenští vojenští lékaři v korejské válce, In: Historie a vojenství 1994 č. 2 a 3

Piša, M.; Československo a korejská válka, In: Historický obzor roč. 8, č. 3-4, str. 81 an.

Placák, B.; Paměti lékaře, Praha 1997

Placák, B.; Partyzáni bez legend, Praha 1992

Říha, R.; Korejská válka 1950-53, Diplomová práce, obor historie, FF UK, Praha 1997

Svobodová, Z.; Korejská otázka a americká politika vůči Koreji v letech 1945-1950, Diplomová práce na oboru historie, FF UK, Praha 1975

Titzl. B.; Podpisové akce za mír 1950 a 1951, In: Securitas imperii 7, Praha 2001

Internetové stránky

www.mvcr.cz/policie/udv

www.un.org/documents

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia

Archivní fondy:

Vojenský historický archiv,

fondy: MNO 1952

MNO 1953

Národní archiv,

fondy: 315, 315/1 -Úřad předsednictva vlády – běžná spisovna, 1945-59

1261/0/12 – Organizační sekretariát ÚV KSČ, 1947-54

1261/0/22 – Politický sekretariát ÚV KSČ, 1951-54

1261/0/32 – Generální sekretariát ÚV KSČ, 1945-51

1261/2/4 – Mezinárodní oddělení ÚV KSČ, 1945-62

Archiv ministerstva zahraničních věcí

fondy: Teritoriální odbory - trezorové, Korea 1945-54

Teritoriální odbory - obyčejné, Korea 1945-59

Politické zprávy ZÚ, Korea – Pchjongjang 1951-58

Mezinárodní odbory-obyčejné, 1945-54

Použity byly také materiály nashromážděné pracovníky ÚDV, většinou z archivů a fondů vyjmenovaných výše.

Přílohy

Seznam příloh

- 1) Telegram ministra zahraničních věcí KLDK Pak Čen Čen ministru zahraničních věcí ČSR z října 1948.
- 2) Telegram náměstka předsedy vlády a ministra zahraničních věcí ČSR Viliama Širokého generálnímu tajemníku Organizace spojených národů Trygve Liemu z 29. června 1950
- 3) Leták z března 1951 vyzývající dobrovolníky pro Korejskou lidovou armádu
- 4) Telegram československé vlády k uzavření Dohody o příměří
- 5) Mapa Severní Koreje

1)

Monsieur Klementis

Vážený pane ministře, z příkazu vlády lidovo-demokratické republiky Korejské mám čest obrátit se k Vám, pane ministře, této věci:

Minuly tři roky od chvíle, kdy brannými silami velkého Sovětského svazu byla osvobozena naše vlast z dlouhého koloniálního jařma japonského imperialismu. Za tyto tři roky uskutečnily se v Korei tak ohromné změny, jakých náš národ není pamětníkem. Tyto změny jsou zákonitým výsledkem úporného boje našeho lidu na frontě, obnovením svého národního hospodářství, kultury a státní nezávislosti.

Dne 25. srpna 1948 byly v jižních a severních částech Korei provedeny všeobecné volby, které byly svobodnou demonstrací vůle našeho národa. V důsledku těchto voleb byl v Korei vytvořen vrcholný orgán státní moci – národní shromáždění a vláda Lidovo-demokratické republiky Korejské. V těchto orgánech jsou zastoupeny všechny složky obyvatelstva. Vláda Korejské lidovo-demokratické republiky přistoupila nyní k výkonu svých funkcí. Na základě shora uvedeného obracím se, velevážený pane ministře, jménem své vlády na Vás a Vaší osobou i na Vaši vládu s návrhem na zřízení diplomatických styků, jakož i hospodářských styků mezi našimi státy.

Jsem přesvědčen o tom, že vytvoření politických diplomatických styků mezi našimi národy bude nejen podporou rozvoje našich národů, ale přinese i velký podíl ve věci míru a bezpečnosti národů na celém světě.

Vyjadřujíc dokonalou úctu k Vám

Znamenám se

Pak Hen Nen

Ministr zahraničních věcí

Lidovo-demokratická republika

Korei

Phenjan, Korea, 8. října 1948²⁴⁰

²⁴⁰ A MZV ČR, TO-O, Korea 1945-59, karton 1, Navázání diplomatických styků s lidovo-demokratickou republikou korejskou

2)

TRYGVE LIE, SECRETARY GENERAL OF UN, NEW YORK, LAKE SUCCESS

With reference to your telegrams of June 25 and 27 in which you announced the decisions of the Security Council concerning Korea of June 25 and 27 1950 I have the honour to declare the following in the name of the Government of the Czechoslovak republic:

The decisions adopted without the participation of two permanent members of the Security Council, the Soviet Union and China, but in the presence of the Kuomintang group, who is not entitled to represent China, therefore without the necessary unanimity of all permanent members of the Security Council, are illegal.

Viliam Široký

Deputy Prime Minister

Minister of Foreign Affairs²⁴¹

²⁴¹ A MZV ČR, MO-O, 1945-55, karton 68, Rada bezpečnosti – Korea, 29. 6. 1950

Soudruhu, pojd s námi bránit mír!

Váleční páhři napadli bezbrannou Korejskou lidovou republiku. Rozsévají smrt a zkázu tam, kde pracovitý a pilný lid budoval základy nové, šťastnější a spravedlivější budoucnosti.

Ale imperialisté se přepočítali.

Pracující lid celého světa, v čele s mocným a nepřemožitelným Sovětským svazem, povstal, aby hájil svobodu a nezávislost statečného korejského lidu. Tisíce čínských dobrovolníků přispěchalo, aby odrazilo surový vpád amerických útočníků a jejich tisymannovských lokajů.

Připojíš se k nim?

Je to Tvou čestnou povinností.

Je to Tvým radostným právem.

Pojď i Ty chránit s námi mír světa i mír své vlasti u Fenjanu, Seulu, Vonsanu a Tedženu!

Mír na nás nečeká -

Mír musí být vybojován!

Miluješ-li horoucně mír a chceš-li přispět, aby jej kapitalističtí váleční štváči nemohli porušit, přihlaš se ihned do Sboru československých bojovníků za svobodu korejského lidu, Ministerstvo Národní obrany, odbor III/2, Praha XIX, nám. dr. E. Beneše 161. 1954.

Ať žije SVĚTOVÝ MÍR - BRÁNME JEJ OCELI!

4)

Předseda Rady ministrů

Korejské lidově-demokratické republiky

Kim Ir Sen

Československý lid přijal s nesmírnou radostí zprávu o podepsání Dohody o příměří v Koreji, která je významným krokem na cestě k upevnění světového míru.

Vláda Československé republiky jménem všeho československého lidu blahopřeje vládě Korejské lidově-demokratické republiky k této významné události, která je výsledkem mírového úsilí Čínské lidové republiky a Korejské lidově-demokratické republiky podporovaného Sovětským svazem, a která je velkým vítězstvím mírových sil celého světa.

Vláda Československé republiky učiní vše, aby přispěla k plnému zajištění míru v Koreji, který umožní korejskému lidu budování šťastného života ve svobodné zemi.

Viliam Široký

Předseda vlády

Československé republiky²⁴²

²⁴² A MZV ČR, TO-O, 1945-54, Korea, karton 1, Telegram čs. vlády k uzavření příměří v Koreji

5) Mapa převzata z internetové stránky

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/korean_peninsula.gif

Korean Peninsula

802150 (R00141) 7/91